

Magiske verdener og livstemaer

En analyse av Svein Tindbergs trilogi *Charlie
Drømmevandrer* (2020-2022)

KRISTINA ABRAHAMSEN

VEILEDER
Svein Slettan

Universitetet i Agder, 2024
Fakultet for humaniora og pedagogikk
Institutt for nordisk og mediefag
Emnekode: NO-503-124V

Master

Forord

Det har vært en lang og spennende reise å skrive denne masteroppgaven. De siste månedene har vært både utfordrende og givende, og det fyller meg med stolthet å presentere mitt arbeid. Jeg ønsker å takke alle som har bidratt til denne milepælen, både i løpet av mine fem år ved Universitetet i Agder og gjennom prosessen med å fullføre denne masteroppgaven.

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til min veileder, Svein Slettan, som har vært en uvurderlig støtte og inspirasjon gjennom denne perioden av kaos. Din ekspertise, engasjement og konstruktive tilbakemeldinger har vært avgjørende for å bringe dette prosjektet i havn. Jeg hadde ikke klart dette uten deg.

Jeg vil også takke norskseksjonen for GLU-utdanningen, som har vært med på å tenne lidenskapen min for litteraturen, som hadde begynt å falme de siste årene. Deres engasjement og kompetanse har bidratt til den store interessen jeg har dannet for faget, og yrket jeg utdanner meg til.

Til mine nærmeste, familie og venner, vil jeg uttrykke stor takknemlighet for tålmodigheten og støtten jeg har fått gjennom denne skriveperioden. Takk for at dere har vært der og støttet meg, selv når jeg har blitt værende ukevis i masterbobla mi.

En siste takk til mine kolleger og studievenner for at dere har delt deres innsikt, holdt meg på rett spor og tilpasset arbeidstider slik at jeg kunne fullføre denne oppgaven.

Sammen har dere alle bidratt til en givende og lærerik akademisk reise. Tusen takk.

Sammendrag

Temaet for denne masteroppgaven er Svein Tindbergs trilogi *Charlie Drømmevandrer* (2020-2022), utgitt for barn og ungdom. I oppgaven blir denne trilogien analysert som en del av fantasy litteraturen.

Oppgaven er et bidrag til den litteraturvitenskapelige utforskningen av fantasy som sjanger og dens formidlingspotensiale til unge lesere.

Gjennom analysen av bøkene viser jeg hvordan *Charlie Drømmevandrer*-trilogien hører til fantasysjangeren. I bøkene møter vi snakkende dyr, magiske evner og sekundære verdener. Tindberg bruker disse magiske elementene til å utfordre leseren til å stille spørsmål ved virkelighetsforståelsen. Ved å utforske livstemaer som død, sorg, ondskap og verdier gjennom fortellingen, avdekkes sjangerens formidlingsevne, noe som gir leserne dypere innsikt i menneskelige dilemmaer og følelser.

Analysen identifiserer karakteristiske trekk ved romanene som fantasy litteratur, definerer ulike livstemaene som blir belyst, og viser bøkens didaktiske potensiale.

Dette potensialet kommer til syne gjennom trilogiens muligheter til å fremme både emosjonell og kognitiv utvikling hos elever gjennom refleksjon, samtale og kreativ skriving.

Summary

The theme of this master's thesis is Svein Tindberg's trilogy *Charlie Drømmevandreren* (2020-2022), published for children and young adults. In this thesis, the trilogy is analyzed as part of the fantasy literature genre.

This thesis contributes to the literary exploration of fantasy as a genre and its potential for conveying messages to young readers.

Through the analysis of the books, I demonstrate how the *Charlie Drømmevandreren*-trilogy belongs to the fantasy genre. In the books, we encounter talking animals, magical abilities, and secondary worlds. Tindberg uses these magical elements to challenge the reader's understanding of reality. By exploring themes of life such as death, grief, evil, and values through the narrative, the genre's ability to convey messages is revealed, providing readers with deeper insight into human dilemmas and emotions.

The analysis identifies characteristic features of the trilogy as fantasy literature, defines the various themes of life that are illuminated, and demonstrates the didactic potential of the books. This potential is evident through the trilogy's ability to promote both emotional and cognitive development in students through reflection, discussion, and creative writing.

Innhold

Forord	1
Sammendrag	2
Summary	3
1.0 Innledning	6
1.1 Bakgrunn	6
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål	7
1.3 Presentasjon av litteraturmaterialet	8
1.3.1 Svein Tindberg: Forfatterintroduksjon	9
1.3.2 <i>Charlie Drømmevandrer: Fangene i Adnafjell</i>	9
1.3.3 <i>Charlie Drømmevandrer: Sølvdronningens hevn</i>	11
1.3.4 <i>Charlie Drømmevandrer: Død over Charlie</i>	12
1.4 Disposisjon for oppgaven	14
1.5 Metode	15
2.0 Teori	16
2.1 Fantasy som litterær sjanger	16
2.2 Portal- og oppdragsfantasy: En verden utenfor verdenen	18
2.3 Inntrengerfantasy: Magiens inntog i primærverdenen	20
2.4 Verdener i fantasyfortellinger	23
2.4.1 Sekundære verdener	24
2.4.2 Parallelle verdener og tidsforskyvning	26
2.5 Den magiske passasjen	27
2.5.1 Drøm som magisk passasje	28
2.6 Symbolske landskap i fantasy	29
2.7 Typiske kjennetegn i fantasyfortellinger	30
2.7.1 Reise	30
2.7.2 Døden	30
2.7.3 Oppdraget og helten	31
2.7.4 Hjelpere	32
2.7.5 Forvandling og dyr	32
2.7.6 Det gode og det onde	33
2.7.7 Sorg og mangel	35
2.8 Verdisyn i fantasy litteratur	35
2.9 Identitetstematikk i fantasy litteratur	36
3.0 Analyse	38

3.1 Innledning.....	38
Del 1: Utforskingen av sjangertrekk i <i>Charlie Drømmevandrer</i>	39
3.2 <i>Charlie Drømmevandrer</i> som fantasyfortelling.....	39
3.3 Utforsking av ukjente verdener	40
3.3.1 Sekundærverden.....	40
3.3.2 Betydningen bak verdensbildet	41
3.4 Sjangertrekk i <i>Charlie Drømmevandrer</i>	44
3.4.1 Reisen.....	44
3.4.2 Oppdrag.....	44
3.4.3 Forvandling	45
3.4.4 En uvanlig helt	47
3.3.5 Karakteranalyse i <i>Charlie Drømmevandrer</i>	50
3.5 Oppsummering av sjangertrekk i <i>Charlie Drømmevandrer</i> -trilogien	52
Del 2: Livstemaer i <i>Charlie Drømmevandrer</i>: en tematisk utforsking	53
3.6 Døden som tema	53
3.7 En gjennomgang av sorg og aksept.....	55
3.8 Ondskapens natur: Utforsking av menneskelig motivasjon og valg.....	59
3.9 Verdiutforsking og formidling i <i>Charlie Drømmevandrer</i>	62
3.10 Identitet og selvopdagelse	63
3.10.1 Verdiformidlingens rolle i identitetsutforskingen i <i>Charlie Drømmevandrer</i>	63
3.10.3 Identitet og selvopdagelse: Tematisering av karakterutvikling	64
3.11 Analytiske funn: Utforsking av karakteristiske sjangertrekk og livstemaer i <i>Charlie Drømmevandrer</i>	68
4.0 Didaktikk	71
4.1 Fantasy litteraturens didaktiske potensiale i skolen	71
4.2 <i>Charlie Drømmevandrer</i> trilogiens didaktiske potensiale i skolen	73
4.2.1 Samtale og dialoger: interaktiv læring med <i>Charlie Drømmevandrer</i>	74
4.2.2 Høytlesing: En muntlig utforsking	76
4.2.3 Sjangerbevissthet og tekstanalyse: læring med <i>Charlie Drømmevandrer</i>	76
4.2.4 Kreativ skriving, elevene som forfattere.....	77
4.2.5 Identitetsutforsking og karakterutvikling sammen med Charlie	79
4.2.6 Livsmestring og utvikling: <i>Charlie Drømmevandrer</i> som bidragsyter	81
5.0 Avslutning	82
6.0 Litteratur	83

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn

Jeg husker fortsatt de første litterære tekstene jeg ble introdusert for i oppveksten. Det var en rekke bøker i ei lita bokhylle på veggen mellom mitt og søsteren min sitt rom.

Litteraturtilgang var aldri et problem i vårt hushold. Likevel mistet jeg lysten og gleden ved å lese i mine tidlige ungdomsår, til tross for en oppvekst med god litteraturtilgang, lesestunder på kveldene og et godt forhold til litteratur. Det var først under grunnskoleutdanningen på universitetet at lysten til å lese ble pirret igjen. Gjennom utdanningen har emnene med barnelitteratur på pensumlista gitt meg mye glede, men det var introduksjonen til fantasy som traff best. Jeg ble nemlig fanget av fantasylitteratur igjen. Det tok ikke lang tid før jeg bestemte meg for at dette var noe jeg ville utforske dypere. Motivasjonen min for å skrive denne masteroppgaven kommer derfor av et ønske om å forstå fantasylitteratur som sjanger, og dens spesielle evne til å appellere til leseren, slik den gjorde for meg. Hva var det med denne sjangeren som traff så godt?

Gjennom oppdraget med å finne gode fantasybøker å analysere til prosjektet, oppdaget jeg en underliggende sammenheng mellom de ulike bøkene jeg leste. Bak de magiske skildringene av kampen mot det onde, fant jeg et dyptgående tema som gjentok seg i flere av bøkene jeg studerte – nemlig hovedpersonens indre reise mot selvoppdagelse og identitetsstyrke. Dette åpnet øynene mine for det rike formidlingspotensialet fantasylitteraturen har. Denne oppdagelsen førte til at jeg la merke til flere underliggende livstemaer i tekstene, som kan ha sterk appell til unge lesere.

I min søken etter å utforske fantasylitteraturen, kom jeg over Svein Tindbergs *Charlie Drømmevandrer*-trilogi. Disse bøkene åpnet en verden av visdom og kompleksitet som virkelig berørte meg. Trilogien utforsker virkeligheten på en dyp og meningsfylt måte, og fortellingen framstiller en indre reise som reflekterer viktige aspekter ved menneskelivet. Det er denne dybden og rikdommen som har inspirert meg til å utforske hva som gjør fantasylitteraturen til en arena for utforsking av komplekse temaer som identitet, sorg, ondskap og død.

Trilogien *Charlie Drømmevandrer* kan leses bare for leseopplevelsens skyld, men den kan også brukes til å utforske viktige livstemaer. I klasserommet kan bøkene om *Charlie Drømmevandrer* gi elevene et felles referansepunkt for å utforske slike temaer på en engasjerende måte. I et eget didaktisk kapittel, etter analysen av bøkene, tar jeg derfor opp hvordan denne trilogien kan integreres i undervisningen for å berike elevenes læringserfaring.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Ved å analysere *Charlie Drømmevandrer*-trilogien vil jeg utforske hvordan denne fantasyteksten er satt sammen, hvordan den fungerer som et uttrykk for identitetsutvikling og livstemaer, samt hvordan den kan brukes didaktisk i skolen. Med dette formålet for øye, har jeg formulert følgende problemstilling:

«Hvilke karakteristiske trekk definerer *Charlie Drømmevandrer*-trilogien som en fantasyfortelling, og hvordan tematiserer bøkene viktige livstema?».

Jeg ønsker altså å undersøke de distinkte kjennetegnene ved trilogien som verk innenfor fantasy, og hvordan den skiller seg ut fra andre verk i samme litteraturkategori. Videre tar studien sikte på å utforske hvordan trilogien behandler noen viktige livstemaer. De livstemaene jeg tar for meg er død, sorg, ondskap og identitet.

Problemstillingen er en overordnet problemstilling. I tillegg har jeg noen mer spesifikke forskningsspørsmål som jeg har jobbet ut fra i analysen for å få en grundig forståelse av verket. Disse kan settes opp slik:

- 1: Hva slags fantasysjanger preger trilogien, og hvordan manifesterer denne sjangeren seg gjennom teksten?
- 2: Hvilke verdier uttrykkes i trilogien, og hvordan blir disse verdiene kommunisert gjennom handlinger og dialog?
- 3: Hvilke rolle har det magiske i å utforske og presentere de tematiske elementene i trilogien?

4: Hvordan tematiserer trilogien identitet, og hvordan reflekteres dette igjennom karakterens indre konflikter og utvikling?

5: På hvilken måte kan *Charlie Drømmevandrer*-trilogien brukes didaktisk i skolen, og hvordan kan lærere integrere denne litteraturen i undervisningen for å fremme elevenes læring og personlige utvikling?

For det første søker jeg altså å definere den spesifikke sjangeren som *Charlie Drømmevandrer* tilhører. På denne måten kan jeg skille trilogien fra andre fantasyverk, og avdekke *Charlie Drømmevandrer*s originalitet og bidrag til fantasylitteraturen som helhet.

For det andre vil jeg utforske de ulike verdiene som fremstilles i trilogien og undersøke hvordan forfatterens verdisyn reflekteres i verket. Dette vil kunne vise trilogiens ideologiske fundament og dets potensielle påvirkning på leseren (Vinjar, 2015, s. 19).

Et tredje aspekt som jeg ønsker å utforske, går inn på rollen til det magiske i den tematiske formidlingen i bøkene. Som Birkeland og Mjør (2012, s. 61) påpeker, har fantasysjangeren en unik evne til å utforske komplekse følelser og hendelser gjennom bruken av magiske virkemidler. Jeg ønsker da å undersøke hvordan det magiske blir en bidragsyter når det kommer til formidlingen av sentrale livstemaer som identitet, sorg, død og ondskap.

Det fjerde forskningsspørsmålet tar for seg identitet som gjennomgående tema i trilogien. Jeg ønsker å utforske hvordan identitetsspørsmål gjenspeiles i karakterens utvikling og hvordan dette temaet knytter seg til de andre livstemaene som trilogien tar opp.

Avslutningsvis, som uttrykt i det femte forskningsspørsmålet, vil jeg undersøke hvordan *Charlie Drømmevandrer*-trilogien kan integreres i skoleundervisningen på en meningsfull måte.

1.3 Presentasjon av litteraturmaterialet

Før jeg foretok det endelige valget om hvilken roman jeg skulle gjennomføre en litterær analyse av, gjennomgikk jeg et omfattende utvalg av både kjente og mindre kjente verk. Blant disse verkene søkte jeg etter kvaliteter som kunne tilfredsstille mine spesifikke kriterier

for valg av litteratur til studien. Verkene skulle bestå av minst to bøker, egnet for mellomtrinnet, de skulle være av nyere dato, og det skulle være begrenset med forskning knyttet til dem. Disse kriteriene ble utviklet for å sikre at litteraturen jeg valgte var passende for skolebruk, at jeg kunne utforske sammenhenger mellom ulike tekster, og at jeg kunne utvikle mine egne analytiske perspektiver uten ytre påvirkning.

Ingen av verkene jeg undersøkte klarte å gripe meg på samme måte som den første boken i *Charlie Drømmevandrer*-trilogien. Det var den originale bruken av drøm som sekundærverden som fanget min interesse. Drøm er noe alle kan kjenne seg igjen i, og dens forbindelse med underbevisstheten vekket en nysgjerrighet hos meg. Dette førte til at valget falt på *Charlie Drømmevandrer*-trilogien: *Fangene i Adnafjell* (2020), *Sølvdronningens hevn* (2021) og *Død over Charlie* (2022). Selv om disse bøkene ikke har fått så mye oppmerksomhet gjennom årene, er det verdt å merke seg at *Fangene i Adnafjell* ble nominert til ARKs barnebokpris i 2020 og var en av de fem superfinalistene til Bokslukerprisen i 2021/2022.

1.3.1 Svein Tindberg: Forfatterintroduksjon

Svein Tindberg er en anerkjent skuespiller og forfatter, kjent for sitt arbeid på scenen med å formidle bibeltekster og tematisere religiøse spørsmål (Elstad & Bikset, 2023). Han har mottatt flere priser for det kunstneriske arbeidet sitt, og hans solide erfaring med og kjærlighet til fortellekunsten kommer tydelig til syne i hans forfatterskap, spesielt i trilogien *Charlie Drømmevandrer* (Elstad & Bikset, 2023).

I trilogien utforsker han viktige livstemaer og åpner for undring og refleksjon hos leserne. Han våger å utforske de store spørsmålene i livet, og er ikke redd for å konfrontere ubehaget i teksten og bli værende i det (Ramberg-Risvold, 2021). Denne utprøvingen av fantasysjangeren kan ses på som et naturlig skritt for Tindberg, for han har tidligere uttrykt glede ved å utforske de kreative mulighetene som fantasien tilbyr (Karlsen, 2022).

1.3.2 *Charlie Drømmevandrer: Fangene i Adnafjell*

Fangene i Adnafjell er altså den første boken i *Charlie Drømmevandrer*-trilogien. Her møter vi 12 år gamle Charlie og faren hans like etter at de har flyttet til et nytt sted. De har flyttet fordi faren ikke orket å bo i huset de bodde i da moren til Charlie forsvant. Charlie, en lav, usikker og ofte sint gutt, opplever vanskeligheter med å integrere seg i sitt nye lokalsamfunn, men finner en slags trøst i de livlige drømmene sine: «Jeg er den eneste tolvåringen i verden som gjerne vil legge meg om kvelden», «Han var sikker på at han drømte kulere enn noen andre» (Tindberg, 2020, s. 10-11). Romanen utforsker Charlies opplevelse av å føle seg annerledes og hans indre konflikter knyttet til dette, men også temaer som vennskap, identitet og mot. Dette blir konkret demonstrert ved at klassevenninnen hans Oda mener det å være annerledes er bra, mens en annen elev i klassen, Bård, mobber Charlie fordi han er annerledes.

Et sentralt element i romanen er den parallelle fremstillingen av to verdener: en primærverden, som representerer den faktiske byen Charlie bor i, og sekundærverden, som er hans drømmeverden. Disse to verdenene henger sammen på magisk vis, lenge tilsynelatende uten noen konkret tilknytning, før de senere blir vevd sammen på mystisk vis gjennom handlingen. Drømmeverdenen er bemerkelsesverdig lik primærverdenen, så lik at Charlie til tider er usikker på om han drømmer eller ikke. Charlie merker at verdenene flettes sammen når barn i primærverdenen forsvinner, og dukker opp i drømmeverdenen hans.

Handlingen tar en uventet vending når Charlie begynner å oppleve merkelige hendelser i drømmene sine, og blir konfrontert med et oppdrag om å redde barn som er fanget i Adnafjell. Han har ingen intensjoner om å utsette seg for fare ved å gå inn i et skummelt fjell. Han vil bare tilbake til de gamle drømmene sine. Men drømmene som peker mot fjellet gir seg ikke. Han kommer til mange nye steder, steder han helst ikke vil være. Og han blir møtt av snakkende ulver, ravner, enøyde hunder og syngende elver. Til tross sin motvilje og sitt sinne, blir Charlie gradvis klar over sine egne krefter og oppdraget som ligger foran han.

For å komme inn i Adnafjell må han «finne nøkkelen i seg selv» (Tindberg, 2020, s. 45), nemlig sorgen over moren. Han må innrømme for seg selv at moren ikke er forsvunnet, hun er død. Gjennom denne indre erkjennelsen, transformerer han sinnet sitt til sorg, og han blir gitt adgang til Adnafjell. Det blir klart for Charlie at tristhet er et felles tema blant barna i fjellet, som fungerer som et fengsel for triste sjeler fanget av Sølvdronningen Skyld. Han innser derfor at han må bekjempe denne tristheten med glede for å redde de fangede barna.

Ved å samarbeide og utnytte sine unike evner, lykkes Charlie, sammen med Oda, Bård, raven og ulven, med å befri alle barna fra Adnafjell før det er for sent. Imidlertid forsvinner Sølvdronningen og hennes tjenere, de enøyde hundene Ene og Øde, før Charlie får muligheten til å konfrontere dem.

1.3.3 *Charlie Drømmevandrer: Sølvdronningens hevn*

I *Sølvdronningens hevn*, den andre boken i *Charlie Drømmevandrer*-trilogien, tar teksten leserne med på en kompleks reise gjennom temaene sorg, død og vennskap. Romanen åpner med et plutselig tap, når naboen til Charlie, Odd, dør. Dette vekker følelser hos Charlie og setter ham tilbake til tankene om morens bortgang. Døden er «urettferdig! Jævla urettferdig!» (Tindberg, 2021, s. 6).

I kjølevannet av Odds begravelse, søker Charlie en flukt fra sorgen og møter et rådyr et stykke oppi bakken. Dette møtet markerer begynnelsen på en rekke hendelser som vil forme resten av fortellingen. Rådyret leder Charlie til et nedlagt fabrikkområde, en lokasjon som senere viser seg å være av betydning for plottets utvikling. Her oppdager han tre ekle menneskeliknende skikkelser, som forsvinner like raskt som de dukker opp. Etter dette møtet får Charlie øye på rådyret igjen og det fører ham inn i hagen til en av klassekameratene, Fatima.

Fatima har vært fraværende fra skolen en stund på grunn av søvnproblemer; hun opplever mareritt om sin egen død hver eneste natt. Som nær venn av Oda, blir det foreslått at Charlie kan være i stand til å hjelpe Fatima med drømmene hennes, gitt hans evne til å navigere i drømmeverdenen. Oda, Fatima og Charlie bestemmer seg for å utforske mulighetene for å møtes i hverandres drømmer, og det er i denne prosessen at Charlie forstår styrken av sine egne drømmebaserte evner.

Det nedlagte verkets betydning kommer tydeligere frem utover i fortellingen. Etterhvert som historien utfolder seg, oppstår tre parallelle fortellinger. Den første fortellingen utspiller seg i primærverdenen, hvor det er en nedlagt fabrikk i nærheten av Fatimas hus. Samtidig finner en

annen fortelling sted i en sekundærverden, der Charlie, Fatima og Oda etterhvert må kjempe mot de ekle menneskeliknende skikkelsene som truer med å tilintetgjøre Charlie. Den tredje parallelle fortellingen tar Charlie med på en tidsreise, der drømmevandrerkreftene hans tar ham tilbake til virkeligheten slik den var for 400 år siden i området rundt det nedlagte verket.

Disse tre fortellingene blir elegant vevd sammen på en måte som gjør det klart for leseren at de er uatskillelig forbundet. Det blir etterhvert avslørt at de ekle menneskeliknende vesenene er Sølvdronningen Skyld, som heter Maren, og hennes småsøsken Ene og Øde som er ute etter hevn over Charlie. Ved å utforske byens historie og livet til Maren, Ene og Øde slik det var da de levde for 400 år siden, klarer Charlie å sette sammen puslespillet som er nødvendig for å bekjempe trusselen og redde Fatima fra marerittet hennes.

Sølvdronningens hevn fremstår som en komplisert roman, men forfatteren Svein Tindberg vever de ulike trådene sammen slik at leseren får en meningsfull opplevelse av historien. Døden kommer frem som et tydelig tema, og Tindberg holder det sentralt gjennom hele fortellingen. Romanen starter med Odds begravelse, en hendelse som danner et utgangspunkt for utforskningen av hva døden betyr for menneskene. Fortellingen ender så med en symbolsk handling, der Charlie og vennene hans foretar en begravelse for Maren, Ene og Øde. Barna velger å tilgi de onde skapningene, og dermed avslutte en syklus av konflikt og forsoning. Avslutningsvis har Charlie og den livskloke ulven Gråbein en reflekterende samtale om hendelsene som har funnet sted, og Gråbein sier: «Marens hat var stort – hvor stort tror du da ikke morens hat er? Det er ennå mørke i vente, Charlie Drømmevandrer» (Tindberg, 2021, s. 194). Denne uttalelsen antyder at Charlie nå står overfor utfordringen med å konfrontere og bekjempe moren til Maren, Ene og Øde, som angivelig har mye større hat.

1.3.4 *Charlie Drømmevandrer: Død over Charlie*

I den tredje boken, *Død over Charlie*, møter Charlie moren til Maren, Ene og Øde, kjent som Askefyrsten fordi hun består av aske etter å ha blitt brent på bålet for 400 år siden. Hun bærer et stort hat mot byen, og mot Brøgge-familien som forlot henne i hennes mest sårbare øyeblikk. Denne romanen utforsker nærmere bakgrunnen for de tidligere hendelsene som har utspilt seg.

Fortellingen begynner med at Charlie søker tilflukt i en maleributikk i et forsøk på å unnsnippe en ny mobber, Dagrunn. Her blir han kjent med butikkeieren Johannes, som raskt innser at Charlie er en drømmevandrer. Johannes avslører at maleren J. Brøgge, tipp tipp tippoldefaren hans, også var en drømmevandrer. Han hadde malt alle de ulike stedene han besøkte i drømmene sine, steder det viser seg at Charlie også har vært på. J. Brøgges malerier viser seg å inneholde svar på mange av Charlies spørsmål, samtidig som de skaper nye.

I kjelleren i maleributikken har Johannes skjult ett av J. Brøgges malerier kalt «Giftens urtehage». Dette maleriet er så giftig at det har skadet Johannes' hender, til tross for at det ble malt for 400 år siden. Oda blir også senere skadet av det samme maleriet.

Midt i prosessen med å finne en kur for skadene Johannes og Oda har pådratt seg, blir både primærverdenen og sekundærverdenen gradvis dekket av aske. Ting er ikke som det skal være, verken i normalverdenen eller i drømmeverdenen. Gråbein er forvunnet, Fatima unngår dem, Oda får han ikke lov å snakke med, og faren lyver for ham. Charlie blir dermed tvunget til å lete etter svar alene. Det er da han møter ulven Varg, Gråbeins tvillingbror, som viser seg å ha onde hensikter. Han samarbeider med Askefyrsten i et forsøk på å manipulere både Gråbein og Charlie. Dette fører til at Charlie midlertidig tyr til onde handlinger før han igjen retter seg inn mot rettferdighet og godhet.

Senere oppdager Charlie at J. Brøgge hadde et skjult forhold til en snill kvinne, og sammen hadde de tre barn: Maren, Ene og Øde. Kvinnen ble senere anklaget for hekseri og brent på bålet, mens J. Brøgge giftet seg med en annen. Barna døde også i brannen, noe som forklarer Askefyrstens brennende hat. Det blir også klart at grunnen til at Askefyrsten jakter på Charlie, er at han tilhører Brøgge-familien. Slik klargjøres altså Charlies slektsidentitet, bakgrunnen for de unike evnene hans, og årsaken til at de onde skapningene har forfulgt ham.

Charlie klarer å samle de viktigste hjelperne sine, Fatima, Oda, Charlie, Johannes og moren til Fatima. Sammen finner de en motgift som kan kurere skadene på Oda og Johannes' hender. Når de er helbredet, er tiden knapp før Askefyrsten tar over virkeligheten, og Charlie tar ledelsen i en endelig konfrontasjon med ondskapen. Etter å ha bekjempet Askefyrsten, begraver han henne sammen med barna hennes slik at hun kan «hvile til evig tid sammen med dem hun var glad i, Maren, Ene og Øde.» (Tindberg, 2022, s. 227). På denne måten

avslutter Tindberg hovedhistorien og løser de sentrale konfliktene som har vært bygd opp gjennom trilogien.

1.4 Disposisjon for oppgaven

Oppgaven min er strukturert i samsvar med den overordnede problemstillingen og forskningsspørsmålene som er definert, og den har to hoveddeler: en teoridel og en analysedel.

I teoridelen presenteres relevante teoretiske perspektiver knyttet til forskningsspørsmålene og analyseformålet. Dette inkluderer undersøkelser av karakteristiske sjangertrekk innenfor fantasysjangeren, samt teoretiske betraktninger rundt temaer som sorg, verdisyn og identitet. Disse temaene utgjør sentrale elementer i analysen av *Charlie Drømmevandrer*-trilogien.

Analysedelen har jeg igjen delt inn i to hovedseksjoner. Den første delen fokuserer på å identifisere og diskutere generelle sjangertrekk innenfor fantasysjangeren som er til stede i teksten. Dette inkluderer elementer som sekundærverden, oppdrag og lav helt. Den andre delen av analysen utforsker de viktige livstemaene som behandles i bøkene. Her går jeg innom hvordan de fremstilles, betydningen deres og den rollen det magiske har i formidlingen av disse temaene.

Jeg har valgt å drøfte det didaktiske aspektet i et eget kapittel etter analysen. På denne måten presenteres trilogiens sjangertrekk og livstemaer i analysedelen, og dens didaktiske potensial i et eget kapittel. Dette oppsettet fremstiller kategoriene på en ryddig og oversiktlig måte. Det didaktiske kapittelet introduserer både et bredt didaktisk potensial ved bruk av fantasylitteratur i skolen, men går også i dybden på enkelte undervisningsmetoder og arbeidsformer der *Charlie Drømmevandrer*-trilogien kan bli brukt. Dette innebærer både høytlesing og gruppearbeid, opplæring i sjangertrekk og tekstanalyse, men også det å aktivisere elevene til å skrive kreative tekster og meddikt på fortellingen.

Siste kapittel innebærer en avslutning med oppsummering av oppgavens viktigste funn, og en samlende diskusjon om problemstilling og forskningsspørsmål er blitt besvart.

1.5 Metode

Oppgaven baserer seg først og fremst på litterær analyse som metode. Dette innebærer å identifisere strukturer i en tekst for å forstå hvilken funksjon disse har i helheten. Målet er å oppnå en dypere forståelse av den litterære teksten gjennom å utforske dens betydning og dens forbindelse til almen tematikk og kontekstuelle elementer (Kallestad & Røskeland, 2020, s. 47).

I oppgaven analyseres trilogien *Charlie Drømmevandrer* i lys av sjangertrekk innenfor fantasy, og symbolikk og livstemaer som teksten tar opp. For eksempel kan den parallelle drømmeverdenen symbolisere aspekter av hovedkarakterens indre liv eller reflektere samfunnsmessige temaer.

Metoden er preget av nærlesing med et hermeneutisk blikk, der jeg veksler mellom helhetlig forståelse og analyse av enkeltdeler. Dette innebærer en grundig gjennomgang av teksten med fokus på tematisk sammenheng (Krogh, 2017, s. 10). Denne prosessen startet med en uforbeholden lesing av trilogien, det vil si å lese gjennom tekstene med hovedvekt på leseopplevelsen. Likevel noterte jeg punkter som jeg tenke kunne ha betydning for analysen, og jeg samlet inn og bearbeidet relevant teori for å forberede det videre arbeidet.

Under den andre, mer analyseorienterte gjennomlesingen gjorde jeg en rekke notater for å identifisere relevante temaer og huske refleksjoner og sitater. Disse notatene ble systematisk organisert etter sidetall i trilogien og sortert i avsnitt for å gjøre det enkelt å finne frem til under den påfølgende analysen. Etter denne andre gjennomgangen av teksten ble jeg oppmerksom på de underliggende temaene, og valgte å ta disse med i oppgaven. Livstemaene som ble tatt opp representerer viktige eksistensielle spørsmål som ofte er relevante for aldergruppen bøkene er ment for. Det er i denne perioden de unge tenker over verdier, har spørsmål om døden, og opplever sorg s identitetskriser. Å ta inn livstemaene gjorde at jeg måtte videreutvikle teoridelen for å inkludere disse temaene før jeg begynte på analysen. Det førte til mer arbeid og strukturell endring, men jeg mener det var viktig for å bedre oppgavens kvalitet.

Arbeidet ble deretter systematisk utført med fokus på sjangertrekk og livstemaer, noe som bidro til en oversiktlig og kontrollert fremdrift. Etter arbeidet med teori og analyse, tok jeg for meg det didaktiske kapittelet, der jeg valgte å fokusere på konkrete undervisningsmetoder fremfor et overordnet blikk på didaktikk og fantasy litteratur.

2.0 Teori

Jeg vil i denne oppgaven undersøke Svein Tindbergs trilogi *Charlie Drømmevandrer*, med særlig fokus på fantasyelementer og underliggende livstemaer som blir presentert i bøkene. For å oppnå dette, har jeg valgt å anvende teori på to nivåer: et som tar utgangspunkt i karakteristiske trekk ved fantasy litteratur, og et annet som omhandler ulike livstemaer som gjenspeiles i teksten.

Teorikapittelet er strukturert på en måte som først utforsker kategoriene *portal-* og *oppdragsfantasy* og *inntrengerfantasy* i separate kapitler. Dette gjøres til bakgrunn for at det er trekk fra begge sjangerkategoriene i trilogien. Videre blir det hentet teori ved gjennomgangen av spesifikke kjennetegn som sekundære verdener, reiser, oppdrag, hjelpere, forvandling og ondskap, som er tydelige karakteristiske trekk innenfor fantasysjangeren. I tillegg til disse fantasyelementene, er det inkludert teori om de ulike livstemaene som blir presentert i teksten, død, verdier, identitet og ondskap.

2.1 Fantasy¹ som litterær sjanger

I trilogien *Charlie Drømmevandrer* (2020-2023) beveger hovedpersonen Charlie seg jevnlig mellom to ulike verdener. Her kan primærverdenen sammenlignes med virkeligheten, og sekundærverdenen er en variasjon av virkelighet og drømmeri. Sekundærverdenen kan han kun komme til gjennom å drømme i primærverdenen. Etterhvert som han blir bedre til å

---

¹ I nordiske land knytter man ofte begrepet *fantastisk litteratur* til denne tekstsjangeren. Jeg har valgt å vike fra denne tradisjonen ved å bruke det engelske begrepet *fantasy*. Fantasy inngår i sjangerdefinisjonene jeg har valgt å basere oppgaven min på, og valget med å ta i bruk dette begrepet gjør det lettere å koble på store deler av hovedmaterialet mitt om Mendlesohns fire sjangerkategorier.

kontrollere disse drømmene, begynner drømmene å sive mer og mer inn i virkeligheten. Dette betyr at vesenene han senere møter i denne såkalte drømmeverdenen, kommer gjennom og påvirker virkeligheten. Denne trilogien er et klart eksempel på sjangeren fantasy, både ved denne vekslingen av verdener, og ved at den byr på både magiske og overnaturlige foreteelser, samt andre viktige kjennetegn som magiske vesener og det utvalgte barnet (Svensen, 2001, s. 69). Dette er noe jeg kommer til å gå dypere inn på i analysedelen.

Grunnet sin lange og mangfoldige tradisjon har fantasy dannet et stort og variert tekstmateriale, alt fra det relativt enkle til det svært komplekse. Dette gjør det vanskelig å lage en enkel definisjon som sier hva fantasy er og ikke er (Guanio-Uluru, 2018, s. 107). Fantasy går derfor under ulike navn, som *mytisk-eventyrlige fortellinger* eller *fantastisk litteratur*, og har en rekke ulike underkategorier og tradisjoner. Men det som er felles for all fantasy, er at tekstene ber leserne godta det magiske, utrolige og umulige. Dette skjer fordi tekstene bryter med virkeligheten ved å bruke ulike fantasy elementer som magi, vesener eller reiser til andre verdener i tekstene. Dette er elementer vi ellers ikke opplever i virkeligheten (Guanio-Uluru, 2023).

I arbeidet mitt med trilogien, har jeg valgt å fordype meg i to sjangertradisjoner fra Farah Mendlesohns fire kategorier innenfor fantasy (Mendlesohn, 2008). Jeg valgte å ta i bruk nettopp Mendlesohns overordnede kategorier i fantasy fordi de har en relativt åpen kategorisering og de baserer seg på flytende sjangergrenser, eller som Guanio-Uluru uttrykker det: *uklare kategorier* (Guanio-Uluru, 2018, s. 119). Jeg har valgt å se på denne trilogien som en helhet, en stor tekst og en hel historie, noe som gjør at denne teksten kan plasseres i to ulike kategorier innenfor Mendlesohns fordeling: *The portal-quest fantasy* (som jeg kommer til å kalle *portal- og oppdragsfantasy*) og *Intrusive fantasy* (som jeg kaller *inntrengerfantasy*). Disse kategoriene er bestemt av hvordan det magiske forholder seg til primærverdenen. I portal- og oppdragsfantasy blir man invitert over til en magisk verden, men i inntrengerfantasy kommer det magiske inn i primærverdenen (Mendlesohn, 2008, s. XiV).

Grunnen til at jeg har valgt disse to sjangerkategoriene, er at man kan se tydelige kjennetegn på at romanene opererer på tvers av kategoriene. Charlie vandrer til sekundærverdenen ved å drømme, noe som er et kjennetegn i portal- og oppdragsfantasy. Men samtidig påvirker sekundærverdenen primærverdenen, eksempelvis med magiske vesener som dukker opp uten

en bestemt portal som overgang, noe som er et kjennetegn på inntrengerfantasy. Jeg har derfor valgt å finne teori på områder som dekker både portal- og oppdragsfantasy og inntrengerfantasy som sjanger.

2.2 Portal- og oppdragsfantasy: En verden utenfor verdenen

Som nevnt er portal- og oppdragsfantasy en fortelling der man blir invitert over til en magisk verden (Mendlesohn, 2008, s. XiV). I *Charlie Drømmevandrer* skjer dette når Charlie drømmer. Denne sjangerkategorien er lett gjenkjennelig ved at den må inneholde en overgang eller en portal til en magisk verden, og hovedpersonene har som oftest et oppdrag når de kommer på den andre siden. Andre kjennetegn som magiske elementer og hovedpersonens heltemodige innsats i kampen mot ondskaper, har også en selvfølgelig plass i denne sjangertradisjonen (Svensen, 2001, s.69). Disse historiene har ofte en tydelig formidling av eksistensiell og etisk tematikk gjennom dramatiske handlingsforløp som ikke sjeldent ender i menneskelig modning (Slettan, 2018, s. 13). Denne typen utvikling og heroisk innsats kan man se tydelig i bøkene om Charlie.

I disse fortellingene har hovedpersonen vanligvis et forutbestemt kall, en form for oppgave som han eller hun er nødt til å løse. Denne oppgaven innebærer en lang og vanskelig innsats som krever store ofre, tapperhet, styrke og klokskap. Dette er egenskaper som hovedpersonen blir nødt til å utvikle før farlige situasjoner truer han eller hun på livet (Svensen, 2001, s. 70). Det farlige er gjerne knyttet til motiver som flukt og forfølgelse, gåter som krever løsning, tidspress, og kamper mot onde krefter. Disse kjennetegnene på sjangerkategorien danner en form for handlingsenhet i teksten, eller en sti av spenning, som kan være grunnen til at vi velger å følge hovedkarakterene gjennom den farefylte reisen deres (Mendlesohn, 2008, s. 3).

Men hva skjer i den andre verdenen? Nesten alltid skjer prosessen med å løse oppgaver, reisa eller vandringen i en sekundærverden. Det er en verden som er utpreget dualistisk med gode og onde krefter som står mot hverandre (Svensen, 2001, s. 70). Disse dualistiske forestillingene er ikke alltid like tydelige i overgangen fra primærverdenen til sekundærverdenen. Hovedpersonen til i hovedsak muligheten for å utforske, skape trygghet

og kjærlighet, før møtet med utfordringer og varsler om at det onde truer utenfra. Da kjenner hovedpersonen på at den trygge kjernen i hovedsak er omgitt av utrygghet, og at han eller hun er valgt til å dra ut i denne utryggheten og konfrontere ondskapen (Svensen, 2001, s. 70). Det er da svært viktig at hovedpersonen (og leserne, som følger hovedpersonen tett) har skaffet erfaringer underveis i utforskingen, på vei mot det onde. Disse erfaringene er viktige å ha med seg fordi portal- og oppdragsfantasy nesten alltid ledes til et punkt der hovedpersonen burde kjenne verdenen godt nok til å endre den og slik påvirke verdenens skjebne (Mendlesohn, 2008, s. xix). Denne skjebneavgjørelsen skjer ofte i direkte kontakt med det onde som hersker over sekundærverdenen, og hovedpersonens valg vil da kunne endre alt for alle.

Portal- og oppdragsfantasy kan forekomme i ulike variasjoner både formmessig og tematisk, og ofte nyanserer og problematiserer de helten. Samtidig har det vært en viss konsistens i mye av fantasytradisjonen i barnelitterær sammenheng ved at forfatterne er opptatt av å møte behovet for tydelige verdimønstre hos unge lesere: «to get the right side and the wrong side clear», som Tolkien uttrykte det (Slettan, 2018, s.14). I nyere portal- og oppdragsfantasy har man eksperimentert med å videreutvikle denne heroiske fantasien gjennom sjangerblanding, og mer komplekse personer og tematikk enn det som tradisjonelt har vært vanlig på dette feltet (Slettan, 2018, s.14). Noe annet som er karakteristisk for nyere portal- og oppdragsfantasy er at menneskene kan krysse portalen begge veier, men det magiske kan ikke gjøre det. En slik effekt der det magiske faktisk kan bevege seg fritt gjennom portalen vil flytte teksten over i kategorien «inntrengerfantasy» (noe jeg kommer inn på i neste kapittel). Det kan likevel være ganske vanlig at flere kategorier dukker opp i samme bok, men det er svært uvanlig at portal- og oppdragsfantasy inneholder inntrengerfantasy (Mendlesohn, 2008, s. 2). Likevel er dette noe man kan se tegn til i trilogien *Charlie Drømmevandrer*.

Forfatteren og litteraturforskeren Ann Swinfen har vært inne på denne sjangerblandingen og gjort rede for det hun kaller *parallele univers*. Hun regner med parallele univers som en egen type sekundærverden i fantasyfortellinger. Det hun legger i begrepet er en sekundærverden som ligger nærmere primærvirkeligheten, altså at fantasyuniverset er en del av en jordisk verden, men følger andre lover og regler enn dem vi kjenner fra normalvirkeligheten (Swinfen, 1984, s.54). Dette kan vi se i *Charlie Drømmevandrer*-

trilogien ved at den sekundære verden er relativt lik virkeligheten, og på samme tid blendes litt inn i virkeligheten. Parallele univers kan da sees på som en egen variant av portal- og oppdragsfantasy som har en jordnær sekundærverden. Med dette menes at det som foregår i den sekundære verdenen, foregår til samme tid som i primærverdenen. På denne måten kan Charlie miste dyrbar tid om han forsover seg, eller bruker for mye tid i primærverdenen (Svensen, 2001, s. 71). Swinfen nevner visjons- og drømmeverdener som eksempler på slike parallelle univers, men også fortellinger om tidsforskyvning, der en eller flere personer er satt tilbake til en tidligere tidsalder der de møter en virkelighet som for dem er fremmed (Swinfen, 1984, s. 57). Denne retningen viser oss altså at portal- og oppdragsfantasy kan ha mange ulike former og innganger, og kan være en del av en sjangerblanding.

Oppsummert handler portal- og oppdrags fantasyfortellinger om en hovedperson som går fra et hverdagslig liv der det magiske er fjernt og ukjent (eller utilgjengelig) til direkte kontakt med det magiske. Hovedpersonen går da igjennom en portal eller en overgang, og utforsker området til hun eller han er kunnskapsrike nok til å forhandle med verdenen (Mendlesohn, 2008, s. 2). Dette innebærer å komme igjennom prøvelser og oppgaver for å møte og bekjempe det onde og påvirke verdenens skjebne. I all hovedsak er kategorien bare en overordnet inndeling av historier med relativt like kjennetegn. Det er viktig å merke seg at disse ulike typene fortellinger ikke ekskluderer hverandre, for man bør ikke begrense fantasyfortellinger så sterkt til spesifikke kategorier. Likevel kan det gjerne være noen kategorier som dominerer i tekstene. Det at Mendlesohn har så brede og relativt åpne inndelinger, er en av grunnene til at jeg valgte å ta utgangspunkt i denne sjangerinndelingen. Da får jeg et reflektert overordnet bilde av fortellingen fremfor å bli sittende fast i spesifikke kjennetegn.

2.3 Inntrengerfantasy: Magiens inntog i primærverdenen

Jeg har tidligere vært inne på at portal- og oppdragsfantasy gir en overgang eller portal som hovedpersonen kan gå igjennom for å nå til det magiske. Inntrengerfantasy, derimot, blir ofte sett på som det motsatte. Denne kategorien i fantasy tilbyr ikke noen overgang som holder det magiske på avstand. I disse tekstene kommer det magiske brytende inn i en ellers kjent og trygg verden, for eksempel i form av spøkelser, monstre eller vampyrer. Denne formen for

inntrenging har en tendens til å trekke sjangeren i retning av skrekkfiksjon, fordi det magiske gjerne bryter plutselig inn, og skaper et inntrykk av noe negativt (Guanio-Uluru, 2018, s. 119). Skrekkmomenter og overraskelser er vanlige kjennetegn innenfor denne sjangeren og kommer ofte tydelig frem i møte med det onde (Mendlesohn, 2018, s. xxii). Likevel er tekstene ofte preget av ordensgjenopprettelse når det magiske omsider blir nedkjempet eller trekker seg tilbake (Guanio-Uluru, 2023). Hvor det magiske kommer fra, får ofte ingen åpen eller direkte forklaring i teksten, så det overlates til leserne å gruble over underliggende årsaker (Hennig, 2018, s. 74). I barnelitteraturen er det imidlertid et større behov for det konkrete og tydelige fremfor i voksenlitteraturen, noe som gjør at fortellinger med inntrengerfantastisk preg i barnelitteraturen ofte får en form for begrunnelse for hvordan og hvorfor det magiske dukket opp (Slettan, 2018, s.12).

Inntrengerfantasy trenger likevel ikke å være skummel selv om det magiske bringer kaos inn i en ellers ordnet verden (Guanio-Uluru, 2018, s.119), fordi det magiske som trenger seg på ikke nødvendigvis er skummelt. Det kan være en drage som dukker opp av intet og bare ønsker seg en venn eller hjelp tilbake til hvor den kom fra.

I noen fortellinger forblir det magiske skjult for karakterene utenom hovedpersonen, selv om de kan oppleve virkningene av magien uten å forstå årsakene (Mendlesohn, 2018, s. xxii). Denne dynamikken kan observeres gjennom hele bokserien *Charlie Drømmevandrer*, der magiske krefter kidnapper barn, mens omgivelsene tror barna har rømt. Videre blir et individ tilsynelatende kvalt av de magiske kreftene mens det sover, mens andre oppfatter hendelsen som et mareritt. Et tredje er at en stor askesky trekker seg inn over byen, uten at noen stiller spørsmål ved det (Tindberg, 2020-2022). Disse strukturelle aspektene av inntrengerfantasy passer godt til det jeg assosierer med denne underkategorien av sjangeren fantasy (Mendlesohn, 2018, s. xxii), noe som vil bli nærere utforsket i analysedelen.

Noen av kjennetegnene ved denne sjangertradisjonen i motsetning til andre tradisjoner er at man ikke forventer at hovedpersonen eller leseren skal bli vant til det magiske (Mendlesohn, 2018, s. xxii). Det magiske er noe annerledes som ikke passer inn i primærverdenen. Det er ofte også en klar forbindelse mellom den tilsynelatende «normale» i primærverdenen og det magiske som trenger inn i denne verdenen. Dette kan tolkes på ulike måter, eksempelvis ved

at det magiske som opptrer i teksten representerer noe som er fortrent hos hovedpersonen, og kampen mot det onde kan tolkes som en indre kamp mot indre demoner. Det magiske må likevel i de fleste tilfeller nedkjempes for å gjenopprette roen og tryggheten i primærverdenen. I andre tilfeller kan også det magiske bringe noe verdifullt i form av karakterdannelse, erfaring eller klokskap. Likevel blir det aldri stilt spørsmål ved om det magiske hører til i virkeligheten, det er klart i og for seg at det må bekjempes eller vende tilbake der det kom fra (Svensen & Lorentz, 1994, s. 43).

Et annet velkjent kjennetegn ved denne tradisjonen er at man følger hovedpersonen en god tid før det magiske tar plass. Slik blir man kjent med både personen, hovedkonflikten og primærverdenen før dramatikken inntreffer. Dette er for å gi tydeligere kontraster mellom godt og ondt, før og nå. Leseren blir da bedre kjent med hovedkarakterens mangler og problemer (Bjørkøy & Takle, 2018, s.146), tidlig nok til at man tydeligere kan se progresjon, endring, offer og utvikling hos hovedpersonen gjennom tekstens handling.

I inntrengerfantasy presser noe nytt, underlig og/eller skummelt seg på en normalvirkelighet, og tar oss ut av den tryggheten man er vant til å ha uten å ta oss bort fra stedet vi er (Mendlesohn, 2018, s. xxii). Denne kategorien bringer det magiske direkte til oss, og presenterer det som om det er mulig i leserens virkelighet også. Hvis vi sammenlikner inntrengerfantasy med portal- og oppdragsfantasy på dette området, så krever begge sjangerkategoriene en form for tro av deg som leser. I portal- og oppdragsfantasy krever teksten at du som leser tror på at det eksisterer en sekundærverden i dette fiktive universet, på samme måte som at inntrengerfantasy-tradisjonen krever at du tror på at det finnes noe underliggende, at det ligger noe under overflaten og lurere (Mendlesohn, 2018, s.116). Med denne troen kan teksten nå deg som leser med sitt største potensial. Det er først da det inntrengende overnaturlige klarer å skape komikk, ærefrykt eller skrekk hos personer i fiksjonen samt hos deg som leser (Slettan, 2018, s. 12).

Svensen forklarer godt i boken: *Virkelig uvirkelig* hvordan inntrengerfantasy-tradisjonens tekster kan beskrives: «Sceneriet i en gotisk roman er ofte gamle kirker, slott eller borger med labyrintiske passasjer [...] og handlinga utspiller seg med sterk dramatik i uvær og nattemørke» (Svensen & Lorentz, 1994, s. 44). De gamle inntrengerfantastiske fortellingene

går ofte under kategorien gotiske romaner, og er lagt til et mørkt, dystert og farefullt sted der store, overnaturlige krefter er i virksomhet. Likevel er det i denne litterære tradisjonen ofte tvil og usikkerhet overfor det overnaturlige og om det faktisk er til stede eller ikke, både når det gjelder gamle og nye versjoner av kategorien. Når det kommer til barnebøker med inntrengerfantastisk preg, er gjerne skrekkelementene mindre markante, så hovedvekten kommer da på det gåtefulle og mystiske.

Kort oppsummert handler altså inntrengerfantasy om noe mytisk, overnaturlig og magisk som bryter inn uanmeldt i en primærverden og skaper kaos. Dette endrer situasjonen i hverdagen, og man må i de fleste tilfeller forvise eller bekjempe dette magiske, selv om man kan være i tvil om det faktisk er noe overnaturlig til stede i det hele tatt. Disse tekstene preges av underlighet, mystikk, gåter, skrekk og angst, og dette finnes igjen i følelser hos hovedpersonene. Tekstene opprettholder overraskelsesmomentet ved å trekke inn nye farer, nye inntrenginger og nye hovedpersoner underveis i teksten (Guanio-Uluru, 2023). Fortellinger som dette inneholder ofte identitetsutvikling, heroisk innsats og spenningsfylte utfordringer, noe som kan appellere til lesere i alle aldre.

2.4 Verdener i fantasyfortellinger

Avgangshallen var nesten tom, og Charlie ante ikke hva han gjorde der. Hvor var han egentlig? Dette var jo opplagt en flyplass, men på andre flyplasser er det kafeer, bokhandel og taxfree-butikker. Her var det ingenting, bortsett fra noen få reisende, en skranke for innlevering av bagasje og to store lystavler som hang på veggen over den. (Tindberg, 2020, s. 12).

Dette er Charlies første møte med sekundærverdenen som vi får med oss i trilogien *Charlie Drømmevandrer*. Videre i bøkene følger vi Charlie inn i mange forskjellige sekundærverdener som dette, der alle verdenene kan kobles til hverandre. Charlie kan nemlig drømme seg til disse sekundærverdenene. Her møter han på farer, trusler, venner, hjelpere og ondskap. Det er her han opplever sitt første kall, for han er nemlig en utvalgt. Denne trilogien er et klart eksempel på portal- og oppdragsfantasy, en fortelling om hovedpersonens heltmodige innsats i kampen mot ondskap i et fremmed univers, men med en liten vri. Jeg har derfor valgt å ta for meg teori om ulike litterære verdener i fantasy, deriblant sekundære,

primære og parallelle verdener. Jeg vil så dykke dypere ned i fortellingens verdener når jeg kommer til analysedelen.

For at fiksjon skal være mulig er det nødvendig med både en primærverden og en sekundærverden (Svensen, 2001, s. 74). Med andre ord, en realistisk tegnet, nærliggende og gjenkjennbar verden, primærverdenen, og den magiske og mystiske verdenen som man kun kan nå ved hjelp av magi, nemlig sekundærverden. Det er forholdet mellom disse to verdenene og leserens ståsted som avgjør om en tekst er fantasy. Et eksempel som Maria Nikolajeva bruker i avhandlingen *The magic code* (1988) for å beskrive denne forskjellen, er å sammenlikne med eventyr. I et eventyr er leseren inni samme universet som karakterene i fortellingen, og stiller derfor ingen spørsmål til det magiske som skjer der. I fantasy derimot er leseren på utsiden av sekundærverdenen mens karakterene enten lever innenfor, reiser mellom primær og sekundærverden, eller får besøk fra en tenkt sekundærverden i primærverdenen (Nikolajeva, 1988, s. 37). Dette betyr at en fantasyfortelling alltid har to eller flere ulike verdener. Det er disse sekundære verdenene skal jeg ta for meg i de neste avsnittene.

2.4.1 Sekundære verdener

Sekundære verdener innenfor fantasy skiller seg fra andre sekundære verdener, som i science fiction eller eventyr. Det er fordi de sekundære verdenene i fantasy kun kan nås ved hjelp av magi, ikke ved å reise langt bort, ved å bruke ulike tekniske innretninger eller ved å nå en bestemt geografisk posisjon som i andre sjangere (Nikolajeva, 1988, s.35). De magiske verdenene i fantasy er faktisk mye bredere enn man kanskje tror når det kommer til forventningene man har til en ukjent verden. Det er fordi verdenene er en sammenslåing av tanker om livet, forfatterens modellering av en verden, kreativitet og fantasi (ibid., s. 35). Slike sekundære verdener kan anta nesten enhver tenkelig form, ha mange ulike variabler både innenfor lokasjoner og beskrivelser, og operere med egne lover, skikkelser, landskaper og eventyrstoff. De byr også på intense spennende handlinger og personer.

Når det kommer til utformingen av sekundære verdener, har myter og eventyrstoff hatt en stor betydning (Slettan, 2018, s. 13). Store deler av tekster med tydelig utpregede

sekundærverdener finner sted i mytisk-eventyrlige landskap hentet fra disse sjangrene. Slike verdener bærer preg av en fjern fortid, slik som middelalderen og bronsealderen. Denne koblingen til historiske tider gir et godt grunnlag for leserens forståelse av fortellingen. For selv om teksten er magisk i seg selv, bør den fysiske naturen i teksten være logisk og forståelig bygd opp for at leserne skal kunne få en forståelse av innholdet (Svensen, 1991, s. 330).

De fleste sekundære verdener er også utpreget dualistiske med gode og onde krefter som står mot hverandre. I en fortelling kan det første møtet med disse verdenene ofte være preget av skjønnhet, trygghet og kjærlighet, en verden som tilfredsstillende hovedpersonens drømmer om en perfekt tilværelse. De ville landskapene i den sekundære verdenen er ofte fulle av farer og utfordringer, og det gode i verden blir truet av onde krefter. Den trygge kjernen er omgitt av en utrygghet (Svensen, 2001, s. 70). Kreativitet er derfor viktig i slike fortellinger. Vandrende trær, snakkende dyr, dverger og mytologiske vesener som enhjørninger og varulver er eksempler på hva man kan finne i fortellinger med utpregede sekundære verder (Nikolajeva 1988, s. 52), og slike fenomener får alltid en rolle i den overgripende spenningen mellom godt og ondt. Disse mystiske vesenene eller objektene har en naturlig plass i en slik verden fordi det rår andre lover her enn det vi ellers kjenner til i en primærverden (Svensen & Lorentz, 1994, s. 17). Dette gir rom for flere tolkninger og oppbygginger av sekundære univers innenfor fantasy.

Jeg har tidligere vært inne på at man som leser av fantasyfortellinger har et ståsted utenfor selve teksten. Dette ståstedet gjelder spesielt innenfor det Nikolajeva kaller *lukket* relasjon mellom verdener (Nikolajeva, 1988, s. 43). Hun har formulert sine egne begreper for å forklare dette forholdet. De tre basistypene hun beskriver er *åpen*, *lukket* og *underforstått* relasjon til en sekundærverden. I den åpne relasjonen er sekundærverdenen og primærverdenen knyttet sammen, oftest ved bruk av ulike former for portaler. I denne fortellingsstrukturen er det vanlig at hovedpersonen forflytter seg både frem og tilbake mellom verdenene (Slettan, 2018, s. 14). Den lukkede relasjonen er konstruert med en selvstendig sekundærverden uten noen kontakt med den primære verdenen. Det disse fortellingene har en tendens til å bli forvekslet med eventyr (Nikolajeva, 1988, s. 37). Det som likevel skiller disse to sjangrene er leserens ståsted. I fantasy står leseren utenfor teksten

og kikker inn, fremfor å ta del i sekundærverdenen sammen med karakterene, som i eventyr. Den siste relasjonen mellom verdenene, underforstått relasjon, beskriver en sekundærverden som ikke er synlig i teksten men som bryter inn i primærverdenen. Disse kategoriene kan også plasseres innenfor Mendelssohns kategorier; portal- og oppdragsfantasy, innforstått fantasy og inntrengerfantasy, som er basert på hvordan det magiske opptrer i fortellingene (Mendlesohn, 2008, s. xiv). Dette gir sekundærverdenene en viktig rolle når det kommer til hvordan det magiske blir presentert i teksten.

2.4.2 Parallele verdener og tidsforskyvning

Tidligere i teorikapittelet var jeg inne på Ann Swinfens teori om parallelle verdener som en egen type sekundærverden i fantasy. Jeg nevnte da at nærheten til primærverdenen både i fysisk beliggenhet og landskapsutforming er det som skiller en parallell verden fra en sekundærverden. Ta utgangspunkt i at du befinner deg i en annen verden, hverdagen har det samme landskapet og omgivelsene som du opprinnelig har i primærverdenen, men den er likevel annerledes. Her er hverdagen påvirket av gode og onde magikere, dverger, alver eller noen magiske elementer som ikke hører til i primærverdenen (Nikolajeva, 1988, s. 48).

Denne verdenen kan eksistere i det skjulte, bak, under eller ved siden av primærverdenen.

Den parallelle verdenen kjennetegnes ved at den ligger godt gjemt inni primærvirkeligheten, og kan utgjøre en slags annen dimensjon av hverdagen (Svensen & Lorentz, 1994, s. 27).

Dette gjør at handlingene og personene lettere kan bevege seg frem og tilbake mellom verdenene (Svensen, 1991, s. 328), uten at handlingen tar et sprang over til et annet univers. I trilogien *Charlie Drømmevandrer* kommer den parallelle verdenen tydelig frem ved at enkelte handlinger utspiller seg i kjente områder i primærverdenen, uten at disse handlingene og omgivelsene fysisk er til stede i primærverdenen. Samtidig som både Charlie og mytiske vesener lett kan bevege seg mellom disse to verdenene.

Swinfen finner også motivet parallelle verdener i fortellinger om tidsforskyvning. Dette er fortellinger som setter én eller flere personer tilbake eller fremover til en tid der de møter en virkelighet som for dem er fremmed (Svensen, 2001, s. 71). De to tidsaldrene eksisterer da side om side som alternative virkeligheter, noe som kjennetegner parallelle verdener. Disse fortellingene kan eksperimentere med tidsdimensjonen, eksempelvis i form av verdener der

tiden løper med ulik hastighet, at tiden stopper opp, eller man blir transportert gjennom tiden til en annen tidsperiode, nærmere kjent som lineær tidsforskyvning (Svensen, 1991, s. 328). Dette er ifølge Swinfen (Swinfen, 1984, s. 54) den formen for fantasy som er intellektuelt mest krevende av alle fantasytradisjoner, både for forfatter og leser, og kanskje selv for hovedpersonen. Det er slik jeg oppfatter det i bøkene om Charlie, der en form for kontrollert tidsreise kommer inn som det siste læringstrinnet som Charlie må gjennomføre før den avgjørende kampen mot det onde.

2.5 Den magiske passasjen

Jeg har nå vært inne på hvordan en sekundærverden kan være bygd opp, og vanlige kjennetegn med dem, men hvor kan man finne dem? Maria Nikolajeva har i avhandlingen *The Magic code* (1988) både sammenliknet fantasy med eventyr og beskrevet forholdet mellom primære og sekundære verdener, og hun har også undersøkt ulike veier som kan bli brukt for å nå disse verdenene. Fortellinger der hovedpersonen beveger seg over i en sekundær verden går inn under Mendlesohns kategori *portal-quest fantasies*, og bruker ofte en dør eller en passasje for å vise vei fra en verden til en annen. Denne plutselige endringen i karakterenes habitat gir oss forventning om at noe spennende kommer til å skje, og plottet starter (Nikolajeva, 1988, s. 76). Denne døren kan ha mange former og fasonger men trenger ikke være tydelig markert, den kan også være symbolsk.

Budbringeren er også en godt brukt overgang fra en sekundærverden til en primærverden, der en budbringer fungerer som en dør og etablerer kontakt mellom verdenene. I noen tilfeller kan denne budbringeren komme med onde hensikter og lure barn over i en sekundærverden de ikke kan komme seg ut av (Nikolajeva, 1988, s. 83), noe som faktisk skjer i begynnelsen av trilogien om Charlie. Likevel er det ofte budbringerens oppgave å levere eller vise vei til et magisk objekt som kan brukes til selve forflyttelsen mellom verdenene. Disse objektene kan være tidsmaskiner, ringer, tryllestav, tekniske dingser eller andre objekter som kan fungere som portaler (ibid., s. 90). Det er også viktig å rette søkelys mot magiske kvaliteter. De magiske kvalitetene er kvaliteter ved den utvalgte, og fungerer som en variabel av et magisk objekt og en dør. Denne kvaliteten etablerer seg inni personen og drar ofte frem både onde og gode sider (ibid., s. 92). Usynlighet og flyving blir sett på som magiske kvaliteter, og er en

måte å skape overgang og relasjon verdenene imellom. I Charlies tilfelle fungerer drømmevandringen som en magisk kvalitet, og skaper derfor en dør eller en portal fra primærverdenen til den parallelle verdenen.

2.5.1 Drøm som magisk passasje

Døden kan tolkes som en versjon av dør-fantasemet, altså en variasjon av døra som magisk element. Men denne formen for overgang er mer lineær enn dør-fantasemet, fordi det ikke er noen mulig vei tilbake. Drøm derimot, kan fungere som en redusert variant av døden som passasje, noe som gir en overgang i form av drøm, med muligheten om å veksle mellom verdenene. Det er forøvrigt sjeldent at drøm-fantasemet faktisk blir brukt som overgang, plassert i begynnelsen av en fortelling som en form for introduksjon til sekundærverdenen. Likevel er det slik Tindberg velger å presentere drømmen og den parallelle verden i *Charlie Drømmevandrer*. Charlie bruker da drømmene sine som ulike dører til ulike verdener. Nikolajeva finner også et eksempel i boken *Nanny's dream* på en sekundærverden som nås ved å drømme (Nikolajeva, 1988, s. 81).

På motsatt side finner man bruken av drøm som en rasjonell forklaring. De fleste fantasyfortellingene med drøm som fantasem bruker drømmen som en forklaring på de magiske opplevelsene som har skjedd, og plasserer dette ofte til slutt i fortellingen som et overraskelsesmoment (ibid., s. 80). Dette eksempelet kan man se i Carrolls berømte bok om Alice, der hele opplevelsen hennes i *Wonderland* beskrives på slutten som en drøm (Carroll, 1865).

Svensen har også vært inne på denne tankegangen om at drøm kan fungere som en portal eller overgang, og foreslår at indre drømme og visjonsverdener kan være andre ord for en parallell verden. En slik verden kan for eksempel være et lykkeland der man unnslipper presset fra primærverdenens realiteter (Svensen, 1991, s. 328). Det er i indre verdener som dette en sannsynlighet for at man vil oppdage undertrykte følelser hos hovedpersonen. Disse følelsene projiseres ofte inn i konkrete former og hendelser som skjer i den magiske verdenen, og hovedpersonen må lære å takle disse utfordringene for å komme videre (Swinfen, 1984, s. 66).

Fantasemet drøm kan altså brukes på flere nivåer, deriblant som en forklaring på det magiske som skjer i sekundærverdenen, en overgang til en sekundærverden eller en grunn for det magiske som skjer i sekundærverdenen.

2.6 Symbolske landskap i fantasy

Foran den var det ei kløvereng. Det luktet godt av fisken, av høst, av tjernet og av furua bak ham. Han studerte kløverenga mens han tygget. Blomster var det ikke, men kanskje han kunne finne en firkløver (55).

Det døde treet og maurtua var alt som fantes her. Ellers var det bare en tom, endeløs vidde. Ingen åser, ingen fjell, bare uendelig tomhet (104).

To korte utdrag fra boken *Charlie Drømmevandrer: Fangene i Adnaffjell* (Tindberg, 2020).

Begge disse utdragene beskriver deler av landskapet som Charlie passerer på reisa si i sekundærverdenen. Disse landskapene har hver sin aura, helt ulik utstråling av energi. Det er fordi de ulike landskapene i den sekundære verdenen har spesielle funksjoner og oppgaver, de kan fungere som stemningssettere eller formidlere på ulike plan (Svensen, 2003, s. 44). Selv om fortellingene innenfor fantasysjangeren kan være fantasifulle og fulle av eventyr og spenning, kan de likevel gi innsikt i dypere sannheter eller realiteter. Faktisk kan man se på hele det sekundære universet som et kart over psykiske og moralske landskap som ligger latente i menneskenaturen (Svensen, 2003, s. 44). Geografien eller landskapet i sekundære verdener kan da være symbolsk for den menneskelige tilstanden til hovedpersonen (Tolkien, 1995, s. 67). Det vil si at en mørk gruve i sekundærverdenen med tett luft og en følelse av å bli kvalt kan tolkes som at hovedpersonen føler på mye angst i hverdagen og kanskje følelsen av å ikke strekke til. Landskapet i sekundærverdenen kan dermed opptre som symbolsk, både ved direkte overførsel til indre landskap, og på flere nivåer.

2.7 Typiske kjennetegn i fantasyfortellinger

Fantasy er preget av store mengder intertekstualitet (Slettan, 2018, s. 20), altså at tekstene bærer preg av tidligere fortellinger. Dette gjør at mange tekster innenfor fantasy har de samme trekkene, figurene og temaene, noe som gjør dem lette å kjenne igjen. Tolkien nevner at slike kjennetegn kan bidra til spenning og følelsesmessig dybde i teksten. Han antyder også at man kan oppleve en følelse av deltakelse og identifikasjon med hovedpersonen når man velger å følge karakterene på reisen deres i møte med det magiske (Tolkien, 1995, s. 56-58). Jeg mener derfor at det er viktig at jeg tar for meg teori på dette området også, Dette kan hjelpe meg å etablere et helhetlig bilde av trilogien før analyseringen.

2.7.1 Reise

Noe som er typisk for sjangeren er bruken av farer og utfordringer i møte med det magiske for å bygge opp spenningen i teksten. Hovedpersonen må da ofte reise høyt opp, og dypt ned, ta seg frem gjennom vann, luft, ild og underjordiske områder på reisen mot det endelige oppgjøret. Forfølgelse og fluktmotiver er også svært utbredt innenfor fantasy litteratur og reisen som hovedpersonen drar ut på (Svensen, 2003, s. 42). Reisen i seg selv tar plass i sekundærverdenen, så dette kjennetegnet er ikke like utbredt i inntrengerfantasy som det er i portal- og oppdragsfantasy (Senior, 2012, s. 191).

Likevel er reisen et viktig og avgjørende kjennetegn i fantasyfortellinger med åpen sekundærverden. Helten drar gjennom ukjente land, opplever vanskeligheter og blir satt på prøve, deretter vender hjem, klokere og modigere enn da hen dro ut (Aspås, 2002, s. 99). Reisen blir da sett på som en utviklingsferd, en reise som er med på å forme og utvikle mennesket til det bedre, kanskje også finne sin rette identitet.

2.7.2 Døden

Døden var, og er en del av kjernefunksjonene til fantasy i barnelitteraturen. Guanio-Uluru påpeker at bruken av døden i magisk form kan behandle viktige psykologiske, etiske og

eksistensielle spørsmål for barneleseren på måter som gir rom for innlevelse og muligheten for større distanse enn det den realistiske fortellingen gjør. Man kan med andre ord si noe direkte og sant, samtidig som det er litt på «liksom» (Guanio-Uluru, 2018, s. 112). Uansett om noen dør ventet eller uventet, er det en stor påkjenning for mange, spesielt barn. For barn kan dette være vanskelig å både takle og forstå. Barnet må da ifølge Atle Dyregrov (Dyregrov, 2010, s. 11) kunne oppleve sorgen og savnet som følger med døden, og faktisk få muligheten til å forstå hva døden betyr. De magiske elementene kan virke som en bidragsyter til nettopp dette, å gjøre døden tilgjengelig for barna (Guanio-Uluru, 2018, s.112). I fantasy blir ofte døden tatt opp ved at en eldre slektning, et kjæledyr eller foreldrene til protagonisten dør (Nikolajeva, 2002a, s. 159). Dette gir da rom for at det magiske kan hjelpe protagonisten til å bevisst eller ubevisst bearbeide situasjonen sin, reflektere og overkomme denne sorgen og andre underliggende problemer som har kommet til syne som følge av situasjonen. Barneleseren kan da forstå og takle en liknende situasjon på samme måte eller sammen med protagonisten i fortellingen.

2.7.3 Oppdraget og helten

Vi mennesker har tilsynelatende til alle tider strevd med å godta døden, og vi har derfor alltid dyrket helter (Guanio-Uluru, 2018, s. 108.) Det å ha en helt, er et kjennetegn som er godt etablert innenfor fantasy litteraturen. I fortellinger med en tydelig barnehelt, skiller helten seg fra de andre karakterene i fortellingen på ulike måter. Dette kan være i utseende, størrelse, popularitet eller på andre fronter. Disse barneheltene er opprinnelig bare vanlige barn, men de er blitt merket av magi. Det utvalgte barnet er tilsynelatende det mest benyttede motivet i fantasy for barn og unge (Skyggebjerg, 2005, s. 269).

Et stort antall av fortellingene som blir presentert i fantasy inneholder også en form for oppdrag. Disse to kjennetegnene samhandler ofte med hverandre. Altså at det utvalgte barnet har et forutbestemt kall, en oppgave som hen er utvalgt til å løse for å redde verdenen (Michelsen, 2018 s. 70). Oppdraget består gjerne av en lang og vanskelig reise eller innsats med store ofre. Helten får da som mål å gjenopprette verdensorden, hen må beseire de onde kreftene og gjøre verden fri igjen (Svensen, 2001, s. 69). Fortellinger av dette slag presenterer i mange tilfeller en utvikling hos helten. Helten blir derfor presentert som en liten og puslete

person, en vanlig umerkverdig, tilsynelatende svak figur (Svensen, 2003, s. 43). Helten går deretter igjennom oppdraget fylt med en rekke utfordringer, farer og reiser, og klarer å finne sin plass i verden, og blir sett på som en sterk, selvstendig helt (Nikolajeva, 1988, s. 75). Fortellingene dreier seg dermed også om identitet og utvikling.

2.7.4 Hjelpere

Heltens reise er ikke alltid like lett, og den eneste måten hen kan klare å gjennomføre oppdraget sitt, er ved å få hjelp eller veiledning underveis. Dette behovet kommer ofte opp i overgangen til en sekundærverden der helten er nødt til å skaffe kunnskap om den ukjente verdenen (Goga, 2018, s. 86). Dette er faktisk en gylden mulighet for forfatteren til å få ned informasjon i teksten, og hjelperen kan brukes som guide eller veiviser for å gi bedre struktur og mening til teksten. Hjelperen har også en tendens til å bli plassert nær helten når hen er på sitt laveste og trenger en hjelpende hånd, en motivasjonstale eller en liten push til veien videre. Hjelperen er en karakter eller skapning som støtter hovedpersonen og gir veiledning, råd eller fysiske hjelpemidler til karakterens reise (Tolkien, 1995, s. 55- 62). Hovedpersonen som er på reise pleier å lykkes eller feile utfra hvilken grad hen faktisk lytter til denne hjelperen, noe som gir hjelperen en god posisjon og viktig mening i fortellingen uavhengig om de er spirituelle, magiske eller menneskelige (Mendlesohn, 2008, s. 4). En stor del av hjelperens oppgave er å hjelpe eller utfordre hovedpersonen og gradvis gjøre hen i stand til å reflektere på egenhånd, og ta viktige valg (Goga, 2018, s. 86). Gråbein og Glans er to karakterer som tar på seg denne rollen i *Charlie Drømmevandrer* og kan med sine mystiske snakkemåter, og diktliggende visdomsråd påvirke Charlie til å reflektere over hva han tenker i møte med utfordringene sine.

2.7.5 Forvandling og dyr

Et litt mindre kjent kjennetegn i fantasy er forvandlingsmotivet. Dette handler om at man blir forvandlet, enten til varulver ved fullmåne, blir usynlig, blir en øgle eller at noe annet enn et menneske blir forvandlet. Forvandlingsmotivet i samhandling med fantasy litteraturens kompleksitet kan bidra til å reise viktige og vanskelige identitetsspørsmål. Eksempelvis i form av at en tilvant og kontroversiell livsform og identitet blir sprengt, som en maske som

slår sprekker, og naturkrefter bryter seg igjennom og tar makta (Svensen, 2003, s. 40). Med andre ord, undertrykte krefter som tvinger seg frem fra karakterens indre. Slik indre konflikt og splitting kan også bli brukt uten forvandlingsmotivet, og likevel klare å fremstille dyptliggende konflikter i et menneske (Nikolajeva, 1988, s. 20).

Dyrene, som forvandlingsmotivet kan også ha en symbolsk betydning i fantasyhistorier. Koselige og hjemlige dyr som katter eller kaniner kan pirre unge leseres psykologi å gjøre at barnet føler seg trygg i disse utrygge verdenene man møter i fantasy (ibid., s. 59). Men de kan også representere visdom, veiledning, mystikk og usikkerhet. Dyr blir ofte brukt for å skape en følelse i fortellingen, en følelse av fantasi og eventyr, trygghet og mystikk men kan også fungere godt som nevnte hjelpere eller budbringere (Tolkien, 1995, s. 102). Med andre ord, et godt etablert kjennetegn, selv i samhandling med forvandlingsmotiver.

2.7.6 Det gode og det onde

Det er mange sentrale kjennetegn som dette i fantasy litteratur, men det finnes også kjennetegn på tvers av sjangrene innenfor skjønnlitteratur, deriblant forholdet mellom det gode og det onde og kampen dem imellom. Det som derimot skiller fantasy fra andre skjønnlitterære sjangre når det kommer til det gode og det onde, er tvilen. La oss ta for oss eventyret om bukkene bruse, i denne fortellingen er du sterkt bevisst hvem som er den gode og hvem som er den onde parten, det er aldri noen tvil, og vi får sjeldent vite hvordan disse karakterene er blitt onde (Berge, 2015, s. 50-51). Dalgaard påpeker at fantasy har en mye større tvetydighet enn fortellinger innenfor eventyrsjangeren og andre skjønnlitterære tekster. Denne tvetydigheten legger derfor til rette for tvil, både for karakterens motivasjon, hva som er rett og galt, og om karakterene er grunnleggende onde eller ikke (Dalgaard, 2002, s. 20). I tillegg kan selve kampen mellom det gode og det onde være et symbol på kampen som kjempes inni seg selv, altså ytre kamp som symbol for karakterens indre kamp (Henkel 2006, s. 109). Denne kampen er et viktig sjangertrekk innen fantasy, både hos enkelte karakterer, men også som en underliggende konflikt i fortellingen. Som jeg har diskutert, bygger fantasy på stor kompleksitet i tekstene sine, noe som kan gi rom for ulike tolkinger og opplevelser, selv forholdet mellom det gode og det onde.

En kjent fremstilling av det onde i fantasy litteratur som bygger på muligheten for tolking, er å legge tvil på om skurken er gjennomgående ond, eller om han eller hun er ond fordi dem selv er blitt forrådt eller har andre psykologiske triggere (Skyggebjerg, 2004, s. 16). Dette er spørsmål som stadig blir tatt opp i nyere fantasy. Nyere fantasytekster har en pedagogisk tradisjon der det onde skal kunne forstås og forklares (Kaaberbøl, 2002, s. 54). Dette kan ha nær sammenheng med tanken om at ondskap, ifølge moralfilosofien kan det betraktes som et moralsk fenomen. Altså at ondskap er en del av menneskets indre, og som må læres til å brukes på en god måte (Kallestad, 2018, s. 161). Ved å innføre disse tankene i fantasy litteratur som forholder seg til menneskets medfødte ondskap, kan man ta opp temaer på en pedagogisk måte som kan bedre muligheten for å ta gode valg hos leserne (Henriksen, 2003, s. 222-235). Fantasysjangeren har derfor en gylden mulighet for å ta opp hverdagsproblemer, og veilede leseren til gode valg gjennom hovedpersonen og handlingen i teksten. Noe som gir rom for et stort tolkingspotensial og teoretiske vinklinger når det kommer til ondskaps opprinnelse og overvinnelse.

Dette kjennetegnet i nyere fantasy, at det onde ikke er like tvetydig som før, kan man se på ulike nivåer i nyere tekster. Prinsesser står ikke lengre og venter på å bli reddet, de kan godt finne på å gjøre opprør mot skurken på egenhånd. Heltene er ikke lengre den maskuline, ukompliserte dragedreper typen som de engang var (Kaaberbøl, 2002, s. 54), de blir heller presentert som mobbeofferer, små og spinkle einstøinger som har underliggende psykologiske utfordringer. Ondskaper er heller ikke som tidligere, et selvstendig vesen som man bekjemper for å bli kvitt all ondskap. Skurken og ondskaper blir mer kompleks og mørkere i tonen, og kan bygge likhetstrekk med helten (Kaaberbøl, 2002, s. 55). I noen tilfeller kan det aller mest onde være foreldrene eller helten selv. Det å bekjempe ondskaper blir da i høyere grad et spørsmål om en psykisk kamp eller psykisk bevissthet (Skyggebjerg, 2002, s. 126). Fantasy kan i den forstand belyse opp til flere sider av forholdet mellom det gode og det onde, samtidig som andre viktige temaer lar seg presentere. Bøkene om *Charlie Drømmevandreren* er slike komplekse nymoderne fantasybøker som belyser opp til flere underliggende temaer. Forholdet til ondskaper er ett av disse temaene, og skal utdypes mer i analysen.

2.7.7 Sorg og mangel

Sorg, mangel og tap er en naturlig del av livet, og fantasy litteratur legger til rette for å ta opp disse følelsene i samtaler med elevene i klasserommet. Disse fortellingene lar hovedpersonen gå gjennom en sorgprosess der de lærer seg å leve med sorgen, dette gjør de ved hjelp av fysiske og psykiske krefter de ikke trodde de hadde (Skyggebjerg, 2004, s. 17). Dette kan være avgjørende å lese om, eller å oppleve for en elev i sorg i klasserommet, der fortellingen kan være en veiviser i hverdagens sorg. Tekstene kan også kompensere for en mangel, eller opplevelsen av å mangle noe. Dette kan handle om at man føler seg fanget av andres forventninger og krav, har mindreverdighetskomplekser eller mangler venner. Det kan også være dyptliggende mangler i form av en traumatisk opplevelse, en stor påkjenning eller at man ikke blir inkludert i et fellesskap man er en del av (Guanio-Uluru, 2018, s. 148). Fantasy litteraturens funksjon blir da å fremme sorg eller mangel som et viktig tema som hovedpersonen kan veiledes gjennom. I *Charlie Drømmevandrer* kommer blant annet sorg og mangel frem i form av moren til Charlie sin død, mangelen av en tilstedeværende far, opplevelsen av en savnet datter og skilte foreldre. Det magiske fungerer da som en veileder for Charlie og de andre karakterene, og gjør at de etterhvert lærer å leve med denne sorgen eller finner en løsning.

2.8 Verdisyn i fantasy litteratur

Så langt har jeg vært innom en rekke kjennetegn i fantasy, deriblant landskapsformidling, hjelpere, det gode og det onde, og motiver som forvandling og dyr. Dette er alle kjennetegn som er kjent for å styrke og svekke ulike verdisyn hos både lesere og hos karakterene. Men det er også mange andre måter å vise både egne verdier, og å ta opp andre verdier i fantasyfortellinger. Hvis du tar *Ringenes herre* av Tolkien (Tolkien, 2012) i betraktning, blir det presentert både romersk-katolsk etisk ståsted i teksten i tråd med forfatterens egne verdier, og norrøn mytologi og krigerkultur (Guanio – Uluru, 2018, s. 121). Slik er det også i *Charlie Drømmevandrer* med et kristen-etisk ståsted som følger forfatterens verdier, men også andre etiske ståsteder som gir uttrykk for andre verdisyn i teksten. Dette understøtter forståelsen av at fantasysjangeren formidler mange ulike typer verdibudskaper (Guanio – Uluru, 2018, s. 122).

I tillegg handler de fleste portal- og oppdragsfantasy-fortellinger om en utvikling av noe slag, og kan derfor leses som en dannelsesstekst. Her lærer man hvilken moralsk evne man har, og i hvor stor grad man ønsker å gjøre godt i verden. Selv om bøkene da i hovedsak viser til en voldsom utpenslet ondskap, inneholder de likevel en sentral tro på menneskelig etikk og verdisyn (Skyggebjerg, 2004, s. 15). Hvilket verdisyn man blir møtt med i de ulike bøkene spørers hva slags budskap forfatteren ønsker å formidle. Andre fantasy elementer som landskap, hjelpere og det onde kan være typiske verdiformidlere i fantasytekster. Eksempelvis kan en type sekundærverden bli beskrevet som den kristne himmelen, og kan virke som verdiformidler i teksten. Verdiproblematikk blir derfor viktige kjennetegn i skjønnlitterære tekster, for de ønsker å appellere en form for verdisyn og etisk tankegang hos leseren.

2.9 Identitetstematikk i fantasylitteratur

Alle punktene jeg har vært innom til nå, både når det kommer til sekundære verdener, symbolske landskaper, kjennetegn og verdisyn i fantasy, kan kobles til utvikling og identitet. Dette kan handle om utviklingen til hovedpersonen, utviklingen til leseren, utviklingen av forhold, eller utviklingen i fortellingen. Mange nyere fantasytekster beskriver utvikling og identitet ved at den puslete hovedpersonen finner den rette identiteten sin, at han tilhører en elite (Svensen, 2003, s. 6). Dette er også tilfellet til Charlie i *Charlie Drømmevandrer*. Han finner sin rette identitet, som den eneste gjenværende av den magiske slekta si.

Identitetssøken er et gjennomgående tema i barne- og ungdomslitteraturen, der hovedpersonens søken etter sin egen identitet ofte får et symbolsk uttrykk. I fantasylitteratur symboliseres dette ofte gjennom utfordrende oppgaver og kampen mot overnaturlige vesener som drager og monstre, som metaforer for å finne ens indre selv (Skyggebjerg, 2004, s. 9). I Enkelte fantasykarakterers identitetsprosess inngår komplekse aspekter som kjønn, seksualitet og dødsdrift, mens andre helter utforsker psykologiske, sosiale og etiske spørsmål som: «Hvem er jeg? Hva er det rette å gjøre? Hvorfor har jeg de evnene jeg har? Og hvor hører jeg til?» (Skyggebjerg, 2004, s.10).

Begrepet *ung identitetssøking* har blitt brukt en del i fantasytekster til barn- og ungdom, og kan defineres både som en søking etter selvbilde og etter eksistensiell mening som sosial, etisk og kulturell tilhørighet som mål (Barra, 2004, s. 75). Med andre ord kan denne utviklingen og identitetsproblematikken oppstå i mange ulike former innenfor disse tekstene.

Selv om eventyr og tidligere fantasytekster kan virke diffuse når det kommer til identitetsutvikling, er det endelige målet i moderne fantasyfortellinger sjeldent ekteskap eller tronebesittelse. Moderne fantasyfortellinger er som nevnt mer komplekse enn før, identitetsutviklingen er derfor mer etisk og filosofisk orientert, med åndelig modenhet, frihet og muligheter som det endelige målet (Nikolajeva, 2002b, s. 76). Denne kompleksiteten kommer tydelig frem i fremstillingen av hovedpersonen og krisene han eller hun må stå overfor. Man får også en mer nyansert fremstilling av hovedpersonens indre liv og de eksistensielle valgene som må tas for å redde seg selv og verdenen (Skyggebjerg, 2002, s. 126). Denne utviklingen kan ha røtter i dagens oppfatning av barnet, som er betydelig annerledes enn tidligere. Teknologiens, kunnskapens og litteraturens utvikling kan også være viktige for denne endringen. Samfunnet beveges fremover, og det viser seg at fantasy litteraturen følger etter og moderniseres i tråd med utviklingen.

En måte å se ny fantasy litteratur på i henhold til identitetsutviklingen er at den ofte inneholder en kronglete søkeprosess med dyptliggende flertydige mønstre som ikke er tilfeldige. Forståelsen av seg selv og sin plass i verden står svært sentralt i disse tekstene (Svensen, 2001, s. 211). Denne søken kommer ikke av seg selv og hovedpersonen må igjennom en lang kronglete søkeprosess som kan kaste ransakende blikk over den tidligere livssituasjonen og identiteten til hovedpersonen. Veien frem mot målet fører til en utvikling og modning hos hovedpersonen som mer eller mindre grunnfester seg som identitet mot slutten av oppdraget (Svensen, 2001, s. 207). Når han eller hun omsider lykkes, er dyptliggende mønstre i egent liv dradd opp, fortidige historier er avdekket, puslebrikker er falt på plass og har hjulpet hovedpersonen bevisst eller ubevisst til å bearbeide sin situasjon og finne sin identitet (Svensen, 2001, s. 212-217).

I disse og andre tilfeller kan det magiske være en nødvendighet for personenes utvikling. Det magiske kan bekjempes samtidig som hovedpersonen bearbeider sine indre problemer for å nå frem til den endelige løsningen (Svensen & Lorentz, 1994, s. 43). Kort sagt kan mange slike fantasyfortellinger gi gode representasjoner av indre psykologiske prosesser ved hjelp av fantasyelementer. Da kan heltens reise eller utfordringer være et bilde på hvordan man kan møte vanskeligheter og prøvelser i livet generelt. Helten kan lære å overvinne onde krefter ved å være åpen for hjelp av andre og ikke gi opp, og samtidig oppfordre leserne til det samme (Guanio – Uluru, 2023).

Protagonisten er derfor beskrevet som en gjenkjennelig figur. Dette er ofte gjort bevisst for å kalle på innlevelse og identifikasjon hos leseren (Skyggebjerg, 2004, s. 9). Derfor er ofte gutter representert som protagonister i fortellinger med spenning og mysterier. Denne sjangeren appellerer sterkere til særlige mannlige leseres identifikasjon med heroiske atferdsmønstre. Mønstre man ofte finnes innenfor spennende og farefylte handlingsrekker (Svensen, 2003, s. 7). Men identitetsutvikling og spenning, som er fantasy litteraturen holdepunkter kan også appellere til et bredere utvalg av lesere i moderne tid. Jenter blir derfor mer og mer presentert i tekster innenfor fantasy. Noe som hjelper å spre sjangeren til et større publikum, vise ulike typer identitetsutviklinger og gir rom for bredere tolkninger av tekstene.

3.0 Analyse

3.1 Innledning

Denne analysen utforsker Svein Tindbergs trilogi *Charlie Drømmevandrer* med fokus på å avdekke sentrale aspekter som svarer på problemstillingen: «Hvilke karakteristiske trekk definerer *Charlie Drømmevandrer*-trilogien som en fantasyfortelling, og hvordan tematiserer bøkene viktige livstemaer?». Analysen er derfor strukturert rundt de to hovedområdene i problemstillingen: sjangertrekk og livstemaer.

Sjangertekken er undersøkt med utgangspunkt i teoretikerne Mendlesohn og Nikolajeva, som har definert ulike karakteristiske trekk innenfor sjangeren fantasy. Karakteristiske trekk som sekundære verdener, reiser, oppdrag, hjelpere og forvandling blir nøye analysert.

Livstemaer som død, sorg, ondskap og identitet er også gjennomgått med tanke på deres innvirkning på teksten. Her skal jeg undersøke rollen det magiske har i formidlingen av livstemaene, og hvordan disse temaene fremstilles i teksten.

Denne analysen ønsker derfor å gi innsikt i hvordan *Charlie Drømmevandrer*-trilogien kombinerer fantasyelementer med dype livstemaer for å skape en engasjerende og tankevekkende leseropplevelse.

Del 1: Utforskningen av sjangertrekk i *Charlie Drømmevandrer*

3.2 *Charlie Drømmevandrer* som fantasyfortelling

Trilogien *Charlie Drømmevandrer* framstiller en norsk by i samtiden, et sted som skjuler en dypere historie preget av onde krefter. Den presenterer to parallelle fortellinger som gradvis flettes sammen: historien om Charlie og hans møte med det onde, og historien om byens mørke fortid og konsekvensene som følger. I løpet av fortellingen avdekkes fortidens synder og mystiske hendelser, som fører til at Charlie må konfrontere både seg selv og sitt liv, samtidig som han må konfrontere byens og familiens historie. Gjennom tre store kamper mot onde krefter i sekundærverdenen må Charlie kjempe for å redde byen, beboerne i byen og seg selv.

Fantasysjangeren, som inkluderer elementer som magi, vesener og reiser til andre verdener, gir rom for ulike underkategorier (Guanio-Uluru, 2018, s.107). I trilogien *Charlie Drømmevandrer* finner vi en variant av portal- og oppdragsfantasy, der hovedpersonen, Charlie, beveger seg jevnlig mellom en vanlig by i primærverdenen og ulike sekundærverdener med variert grad av virkelighet og drømmeliknende tilstander. Samtidig inneholder teksten også elementer av inntrengerfantasy, der det magiske kommer brytende inn i hverdagen på uforklarlig vis. Charlie opplever uventede hendelser som å våkne opp til synet av en snakkende ulv, møte menneskeliknende vesener på et nedlagt verk, og se aske fra sekundærverdenen legge seg over hele byen. Disse hendelsene viser hvordan det magiske

trenger inni primærverdenen uten noen form for overgang som holder det magiske på avstand. Jeg skal videre undersøke flere kjente fantasykjennetegn i *Charlie Drømmevandrer-trilogien*.

3.3 Utforsking av ukjente verdener

3.3.1 Sekundærverden

Charlie Drømmevandrer introduserer flere sekundærverdener, der hovedpersonen Charlie fungerer som en dør gjennom drømmene sine. Denne evnen gir ham muligheten for å skape forbindelser mellom ulike verdener, selv om han ikke alltid kan kontrollere hvilken verden han ender opp i. De sekundære verdenene har mange likheter med den virkelighetsbaserte primærverdenen, inkludert naturfenomener og landskapsformer. Den nære tilknytningen mellom disse verdenene gjør det mulig for både handlinger og personer å bevege seg mellom dem (Svensen, 1991, s. 328). Ann Swinfen kaller dette «parallele univers» (Swinfen, 1984, s. 54). Denne nærheten til primærverdenen er nok grunnen til at vennene til Charlie, som ikke har de samme drømmekraftene som han har, også kan nå de parallelle verdenene. Det er flere tilfeller i bøkene der Charlie møter jevnaldrende personer som Oda, Fatima, Bård og Dagrunn i en ukjent sekundærverden, og disse møtene som skjer gjennom drømmer, viser hvor nær hverandre verdenene ligger.

Swinfen nevner også motivet parallelle verdener i fortellinger om tidsforskyvning, der man reiser fremover eller bakover i tid til en fremmed virkelighet (Swinfen, 1984, s. 56). I Tindbergs trilogi blir hovedpersonen, Charlie, opplært i kunsten å besøke fortiden som en del av utviklingen sin. Dette representerer en av de mest intellektuelt krevende fantasytradisjonene, både for forfatteren og leseren, og muligens også for hovedpersonen selv (Swinfen, 1984, s. 54). Etterhvert som han mestrer kunsten å reise tilbake i tid, blir oppgavene mer krevende, noe som krever en betydelig økning i hans mentale og fysiske kapasitet. Samlet sett utgjør denne utforskingen av parallelle verdener en sentral tematikk i trilogien, og illustrerer hvordan fantasysjangeren kan fungere som et verktøy for å utforske komplekse temaer på en tilgjengelig og engasjerende måte.

3.3.2 Betydningen bak verdensbildet

Sekundærverdenene i *Charlie Drømmevandrer* demonstrerer et eksempel på kategorien *åpen relasjon* som Maria Nikolajeva beskriver i avhandlingen *The magic code* (Nikolajeva, 1988, s. 43). Åpen relasjon handler om en symbolsk forbindelse mellom sekundærverdenen og primærverdenen, der hovedpersonen ofte beveger seg frem og tilbake mellom disse verdenene (Slettan, 2018, s. 14). I motsetning til mange verk i samme sjanger, observerer vi at hovedkarakteren, Charlie, daglig navigerer mellom primærverdenen og sekundærverdenen, og noen ganger også mellom sekundærverdenene. Hver av disse verdenene tildeler spesifikke funksjoner eller symboliserer visse temaer og intensjoner i teksten.

En viktig sekundærverden i *Fangene i Adnadjell* (Tindberg, 2020), er elvebredden i skogen, kjent som «kanodrømmen». Her mottar Charlie sitt første kall gjennom en sang fra naturen rundt ham: «Uhu, Uhu, Til evig tid, du kan hjelpe, sett dem fri, Buhu Buhu, i deg selv, er nøkkelen til Adnadjell» (ibid., s. 45). Han blir da valgt til å redde barna som er fanget i Adnadjell. Elvebredden fungerer som et trygt sted for veiledning, hjelp og refleksjon. Temaene sorg og mangel er sentrale, reflektert gjennom elvens navn, «Glemsel», og den oppfordrende sangen. Naturen uttrykker gjennom formuleringen: «I deg selv er nøkkelen til Adnadjell» tanken om indre styrke og ressurser, og peker på at løsningen ligger innenfor en selv. Denne forestillingen kan tolkes som et uttrykk for en indre psykologisk tilstand der individet søker etter selvforståelse.

I *Charlie Drømmevandrer* presenteres som nevnt flere sekundære verdener, og de spiller avgjørende symbolske roller i fortellingen. «Hytta ved tjernet» fremstår som en slik verden, her møter Charlie en ravn ved navn Glans. Til tross for ravnens manglende evne til å fly, roper Charlie i en avgjørende situasjon: «Fly! Du kan faktisk fly!» (ibid., s. 83). Og raven letter og flyr. Denne verdenen fungerer som en opplæringsstasjon for Charlie, der han utforsker evnen til å manipulere drømmer, konfrontere egen frykt og utvikle selvaksept.

I *Sølvdronningens hevn*, Tindbergs andre bok i bokserien om Charlie, utforskes «Edelløvsskogen» og «Verket» og deres funksjoner i fortellingen. Disse verdenene blir tematisert som verdener der man reflekterer og formidler noe.

Edelløvsskogen er hjemmet til Gråbein, og kan også fungere som en opplæringsstasjon ved at Charlie lærer å ikke bare «se hva ting er, men hva de betyr» (Tindberg, 2021, s. 63). Han utvikler dermed evnen til å skille mellom drøm, tidsreise og virkelighet. I Tindbergs siste bok: *Død over Charlie*, blir Edelløvsskogen et symbol på karakterens indre verden, der skogen gradvis ødelegges i takt med Charlies økende frustrasjon og sinne. Denne utviklingen peker mot at verdens intensjon er å reflektere det indre landskapet og sinnet til karakteren, og slik oppfordre til selvrefleksjon og utforsking av egne følelser.

«Verket» fremstår som en symbolsk konstruksjon som legger til rette for utforsking og frigjøring av emosjonelle traumer fra fortiden. Denne sekundære verdenen blir fremstilt på tre ulike måter: I det første møtet er Verket en aktiv fabrikk med arbeidende mennesker. Som kontrast finnes en nedlagt og forfallen versjon av Verket i primærverdenen. I det andre møtet med Verket besøker Charlie en landsby som befinner seg på tomten der Verket befinner seg. Denne transformasjonen indikerer en forbindelse mellom den tidligere landsbyen og Verket. Det tredje møtet med Verket viser en identisk representasjon i både sekundær- og primærverdenen, men etter en kamp mot onde krefter brenner alt ned og forsvinner.

Den symbolske tolkningen av «Verket» som et indre traume hos enkeltpersoner, blir tydelig når man ser på landsbyens historie. Landsbyen var på 1600-tallet åstedet for en heksebrenning, der hele byen ble lagt i aske under ritualet. Den videre eksistensen av «Verket» i en annen drøm der det er i full drift, kan forstås som et bilde på hvordan livet går videre til tross for traumat. Imidlertid ender verket opp med å bli nedlagt, råtner innvendig og brenner ned. Dette kan være et symbol på hvordan et traume kan se ut hos et menneske. Det inntreffer og brenner ned vårt indre, man bygger det opp igjen, men det vil alltid bli værende som en del av historien, og gjøre vondt. Det vil si, frem til man brenner broa, anerkjenner traumat og gir slipp.

I *Død over Charlie*, den siste boken i Tindbergs trilogi, blir temaer som sinne og hevn utforsket i sammenheng med håp og drømmer. En ny tolkning av dualiteten mellom det gode og det onde blir introdusert, og forholdet mellom dem blir illustrert som en sirkel og en klokke. Her står godhet og ondskap hverandre nær, ved klokken tolv. Dette konseptet

gjenspeiles i flere av de beskrevne sekundære verdenene i boken, spesielt i «Gråbeins stein» og «Giftens urtehage».

I disse drømmeverdenene står Charlie overfor to veier: en som leder mot lyset, og en som leder mot mørket. I drømmen «Giftens urtehage» blir Charlie presset mot den mørke stien, møtt av en løpende hest, giftige blomster og en øyneløs kvinne. Til tross for farene viser det seg at denne mørke veien var nødvendig å tre inn på for å oppnå den kunnskapen han trengte for å overvinne de onde kreftene til slutt.

I drømmen om «Gråbeins stein» besøker Charlie fødestedet til Gråbein og hans tvillingbror Varg. Fra denne steinen strekker tre veier seg ut: en mot Edelløvsskogen, en mot lyset, og en mot mørket. Gråbein valgte veien ut i lyset, Varg foretrakk mørket, og den tredje veien representerer Charlie som har funnet en gylden middelvei mellom sinne og sorg. Disse verdenene illustrerer de forskjellige valgene man står overfor i møte med utfordringer, og hvordan disse valgene kan påvirke ens personlighet og skjebne. Videre antyder de at veien gjennom mørket noen ganger er nødvendig for å finne veien til lyset.

I Tindbergs siste bok beskrives den sekundære verdenen som «Verdenen rundt byen»: «Charlie sto og stirret på landskapet han selv hadde drømt. [...] Bak alle stedene fra drømmene hans lå byen han bodde i. [...] Han så drømmer herfra, og han så virkelighet.» (Tindberg, 2022, s. 113). Denne fremstillingen kan tolkes som et puslespill, der Charlie bruker brikker av sitt indre selv og opplevelsene sine, for å pusle sammen det fullstendige bildet. Når det fullstendige bildet avsløres, oppdager han sammenhengen mellom drøm og virkelighet. Tilretteleggingen for tolking er ett av de aspektene som gjør Tindbergs trilogi bemerkelsesverdig.

I løpet av utforskningen av sekundære verdener, løser Charlie oppgaver og bekjemper onde krefter, og dermed oppnår han økt kunnskap om menneskene rundt seg, byen og seg selv. Dette fører til at han gradvis forstår hvilke evner han besitter, evnene til å manipulere drømmer, velge destinasjoner i drømmeverdenen og vandre i andres drømmer. Han kan til og med reise i tid, bære med seg gjenstander, og interagere med andre karakterer i drømmene

sine. Som et resultat blir han en drømmevandrer. De sekundære verdenene fungerer dermed ikke som tomme drømmer om natten, slik som hos andre, men som lærerike erfaringer som utfordrer, utvikler og veileder Charlie i hans søken etter å rette opp urett og oppdage sin egen identitet.

3.4 Sjangertrekk i *Charlie Drømmevandrer*

3.4.1 Reisen

Noe som er typisk for sjangeren er bruken av farer og utfordringer i møte med det magiske, for å bygge spenning. Dette skjer ofte på en lang reise gjennom den sekundære verdenen (Svensen, 2003, s. 42). Farene og utfordringene er viktige hendelser som setter helten på prøve før han får returnere hjem klokere og modigere enn da han dro. Den typiske lange reisen finner vi ikke i trilogien *Charlie Drømmevandrer*, fordi komposisjonen i tekstene ikke passer til denne formen for reise. Måten Charlie reiser på er derfor annerledes. Han reiser ikke så veldig langt i kilometer, verken i primærverdenen eller sekundærverdenen, men han reiser langt når det kommer til identitetsutvikling, forståelse og reflektering.

Tindberg formidler spenning på samme måte som man ville fått ved å følge hovedpersonen på en lang reise i en sekundærverden. Charlie står overfor en rekke utfordringer, inkludert å unnsnippe enøyde hunder, redde flere hundre barn fra sorg og tristhet, og bekjempe hamskiftere og brennende fabrikker. Han reiser også i tid, opplever giftige malerier, avdekker familiehemmeligheter og redder byen fra en svart og håpløs fremtid, alt mens han bearbeider sorgen sin over morens og naboens død. Alt dette er spenningstopper og utfordringer som gir et helhetlig bilde av en mental reise. Reise som motiv i fantasyfortellinger blir ofte definert som en utviklingsferd som former og utvikler mennesket til det bedre og styrker identiteten. Dette blir demonstrert gjennom de ulike utfordringene Charlie møter i trilogien, tross mangelen på den lange reisen i sekundærverdenen.

3.4.2 Oppdrag

I fantasy litteratur blir reisene ofte nøkkelen til å oppnå bestemte mål, eller fullføre oppdrag. Dette gjelder også i *Charlie Drømmevandrer*-trilogien. Charlie følger ledetråder og utfordringer som fører ham mot et bestemt mål. Han har oppdrag, og disse oppdragene handler i hovedsak om å redde noen.

Oppdragene blir ikke tydelig presentert for Charlie eller for leseren. Antydningen, eller hint, blir da en betydelig faktor i forståelsen av oppdraget. Disse hintene inkluderer et bilde av Mina som følger ham med øynene, en referanse til enøyde hunder, en sang fra naturen om å sette fri barna i Adnafjell. Når Charlie kobler hintene sammen, «så han mystiske sammenhenger overalt» (Tindberg, 2020, s. 37). Han forstår da at redningen av Mina og barna i fjellet er hans ansvar.

Underveis stilles Charlie overfor en rekke underoppdrag, eller delmål, som bidrar til at han forbedrer ferdighetene sine. Dette inkluderer redningen av raven Glans (Tindberg, 2020, s. 58), møtet med Oda i drømmene (Tindberg, 2021, s. 48), og en reise flere hundre år tilbake i tid (Tindberg, 2021, s. 64). Disse underoppdragene eller delmålene er strategisk valgt, i og med at de har betydning for at han skal kunne oppnå hovedmålet som blir presentert i bøkene: Å redde barna i Adnafjell, redde Fatima, Oda, Johannes og byen.

I den tredje boken, *Død over Charlie*, er hovedoppdraget uklart for Charlie over en betydelig periode. De mindre underoppdragene han gir seg selv fungerer som veiledere som fører mot det endelige målet. Disse underoppdragene inkluderer for det første å undersøke det giftige maleriet og identifisere kvinnen på bildet (ibid., s. 23), for det andre å finne en motgift mot sårene til Oda og Johannes (ibid., s. 56), og for det tredje å finne ut hvem gutten på maleriet i kjelleren er, og hvorfor maleriet er skjult (ibid., s. 51). Gjennom disse mindre oppdragene kommer han til slutt fram til at hovedmålet er å bekjempe Askefyrsten, kvinnen som ble brent på bålet i landsbyen på 1600-tallet, kvinnen som viser seg å være moren til Maren, Ene og Øde (ibid., s. 131).

3.4.3 Forvandling

Forvandlingsmotivet i fantasy litteratur er ofte knyttet til identitetsspørsmål, enten ved at en kontroversiell og tilvant livsform og identitet blir sprengt, eller at man har evnen til å endre

fysisk form ettersom man selv ønsker det (Svensen, 2003, s. 40). I *Charlie Drømmevandrer* kommer forvandlingsmotivet frem i alle bøkene. I den første boken blir forvandlingsmotivet presentert som en «sykdom» av å leve under Sølvdronningens regime i Adnafjell. Rashid, en av lederne ble forvandlet til en sølvhund over natten (Tindberg, 2020, s. 174), mens Mina gradvis forandrer seg som fortalt i sitatet under:

«Han kunne høre at hun pep og klynket som en valp.» (s. 179). «Ennå var hun på en måte Mina, men det ville ikke vare lenge [...] Ansiktet hennes var dekket av hår, og ikke bare ansiktet: Mina hadde sølvhår overalt.» (s. 183).

Den smertefulle forvandlingsprosessen avsluttes når hun til slutt blir en av Sølvdronningens voktere (ibid., s. 193), som en konsekvens av hennes langvarige opphold som fange i Adnafjell.

I den andre boken, *Sølvdronningens hevn*, blir forvandlingsmotivet presentert hos de onde kreftene. Maren, Ene og Øde, som i den første boken var sølvdronning og enøyde hundejegere, er nå blitt forvandlet til små menneskeliknende vesener. Imidlertid viser det seg at de også kan opptre som sorte skarver: «Charlie forsto ingenting. Han hadde så tydelig sett de tre vesenene, men på klippen foran dem satt det nå bare tre skarver» (ibid., 53). Under det endelige oppgjøret med dem, blir Charlie og Oda vitner til denne forvandlingsprosessen: «Hele kroppen skalv og ristet, den læraktige huden ble mørk, som pels og fjær, så løftet hun armene høyt – og så fløy hun» (ibid., s.146). Da barna senere forsøker å rømme, blir de møtt av kjempeflaggermus i en underjordisk tunell; vesenene viser seg å også kunne ta form som store flaggermus. Disse forvandlingsprosessene skiller seg fra Minas forvandling på flere måter, spesielt ved at Maren, Ene og Øde kan forvandles etter behov og anta flere former.

I den siste boken, *Død over Charlie*, tar Askefyrsten, moren til Maren, Ene og Øde, forvandlingsmotivet til nye høyder:

«Svart støv virvlet rundt [...] Askeskyen tettet seg sammen som en slags ball, så strakte den seg ut som om den levde [...] skyen formet en pil [...] igjen endret Askefyrsten form. Nå var den som en veldig fugl [...] igjen endret asken seg, den falt rett ned og laget en askehaug, og ut av den vokste hun opp, Askefyrsten. Hun sto der i den svarte brudekjolen sin.» (Tindberg, 2022, s. 208).

I dette øyeblikket kan Askefyrsten bruke forvandlingsmotivet til å etablere makt, vise hvem som er størst og har overtaket på den andre. Hun viser en imponerende evne til å endre form, fra en orkan i det ene øyeblikket, til en tornado i det neste (ibid., s. 220). Forvandlingsmotivet blir Askefyrstens våpen. Selv om hun behersker denne kraften, avslører Charlie sårbarheten hennes og beseirer henne til slutt: «Den tornadoen Askefyrsten nettopp hadde vært ble mindre og spedere. Den hadde mistet sin kraft. Til slutt var hun bare en askehaug» (ibid., s. 221). Det viser seg at selv Aksefyrseten har sine svakheter og kan bli beseiret.

Tindbergs trilogi utforsker forvandlingsmotivet i hovedsak gjennom de magiske vesenene og deres forvandlinger. Likevel antyder trilogien at også vanlige barn kan bli utsatt for forvandling dersom de lider for lenge, for eksempel ved Minas forvandling til en sølvhund i Adnafjell. Gråbein, Charlies hjelper og veileder, peker på dette aspektet mot slutten av den første boken: «Den som alltid er ensom, forandrer seg. Noen blir triste, andre begynner å hate, noen blir Mina, og andre blir sølvdronning eller jeger» (Tindberg, 2020, s. 206), noe som antyder at dype psykologiske prosesser, følelser eller tanker kan ligge bak slike forandringer.

3.4.4 En uvanlig helt

Charlie

Mennesker har tilsynelatende alltid dyrket helter, noen som tar på seg ansvaret for å redde verden. Heltekjennetegnet er blitt godt etablert i fantasytekster, der vi trenger noen til å befri oss fra de onde kreftene som truer verden (Guanio-Uluru, 2018, s. 108). I Tindbergs trilogi *Charlie Drømmevandrer*, møter vi en slik helt, nemlig Charlie. Han er bare en gutt på tolv- tretten år, men er likevel den utvalgte.

Charlie er nylig flyttet til byen han nå bor i, og har bodd der rundt ett år. Likevel kjenner han nesten ingen, og han prøvde ikke å bli kjent med noen heller (Tindberg 2021, s. 12). Men for Charlie er ensomheten grei, for han har drømmene sine: «Jeg er den eneste tolvåringen i verden som gjerne vil legge seg om kvelden» (Tindberg, 2020, s. 11). Han har lenge følt seg

annerledes, både fordi han er ny, fordi han liker å drømme, og fordi han er stille og trist. En annen grunn til at han føler seg annerledes, er at moren hans er død, og faren er klovn.

Lav helt

I fortellinger med en tydelig barnehelt pleier helten å skille seg ut fra de andre karakterene i enten utseende, størrelse, eller popularitet. Jeg har tidligere nevnt at nyere fantasy har endret helten fra en maskulin, ukomplisert dragedreper, til mer ensomme, spinkle, kompliserte mobbeoffertyper (Kaaberbøl. 2002, s. 54). Dette er også tilfellet i *Charlie Drømmevandrer*-trilogien. Her beskrives Charlie som en rar og tynn gutt, liten og blek som et slags gjenferd (Tindberg, 2021, s. 12). Han er også oppkalt etter en klovn: Charlie Rivel. På skolen blir han mobbet av en bølge, *Bård*, som kaller ham klovnen Bobo og gjør narr av klovne skoene han mener Charlie har. Dette gjør Charlie til en lav helt, en som skiller seg ut fra de andre karakterene.

Følelser

Moderne fantasy har som nevnt også mer kompliserte karakterer i fortellingene sine. Charlie passer også med dette. Han bærer på mange følelser som uttrykkes på ulike måter, og disse følelsene er vanskelige å kontrollere, noe som fører til at han tar en del gale valg gjennom trilogien. Det er i hovedsak følelsen av sinne som tar kontroll over valgene hans.

Gjennom hele den første boken er han sint på moren sin, fordi hun «stakk av med en jævla arkitekt fra Danmark», og han hater henne for det (Tindberg, 2020, s. 102). Dette viser seg senere å ikke være sant, det er en misforståelse som fungerer som en kompensasjon for sorgen han føler etter morens død. Sinnet hans kommer også til uttrykk overfor mobberen Bård. Charlie har gjennom drømmene sine fått en antagelse om at faren til Bård sitter i fengsel, selv om Bård har sagt at han er bokser i USA. I et raserianfall roper Charlie ut foran hele klassen at faren til Bård er i fengsel. Det sårer Bård veldig og får Charlie til å tvile på seg selv. Sinnet hans har gått ut over en rekke personer: «Han hadde skreket til Ragnhild, ja han hadde skreket til Astrid på skolen også. Nå for tiden virket det som om det var det han var best til, kjefta på alle han likte» (ibid., s. 114). Denne refleksjonen viser at Charlie forstår at reaksjonene hans har vært feil, og at sinnet hans kan skade andre.

Når han senere skal prøve å få adgang til Adnafjell, innser han at han må slippe løs sorgen over moren: «For første gang på ett år slapp han løs det som gjorde vondt inni han. Han hadde mistet mamma, men i stedet for å sørge, hadde han vært sint, sint og stille.» (ibid., s. 134). Refleksjonen antyder at sorg har vært årsaken til feilvalgene og sinnet hans. Det er først når han tør å føle på sorgen at brikkene begynner å falle på plass i livet hans.

I den andre boken *Sølvdronningens hevn*, utforskes en rekke følelser, særlig slike som er knyttet til døden. Nysgjerrighet, sorg, hat og sinne, er blant dem som er mest fremtredende. Marens sinne er kanskje tydeligst, sinnet hun har overfor Charlie og byen etter at hun og søsknene hennes ble brent inne for over fire hundre år siden. Denne boken representerer hvordan en slik dyptliggende følelse som sinne kan endre en person over tid dersom den ikke bearbeides. For å møte disse utfordringene bruker Charlie følelser som forståelse, respekt og kjærlighet for å bekjempe vesenenes sinne og hat.

I siste bok, *Død over Charlie*, presenteres en mengde følelser, og disse følelsene brukes til å stille spørsmål om godt og ondt. Gråbein og tvillingbroren Varg representerer kontraster som står mot hverandre: det gode og det onde, tristhet og sinne. Gråbein representerer det gode, født ved sommer og sol ved sin side. Han reagerer med tristhet når moren dør. Varg representerer det onde. Han ble født i nattens mørkeste time og ble sint når moren døde. Videre viser det seg at Charlie selv bærer på både sinne og tristhet etter morens død, noe som understreker nærheten mellom det gode og det onde. På motsatt side av følelsesspekteret blir følelser som likegyldighet og håpløshet representert som de farligste følelsene å ha, fordi det er ved disse følelsene at man ikke ser noen grunn til å leve.

Oppsummert utforsker *Charlie Drømmevandrer*-trilogien et stort følelsesspekter, med sinne og sorg som det mest fremtredende. Bøkene viser hvordan karakterene lærer å håndtere og overvinne disse følelsene, samt hvordan forståelse og tilgivelse kan lindre smertene hos en person.

Utvikling

Ikke bare har Charlie blitt kjent med sine egne og andres følelser, han har også gjennomgått en enorm utvikling gjennom trilogien. Han har opplevd perioder med lavt selvbilde og liten tro på seg selv, men etterhvert som han blir mer selvsikker i rollen som drømmevandrer, vokser også selvtilliten hans i hverdagen. Rollen som drømmevandrer og kampene han har vært igjennom har gjort ham til en mer reflektert og selvsikker person.

Charlie velger å utfordre seg selv ved ulike anledninger. Ett eksempel er når han velger å dykke ned i tjernet til tross for manglende dykkerferdigheter (s. 116), og når han forstår at det å være annerledes kan være bra (s. 117). Han konfronterer også frykten sin ved å gå inn i mørket selv om han er redd, fordi «han var Charlie Drømmevandrer, og Charlie Drømmevandrer er ikke mørkredd» (s. 119). Mot slutten lærer han å se dypere og høre dypere, finner sin egen styrke og redder barna fra Adnafjell. Likevel står sorgen etter morens død i veien for hans fulle potensial. Det er først når han bearbeider sorgen og aksepterer tanken om at hun er borte at han kan utvikle seg videre.

3.3.5 Karakteranalyse i *Charlie Drømmevandrer*

Heltens reise er ikke alltid like lett, ofte må han eller hun få hjelp eller veiledning underveis for å kunne klare å gjennomføre oppdraget sitt. Nina Goga (2018, s. 86), nevner at denne veiledningen ofte finner sted i sekundærverdenen, og blir brukt for å hjelpe hovedpersonen og leseren til å forstå den ukjente verdenen og hvordan den opererer. Veiledningen blir i de fleste tilfeller utført av en hjelper, en karakter som gir råd eller fysiske hjelpemidler til hovedpersonen (Tolkien, 1995, s. 55-62). I *Charlie Drømmevandrer* opererer Gråbein som en slik hjelper.

Gråbein er en eldre ulv som i hovedsak kommuniserer gjennom gåter og hint, og han har en tendens til å dukke opp når Charlie trenger veiledning. Gråbein bidrar til at Charlie tar selvstendige valg og reflekterer over verden rundt seg. Etterhvert som Charlie lærer mer om seg selv, de onde kreftene og bakgrunnen for handlingene som skjer, har samtalene mellom dem et mer reflekterende preg. De diskuterer og reflekterer sammen for å få bedre og bredere forståelse av livstema som død, ondskap og sorg. Disse samtalene drar Gråbein over i en form for «alter ego»-posisjon, der han representerer Charlies indre dialog.

Goga nevner også at hjelperens oppgave innebærer å utfordre hovedpersonen på ulike plan, og gradvis gjøre han eller henne i stand til å reflektere på egenhånd (Goga, 2018, s. 86). Dette kan man se at Gråbein har fått til i *Charlie Drømmevandrer* ved at Charlie i den siste boken stiller seg selv spørsmål som han ser for seg at Gråbein kunne stilt. Ved å stille seg disse spørsmålene, klarer Charlie å reflektere over kunnskapene han har, og finner svaret på det han lurer på. Gåtene, refleksjonene og veiledningen til Gråbein har lært Charlie å lytte dypere og se dypere for å forstå det store bildet.

Enkelte dyr, som løven i *Narnia* eller Apekatten i *Løvenes konge*, representerer visdom, veiledning og mystikk (Nikolajeva, 1988, s. 59). En slik rolle får også Gråbein og rådyret i *Charlie Drømmevandrer*. Dyr får altså gjerne en symbolsk betydning i trilogien. Gråbein symboliserer Charlie sine indre tanker og refleksjoner, en indre kraft som trekker ham mot selvforståelse og styrke. Rådyret i *Sølvdronningens hevn* får også en symbolsk betydning som en veiviser. I en refleksjon med Charlie, sier Gråbein: «I drømmenes verden er det, slik det også er i din virkelighet, både lyse og mørke krefter. Rådyr er lyse krefter som viser vei, men ikke alltid dit du selv vil» (ibid., s. 104). Rådyret fremstår da som en veiviser, et dyr det kan være lurt å følge selv om veien den leder deg ikke er veien du nødvendigvis har lyst å gå. Gråbein utdyper denne tanken ved å si: «men av og til går veien til lyset gjennom mørket» (ibid., s. 105). I noen tilfeller må man igjennom noe vondt og mørkt for å finne den riktige veien i livet. Men man må ikke miste motet, selv om man er på et mørkt sted. Det kan være at man fortsatt er på rett vei.

Med tanke på hjelpere, er det én karakter som holder seg tett ved Charlies side gjennom mange av utfordringene han går igjennom, nemlig Oda. Oda gir ingen hint eller veiledninger til Charlie, hun kommer ikke med noen magiske hjelpemidler eller viser ham portaler. Hun blir presentert som en hjelper-venn, en bestevenn som ikke sier nei til Charlies merkelige påfunn. Hun lytter til ham, hun hjelper ham i drømmer, hun utfordrer ham og hun styrker selvfølelsen hans. Hun er også en kompleks karakter med indre og ytre utfordringer, men er veldig konsekvent på å være seg selv og styrke andres positive tanker om seg selv.

Svein Tindberg har laget et univers beriket med en rekke slike komplekse karakterer, og nesten alle karakterene er fullverdige deltakere i historien. Disse personlighetene innehar både frykt, håp og drømmer, noe som gjør karakterene mer komplekse enn bare gode og onde. Ved at én og samme karakter kan ha komplekse og ofte motstridende ønsker og

verdier, fremstår de som realistiske, fanger leserens interesse og er med på å fremstille teksten som nyansert og troverdig.

Andre viktige karakterer som er verdt å nevne som Charlies hjelpere, er: Glans, Fatima, moren til Fatima, Johannes, Dagrinn, Talpi og Varg. Disse er alle med og hjelper Charlie på sine egne måter. Uten dem, hadde han ikke klart å beseire de onde kreftene i parallellverdenen.

3.5 Oppsummering av sjangertrekk i *Charlie Drømmevandrer-trilogien*

Trilogien *Charlie Drømmevandrer* er tydelig plassert innenfor fantasysjangeren på grunn av flere karakteristiske trekk. Denne formen for litteratur er kjent for å presentere elementer som magi, fremmede vesener og reiser til andre verdener, noe som tydelig gjenspeiles i *Charlie Drømmevandrer*. Fantasy skiller seg fra annen fiksjon ved å presentere historier som ikke bare beskriver ting som ikke har skjedd, men også ting som umulig *kunne* ha skjedd (Attebery, 2014, s. 4). I Tindbergs trilogi blir dette illustrert gjennom tilstedeværelsen av snakkende dyr, tidsreiser og andre magiske elementer som er karakteristiske for sjangeren. Disse elementene, som reisen til sekundærverdenen, giftige malerier, hjelpere og de magiske kreftene Charlie bærer på, bidrar til å skape en verden som bryter med virkelighetens begrensninger. Det er gjennom disse magiske elementene at trilogien blir tydelig plassert innenfor fantasysjangeren (Guanio-Uluru, 2023). Ved å inkludere slike magiske aspekter, skaper Tindberg en fortelling som ikke bare utfordrer leserens oppfatning av virkeligheten, men også tilbyr en opplevelse fylt med eventyr, magi og fantasi.

Som nevnt tidligere, inneholder *Charlie Drømmevandrer-trilogien* flere karakteristiske trekk ved fantasysjangeren. Jeg har nå identifisert noen av disse mindre, men likevel eksplisitte trekkene, slik som *lav helt*, og *forvandling*. Videre utforsker trilogien også brede karakteristiske sjangertrekk ved å bruke de magiske elementene til å symbolisere viktige konflikter og utviklingsprosesser i menneskelivet. Jeg har kort berørt de ulike livstemaene som blir belyst, men jeg vil utforske dem mer omfattende i den påfølgende delen av analysen.

Del 2: Livstemaer i *Charlie Drømmevandrer*: en tematisk utforskning

Fantasy er underholdende historier, men det er også en sjanger som legger til rette for å ta opp alvorlige temaer (Birkeland & Mjør, 2012, s. 61). Svein Tindbergs trilogi *Charlie Drømmevandrer* demonstrerer begge disse sidene. Det er ifølge Risvold (Ramberg-Risvold, 2021), imponerende gjort av Tindberg å veve sammen komplekse fiktive verdener samtidig som han tar for seg temaer som sorg, død, ondskap og livsverdier. Risvold mener at denne dobbeltheten gjør bøkene enda mer lesverdige.

Charlie Drømmevandrer fremstår etter mitt syn som en kompleks trilogi som utforsker og utfordrer ulike aspekter av menneskelivet. Tematikken kan bli utforsket både åpent gjennom refleksjon og samtale, eller den kan komme fram billedlig, symbolsk. Videre vil jeg se på hvordan noen sentrale temaer blir fremstilt og hvilken rolle det magiske har i å utforske og presentere disse temaene.

3.6 Døden som tema

Guanio-Uluru snakker om at døden er en av kjernefunksjonene til fantasy i barnelitteraturen, og kan bli brukt i fantastisk form til å behandle viktige psykologiske, etiske og eksistensielle spørsmål (Guanio-Uluru, 2018, s.112). Trilogien *Charlie Drømmevandrer* tar for seg dette temaet ved å presentere døden på flere nivåer, særlig med *følelsene* rundt døden som fokus. Dette gjør at døden i mange tilfeller fungerer som en inngang til hovedtemaet «sorg, mangel og svikt». Samtidig kan det ses at Tindberg tar i bruk døden som virkemiddel i store deler av trilogien, dette gjør at døden også fremstår som et selvstendig tema.

Døden var, og er av enkelte ansett som et kontroversielt tema i barnelitteraturen (Guanio-Uluru, 2018, s. 112). Dette kan være en av grunnene til at temaet *døden* ikke får så stor plass i trilogien *Charlie Drømmevandrer* som andre temaer. Likevel er døden et tydelig motiv i alle tre bøkene. Første gangen man blir presentert for døden i *Charlie Drømmevandrer* er i en beskrivelse av landskapet på Drømmeheien: «Han klarte ikke finne ut hvor han var.

Landskapet var på en måte dødt. [...] et slags månelandskap uten liv.» (Tindberg, 2020, s. 93). Det er først etter kapittel 14 (ibid., s. 113) i den første boken: «111 trinn mot døden» at temaet brer seg. Her utdyper Charlie opplevelsen av morens død, og anerkjenner at hun er borte: «Tidligere hadde han vært så sint at han nesten hadde glemt at hun døde» (ibid., s. 165).

Det er blitt vist at litteraturen kan fungere som en døråpner for nye måter å snakke om å skildre døden på (Dale, 2015, s. 12). Og etter å ha introdusert døden på en mild måte i *Fangene i Adnaffjell* (Tindberg, 2020) kan det se ut som at Tindberg velger å gå fullt inn for temaet i andre boken: *Sølvdronningens hevn* (Tindberg, 2021). Denne boken begynner med Odd, den koselige farsliknende nabokarakteren sin uventede død. Her møter Charlie døden på en nærmere måte enn i den første boken. Han deltar i begravelsen til Odd og kjenner på den plutselige mangelen av hans nærvær. Denne boken presenterer døden som noe «jævla urettferdig», som de sier ved flere anledninger. «Døden er stille. Den bare lister seg inn og forsyner seg: først mamma, så Odd, nå ville den ha Fatima. Nei han kunne ikke la det skje» (Tindberg, 2021, s. 29). Døden blir på en måte presentert som et monster som kommer uinvitert inn i livet til Charlie.

Døden blir også tematisert på andre måter, blant annet i form av magiske elementer. I andre bok blir døden presentert som beskrivelser av landskap og figurer som bærer med seg en bakenfor liggende historie. Disse figurene har ved en tidligere anledning blitt utsatt for et stort hat og ondskap, og kommer tilbake fra døden for å søke hevn. På side 52 presenteres disse figurene som døden i form av tre skarver i storm. I tillegg ser skarvene ut som tre svart kors på en klippe, når de brer armene ut. Døden blir også presentert som noe endelig, at Odd og mamma aldri kommer tilbake, de er borte for alltid. Men på motpolen av denne tankegangen, stiller Tindberg spørsmål til om døden er endelig eller ikke, for det viser seg at damen som Charlie møter på kirkegården, Sofie, egentlig er død.

Tindberg presenterer som sagt døden på ulike måter, heriblant ved beskriver av tanker og følelser rundt døden. Leseren kan da sammen med Charlie reflektere over hva man tenker, opplever og føler. Eksempelvis reflekterer Charlie rundt døden på side 60: «Fatima hadde ikke mistet moren eller faren sin slik som han og Mina hadde gjort, men hun tenkte på døden hele tiden likevel – sin egen død». Denne refleksjonen åpner opp for ulike tanker omkring døden, det trenger ikke nødvendigvis å være noen du ha mistet som får deg til å tenke på det,

det kan være andre årsaker til at den presenterer seg i livet til noen. Charlie kommer også i en god samtale med Sofie, damen på kirkegården. Hun snakker mye med Charlie omkring hvordan en kan tenke omkring døden, blant annet slik:

Noen tror at de døde kommer til himmelen og er sammen der, noen tenker at de døde fortsetter å leve gjennom oss, at det at vi tenker på dem gjør at de ikke forsvinner. Så er det andre som tenker at de døde lever videre fordi [...] kroppen der nede blir til jord, til gress og blomster, og slik blir værende med i verden (Tindberg, 2021, s. 115).

Denne boken formidler komplekse tanker og spørsmål knyttet til døden, og understreker viktigheten av samtale og diskusjon med andre for å utvikle en dypere forståelse av forskjellige perspektiver. Senere i teksten viser det seg at damen han hadde denne samtalen med, er død, og at hennes tanker om at de døde og de levende er sammen byr på enda større refleksjon hos Charlie og hos leseren.

Mot slutten av andre og tredje bok hører vi om begravelser for de onde vesenene som har forsøkt å drepe Charlie. Han møter ondskapen med forståelse, og arrangerer hederlige og ærlige begravelser for dem i håp om å gi sjelene deres fred. Dette demonstrer at døden ikke nødvendigvis er en farlig fiende, men heller en naturlig del av livet som må anerkjennes og respekteres.

3.7 En gjennomgang av sorg og aksept

Sorg er etter mitt syn det viktigste temaet i bøkene om Charlie. Sorg, mangel og tap er en naturlig del av livet, og som nevnt legger fantasy litteraturen til rette for å ta opp følelser som dette. Ved å la hovedpersonen gå igjennom en sorgprosess, kan også leserne sammen med hovedpersonen, lære seg hvordan leve med sorgen (Skyggebjerg, 2004, s. 17).

I *Charlie Drømmevandrer*-trilogien er det imidlertid ikke bare hovedpersonen som går igjennom en sorgprosess, så å si alle de mer fremtredende karakterene opplever en form for sorg, mangel eller svikt. Det er i første rekke sorgen over moren til Charlie vi blir introdusert for, i og med at vi følger hovedpersonen tett. Men sorgen hos naboene over Minas forsvinning, Odds død, og savnet av hjemlandet til Fatimas foreldre, kommer også tydelig

frem. Oda sørger på sin side over foreldrenes skilsmisse, Bård er lei seg fordi han har en far i fengsel, Fatima har angst for å dø, og Dagrunn har en mor som har stukket av. Tindberg representerer en helt vanlig by, med vanlige mennesker, som går igjennom vanlige følelser, og sammen jobber med hverandre for å lære seg å leve med dem.

I trilogien om *Charlie Drømmevandrer* møter vi sorg og mangel som livserfaringer hovedpersonen og andre karakterer kan veiledes gjennom. Charlie går igjennom en rekke reaksjoner når det kommer til morens død. Det første året preges han av sinne og en form for ignoranse, der han mener moren er forsvunnet. For å komme seg ut av disse følelsene og akseptere morens død, blir han veiledet av Gråbein, og får et oppdrag i å redde barna i Adnafjell. Barna som er blitt kidnappet, er alle triste barn som han selv. Møtet med dem gjør at Charlie erkjenner at han også er trist. Når han nærmer seg Adnafjell, forstår han at tristheten og sorgen han bærer på dypt inni seg, er nøkkelen til å redde barna. Når han tør å slippe disse følelsene løs, og aksepterer at moren er død, klarer han å redde de som blir holdt fanget.

I den andre boken mister Charlie naboen og vennen Odd til sykdommen Alzheimer, men klarer å takle denne sorgen på en mye bedre måte enn ved morens dødsfall. Han vingler litt mellom sinne og sorg, men finner en gylden middelvei for å takle situasjonen. I den tredje boken, etter at Charlie har vært igjennom både sorgprosessen over moren og Odd, møter han Varg, tvillingbroren til Gråbein. Charlie lærer at de to brødrene selv reagerte på to ulike måter da moren deres ble drept, Varg ble sint og full av hat, mens Gråbein sørget og ble ensom og trist. Charlie forstår at han har litt av begge ulvenes reaksjoner i seg når det kommer til sorg, og blir delvis manipulert av Varg til å velge hat som veien videre i livet. Imidlertid blir han minnet på erfaringene sine, og velger sorgen og lyset fremfor hatet og mørket. Her formidler romanen at det ikke finnes noen snarvei gjennom sorgen, at man må tørre å ta den imot, og kjenne på følelsene som kommer med den.

Da Charlie forsto at sølvdronningen Maren, Ene og Øde opprinnelig var blitt utestengt og ensomme, og kun levde grunnet sorgen over døden deres, forklarer Gråbein hva sorg kan gjøre med en person: «Den som er ensom, forandrer seg. Noen blir triste, andre begynner å hate, noen blir Mina, andre blir sølvdronning eller jeger» (Tindberg, 2020, s. 207). Teksten refererer her til sorg og mangel, traumer og svikt i ulike former. Alle slike store påkjenninger kan ha en livsendrende effekt på personen som opplever det, og alle opplever det forskjellig.

Det ligger oftest en grunn bak hvorfor personer oppfører seg som de gjør, og man må da se dypere, og lytte dypere for å få en bredere forståelse.

I den tredje boken *Død over Charlie* presenteres andre liknende følelser i spekteret. Her får drømmeløshet og likegyldighet mer tyngde. De som ikke har drømmer, og som ikke vil føle, samles i landet Drømmeløs og blir Askefyrstens hjelpere. Det er de som ikke bryr seg om godt eller ondt som er lettest å overtale. Det som senere viser seg, er at de begynner å angre. Det er faktisk er bedre å være sint eller trist, enn å ikke kunne drømme eller føle. Det å være likegyldig og drømmeløs kan gjøre større skade i det store bildet, enn det å tørre å føle gjør.

Når det gjelder temaet sorg i trilogien *Charlie Drømmevandrer*, kan man se ulike problemstillinger, sorgprosesser og følelser hos de fiktive personene i fortellingen, og vi kan gå ut i fra at tilsvarende følelser kan oppstå hos leseren. Fantasy litteraturen fungerer da som et allegorisk symbolspråk med sterk emosjonell utstråling, altså at fortellingen og fortellermåten appellerer til følelseslivet vårt på et dypere nivå enn til forstand og resonnement. Gjennom å bli konfrontert med magiske krefter bygget på følelser man selv kjenner på, blir man revet med i spenning og undring, og får aktivert sterke følelser som kan utspille seg trygt innenfor fiksjonens rammer (Svensen, 2003, s. 38). Trilogien *Charlie Drømmevandrer* går inn på vanskelige følelser som dyptliggende sorg, sinne og hat, men også likegyldighet, angst og kjærlighet, og viser både hvordan disse følelsene kan utspille seg i ulike situasjoner, og hva de kan gjøre med den som holder på dem for lenge.

Den danske teologen Doris Ottesen (2000) påpeker at det viktigste sviket i sorgprosesser innad i en familie, uavhengig av sorgprosess eller grunn, er at man ikke snakker om Sorgen (Ottesen & Thorbjørnsen, 2000, s. 8). Dette er også tilfellet i *Charlie Drømmevandrer*. Charlie og faren har siden morens død sklidt fra hverandre, de snakket nesten ikke sammen i det hele tatt. Det er først når faren kjøper en ny sykkel til Charlie at forholdet deres blir bedre: «Dette gjorde det mye lettere å prate sammen, sorgen tok ikke så mye plass» (Tindberg, 2020, s. 41). Det at det krever en ny sykkel for å ha en samtale med sin far, sier noe om vanskelighetene med kommunikasjonen, ikke minst det å snakke om noe vondt. Tindberg fremstiller da hvordan en sorgprosess kan se ut hos en familie, og hvordan det føles for barnet som ikke blir hørt. Men som i de fleste sorgprosesser kan denne kommunikasjonen bedres over tid:

Da mamma døde, hadde pappa og han på en måte sluttet å snakke sammen. De hadde bare sørget hver for seg. [...] Nå var det annerledes. De snakket igjen. De kunne til og med snakke om rare ting mamma hadde sagt og le av det sammen, men likevel ... Pappa lo, [...] men han spurte ikke (Tindberg, 2021, s. 48).

Avsnittet viser til at stemningen mellom dem kan bli bedre over tid, og sorgen kan bli lettere. Det viser også til lettelsen av å ha muligheten til å snakke med noen om sorgen, og finne positive ting som kan lysne det ellers mørke bildet.

Mange fantasyfortellinger, inkludert *Charlie Drømmevandrer*, har gode representasjoner av indre psykologiske prosesser og tilstander (Malt, 2021). Det at Charlie opplever ulike drømmeverdener i sekundærverdenen, kan da fungere som symbolsk fremstilling av ulike områder i hans egne indre landskap. Det at han i den tredje boken ser Edelløvsskogen stadig dø ut, kan for eksempel tolkes som et symbol på at den veien han velger å gå (som i dette tilfelle er sinne fremfor sorg) skader hans indre selv. Det er først når han tar den riktige veien, og overvinner Askefyrsten at Edelløvsskogen vender tilbake til sitt vakre jeg. Reisen går da indirekte gjennom Charlies sinn. Det ytre landskapet gjenspeiler det indre. På den andre siden kan man ta til diskusjon de hendelsene som skjer i sekundærverdenen. I den første boken faller det stor vekt på temaet sorg, dette kan gi en indikasjon på at det er sorgen, sorgprosessen som opptar store deler av Charlies sinn. Hendelsene som skjer kan da symbolisere en måte å ikke føle seg alene i sorgen.

I andre og tredje bok er oppsettet og fortellerstrukturen annerledes, og gir ikke et indre bilde på samme måte som den første boken gjør. Likevel kan man stille de samme spørsmålene. Blir Charlie i sekundærverdenen konfrontert med historien til byen, død, og flammer, fordi han har et behov for å lære om historien, eller fungerer de dramatiske bildene fra fortiden som symbolsk fremstilling av traumer i et menneske, og ulike former for sorg? I den siste boken går Charlie igjennom en del oppsiktsvekkende hendelser, som gir han et svar på hvem han er, nemlig en Brøgge. Det som er den konkrete personlige tilknyttingen i denne psykologiske identitetsprosessen blir i motsetning til i den første boken forklart i primærverdenen. Det er ved å bli kjent med Johannes Brøgge, maleriene i kjelleren hans, og historien til familien hans, at han finner ut hvem han er, og hvorfor han kan reise i drømmer. Primærverdenen gir da Charlie en mer direkte forklaring på hans psykologiske selv, enn han

får i den første boken. Identitetstemaet får da også en mer direkte forankring, enn det mer underliggende sorgtemaet gjør.

Noe annet som er viktig å merke seg når man er inne på psykologisk landskap, og indre psykologiske prosesser, er hvordan primærverdenen og den sekundære verdenen på side 113 i *Død over Charlie* blir forklart som ett bilde: «Charlie sto i tårnet og stirret på landskap han selv hadde drømt. Men så oppdaget han enda en ting: Bak alle stedene fra drømmene hans lå byen han bodde i» (Tindberg, 2022, s. 113). Drømmeverdenen, og primærverdenen blir beskrevet innenfor samme horisont. Tindberg viser her at alt har sin plass i Charlies indre sinn, at alle stedene han har vandret gjennom har hengt sammen med én ting, nemlig Charlie. Denne beskrivelsen peker mot at han endelig har klart å sette sammen puslespillet «*Charlie Drømmevandrer*», og kan sette alle brikkene sammen og finne sin indre styrke, se sin indre helhet, og se sammenhengen i sitt indre landskap i sorgprosessen.

3.8 Ondskapens natur: Utforskning av menneskelig motivasjon og valg

I fantasylitteratur står ofte kampen mellom det gode og det onde sterkt, og det gjør den også i *Charlie Drømmevandrer*-trilogien. Den vanligste oppbyggingen og strukturen i fantasy baserer seg i stor grad på et klart motsetningsforhold, nemlig godt versus ondt, noe som danner utgangspunktet for konflikten i fortellingen (Skyggebjerg, 2005, s. 286). Det som imidlertid er verdt å merke seg når det gjelder *Charlie Drømmevandrer*, er at det onde ikke er uproblematisk, som en slags «ren ondskap» hos en farlig motstander, men en mer flytende og ubestemt form for ondskap. Dette kan i enkelte tilfeller opptre som en indre kamp hos karakterene, med et spørsmål om moral, og etikk (Henkel, 2006, s. 109). Forholdet mellom det gode og det onde er derfor et viktig sjangertrekk i fantasyfortellinger, både hos den enkelte karakteren, men også som en underliggende konflikt i fortellingen.

Når det kommer til det gode og det onde i bøkene om Charlie, er det i hovedsak to tydelige motpoler: Charlie som god, og Sølvdronningen Maren, Askefyrsten, Ene og Øde som ond. Men ettersom man blir bedre kjent med dem, virker det som om rollene til tider skifter, noe jeg skal gå dypere inn på i senere avsnitt.

I utgangspunktet kan det synes lett å se forskjellen på gode og onde egenskaper. Man kan for eksempel tenke at det gode ønsker glede og frihet, mens det onde ønsker hevn og makt. Slike motsetninger dreier seg om fenomener som har eksistert i alle år, og som også blir tematisert den dag i dag.

En mer nyansert tankegang når det kommer til ondskap, er at det onde er en del av flere motstridende krefter i menneskets indre, som man må lære å forstå slik at kreftene i det onde kan brukes på en god måte (Kallestad, 2018, s. 161). Denne tilnærmingen legger til rette for å utforske temaet på en pedagogisk måte, med formål om å styrke muligheten for å ta gode valg (Henriksen, 2003, s. 222-235).

I *Charlie Drømmevandrer* kan man observere en indikasjon på den siste tilnærmingen gjennom Charlie sine opplevelser. Charlie uttrykker et underliggende hat og utfører ondsinnede handlinger når han befinner seg i en identitetskrise. Handlinger som å «skade» Dagrunn for å unnsnippe skoleavslutningen og å kidnappe Bentes hund i den tredje boken, er eksempler på denne formen for mild ondskap. Disse aspektene blir behandlet på en pedagogisk måte i bøkene når Charlie og Gråbein diskuterer valget mellom det gode og det onde, til tross for at man kan ha egenskapene fra begge sider: «Du må velge, gå mot lyset, eller gå mot mørket», som Gråbein formulerer det i den tredje boken (Tindberg, 2022, s. 135).

«Ondskab er vi ikke født med, det er en tilstand, vi skaber mellem mennesker,» skriver den danske barnelitteraturforskeren Ayoe Henkel (2006, s. 190). Onde handlinger og følelser er noe som vi skaper oss imellom, og det har også sammenheng med en måte å gi mening til livet på. Uten ondskap hadde ikke det gode eksistert, og uten det gode, hadde ikke det onde eksistert. Godhet og ondskap gir muligheter for nyansering og tolkning.

Jeg stilte et spørsmål i teoridelen om fantasy litteratur kan operere med en tvil når det gjelder spørsmålet om «skurken» er gjennomgående ond, eller om han eller hun er ond fordi de selv er blitt forrådt eller har andre psykologiske triggere (Skyggebjerg, 2004, s. 16). Dette spørsmålet blir aktuelt i bøkene om Charlie når det kommer til de tilsynelatende onde skapningene vi møter, Askefyrsten, Maren, Ene og Øde. Den første informasjonen vi får om dem, er at de kidnapper barn og prøver å drepe både Fatima og Charlie. Det viser seg imidlertid at de en gang bare var tre vanlige barn som bodde i skogen sammen med sin gode

og omsorgsfulle mor. Hvordan er de blitt onde? Hvor er hatet og sinnet blitt dannet? Det viser seg mot slutten av trilogien at de ble utsatt for en ekstremt ond handling over fire hundre år tilbake i tid, i hekseprosessenes epoke. Moren var en av dem som ble anklaget for hekseri, og den lille familien ble utsatt for brutal menneskeforfølgelse og umenneskelig ondskap. Barna ble stengt inne i fengsel, og moren brent på bål foran byen. Det kan virke som om all denne ondskaper går ned gjennom historien i et slags etterliv av ondskap i form av sinne og hevngjerrighet, personifisert i ofrene fra hekseprosessen, som opptrer som en form for gjengangere.

I Charlies samtaler med Gråbein blir denne ondskaper diskutert og reflektert rundt. Trolig for å gi det helhetlige bildet av hva godt og ondt betyr. Gråbein sier: «Du leter etter svart hvitt, men den som bare ser svart hvitt, oppdager ikke alle fargene som finnes.» (Tindberg, 2020, s. 206). Det er ikke så klare linjer mellom godt og ondt, og man må godta denne diffuse overgangen for å kunne se hele bildet av verdenen og personen. I tillegg stiller Gråbein reflekterende spørsmål, som får Charlie og leseren til å gruble over underliggende forklaringer. Eksempelvis i disse utsagnene:

La meg spørre slik: Er Mina ond som har gitt Ragnhild og Odd så mye smerte fordi hun forsvant, eller er det Ragnhild som er ond fordi hun ropte slik at Mina rømte? (206)

Hva med Skyld? Er hun ond? Hva med Ene og Øde? Jeg kan fortelle deg at de tre er søsken. [...] De har alltid kun hatt hverandre, de tre. [...] Er da Skyld ond, eller er det alle de som har holdt henne utenfor som er onde, de som gjorde henne ensom? (s. 206-207).

Slike spørsmål gjør at man tviler på kunnskapene man allerede har. Tidligere har det virket som det er en tydelig grense mellom godt og ondt, men etter at Gråbein stiller spørsmål, åpner det opp for en ny verden av fortolkning, som leder oss inn i den andre boken. Her sier Gråbein: «Med ild jager mennesket mørket i kveld, men mørket er der jo likevel» (Tindberg, 2021, s. 177). Man kan prøve å angripe, og jage bort ondskaper, lyse opp verdenen, men ondskaper forsvinner ikke, den finnes selv om man ikke kan se den.

Til slutt, i den tredje boken, klarer Charlie å overvinne Askefyrsten, og går imot ondskaper med den største gode gjerningen han kunne gjort. Han samler det som er igjen av henne, og begraver henne sammen med barna hennes, slik hun hadde ønsket: «Jeg skulle ligget sammen

med dem. Vi hørte sammen. Hadde hun sagt» (Tindberg, 2022, s. 222). Han oppfyller hennes største ønske, selv om hun for minutter siden hadde prøvd å drepe ham. Han bekjempet ondskap med godhet, han fant sin vei.

3.9 Verdiutforskning og formidling i *Charlie Drømmevandrer*

Som nevnt i teoridelen, er det mange måter å vise egne verdier gjennom tekst, og å ta opp verdier i fantasyfortellinger. Når det kommer til *Charlie Drømmevandrer*, er det tydelig at teksten baserer seg på et kristen-etisk ståsted på bakgrunn av forfatterens egne verdier. En mann kjent for å formidle bibeltekster på teaterscenen, og har gjennom det kunstneriske arbeidet sitt jobbet med å tematisere religiøse spørsmål og gudstro (Elstad & Bikset, 2023). Noe som tydelig har satt sine spor i hans første fantasiserie; *Charlie Drømmevandrer*.

Når det kommer til bøkens kristenetiske ståsted, kommer verdiene i hovedsak frem gjennom tydelige kristne holdepunkter. Eksempelvis gjennom begravelse på kirkegården, og prestens tilstedeværelse. Dette kommer først og fremst frem gjennom Odds begravelse, og Charlies besøk på kirkegården i etterkant. Her møter han ei gammel dame som svarer på de spørsmålene han måtte ha om døden. Denne damen presenterer ulike verdisynter: «Noen tror at de døde kommet til himmelen og er sammen der», noe som viser til kristen tankegang: «Noen tenker at de døde fortsetter å leve gjennom oss, at det at vi tenker på dem gjør at de ikke forsvinner», noe som tyder på flere tanker rundt livet etter døden. Og: «Andre som tenker at de døde lever videre fordi [...] kroppen der nede blir til jord, til gress og blomster, og slik blir bærende videre i verden» (Tindberg, 2021, s. 115). På denne måten klarer Tindberg å tematisere religiøse spørsmål, som «Hva skjer etter døden?».

Selve begravelsen er også et viktig element som Tindberg bruker i verdiformidlingen sin. Det å presentere en begravelse som ett siste farvel før evig fred. Begravelsen til Odd er den mest sentrale, og man får innblikk i utførelsen, og følelsene som kommer med i ritualen. Morens begravelse kommer også frem, men det mest verdiformidlende etter min mening, er at Charlie og vennene hans arrangerer en begravelse for de onde skapningene som tidligere prøvde å ta livet av dem. Dette kan tolkes som en form for tilgivelse og en forståelse av at de onde handlingene de utførte hadde en underliggende årsak. Forståelsen av at menneskene i seg selv aldri var onde på samme måte som handlingene var. Dette kan da ses som en måte å

se hele mennesket på og tilgi dem for det onde de har gjort. Ved å da gjennomføre en begravelse for så å sende dem til sitt siste hvilested i fred: «I flere hundre år har du hatet og hevnet. Nå skal du få fred. Jeg skal legge deg i graven der barna dine ligger. Du skal få hvile sammen med Maren, Ene og Øde» (Tindberg, 2022, s. 221). Sier Charlie etter sin siste kamp mot Askefyrsten. Han viser da til nestekjærlighet, tilgivelse, respekt og omsorg som viktige verdier. Han viser også til kristne verdier i troen på det siste hvilestedet, og evig ro.

Det er flere kristne henvisninger gjennom teksten, deriblant sangen «Ave Maria» som en motgift mot tristhet, beskrivelser av kirker og borger, påske og Jesu oppstandelse kommer også på bordet, og ikke minst Gråbeins tale om at mennesker ser i svart hvitt, og enten/eller, når det opprinnelig ligger mye mer bak det man ser. På denne måten oppfordrer Tindberg til refleksjon rundt både handlingen i teksten, de kristne budskapene og verdiene til leseren selv, og hovedpersonen.

3.10 Identitet og selvopdagelse

3.10.1 Verdiformidlingens rolle i identitetsutforskningen i *Charlie Drømmevandrer*

Jeg har tidligere vært inne på at de fleste portal- og oppdragsfantasy- fortellinger handler om en utvikling av noe slag. Tekstene kan ses på som dannelsesstekster. Dette er også tilfellet i *Charlie Drømmevandrer*-serien. Disse bøkene inneholder en sentral tro på menneskelig etikk og et godt verdisyn, til tross for den upenslede ondskapen man blir introdusert for. Teksten utfordrer Charlie og hans verdisyn ved at han gradvis blir overtalt mot den mørke siden, den egoistiske og umoralske veien å leve. Men gjennom selvforståelse og refleksjoner lærer Charlie at han ønsker å gjøre mer godt enn ondt i verden. Denne refleksjonen skjer først etter at han har gjennomført en rekke milde, men onde handlinger mot både faren, Bente, Dagrunn og Bamse. Han forstår da at det er større verdi i gode vennskap og gode handlinger, fremfor egoistiske handlinger som bare yter ham godt innenfor en midlertidig periode, som å unngå å opptre på skoleavslutningen. På denne måten fremmer Tindberg realistiske verdispørsmål for barn i den alderen, henviser til følelsene til både hovedpersonen og karakterene rundt når det

kommer til de ulike handlingene, og indirekte leder både hovedpersonen og leseren i retning gode valg og verdier som vennskap, kjærlighet, tro og håp.

Gjennom bruken av symbolske elementer som landskap, hjelpere og onde vesener, forsterker Tindberg sine verdiformidlende budskap. Beskrivelsen av Norge som «himmelriket» og Verket som «helvete» indikerer et tydelig religiøst verdensbilde (Tindberg, 2021, s. 43). Videre representeres vennskap, tilhørighet, kjærlighet og frihet som overvinnet det onde og fremmer en fredelig sameksistens. På denne måten utgjør verdiformidlingen i *Charlie Drømmevandrer* et sentralt element i karakterens identitetsutforskning og bidrar til å veilede hovedpersonen og leseren mot refleksjon over grunnleggende verdier og livssyn.

3.10.3 Identitet og selvopdagelse: Tematisering av karakterutvikling

Alt jeg har vært inne på til nå, både når det gjelder landskap, verdener, verdiformidling og viktige livstemaer, kan kobles til utvikling og identitet. Kort sagt kan hele fortellingen ses på som et storstilt uttrykk for hovedpersonens utvikling fra en puslete liten usikker gutt, til en modnet unggutt som langt på vei har funnet sin rette identitet og til og med kan være en leder for andre (Svensen, 2003, s. 6). På denne måten representerer teksten et utviklingspotensial på flere plan, som kan appellere til ulike tolkninger og refleksjoner rundt hovedpersonens identitet, samt bidra til leserens forståelse av egen identitet. Jeg skal videre gå kort inn på de ulike utviklingsfasene Charlie har gått igjennom, samt prøve å få en helhetlig forståelse av hvordan de tidligere nevnte fantasykjennetegnene kan ha bidratt til denne utviklingen.

I fantasy litteraturen følger hovedpersonens utviklingsprosess ofte et veldefinert mønster, med en utfordrende søkeprosess med dyptliggende flertydelige mønstre som alle har en bestemt mening. I *Charlie Drømmevandrer* er ikke Charlie selv motivert til å starte denne søkeprosessen, den starter uten at han er seg den bevisst. Denne prosessen som Charlie blir kastet ut i, fører ham bort fra den tidligere livssituasjonen hans. Før ble han sett på som en trist liten einstøing, en ny gutt i byen, uten mot til å forsvare seg selv. Nå føres han inn i nødvendige prøvelser og utfordringer. Dette er en forutsetning for at han skal kunne modnes (Svensen, 2001, s. 212-217). Den generelle utviklingen som er typisk for fantasy, er gjenkjennbar i Charlies reise gjennom trilogien. Likevel, på grunn av trilogiens lengde, innfører Tindberg hindringer og motkrefter som tvil og usikkerhet, og gir dermed

identitetsprosessen en langsommere utvikling enn hva man vanligvis ser i kortere fantasyfortellinger. Dette kan en si skaper en viss realisme i Charlies utvikling.

I det bildet vi først får av Charlie, viser tydelig til en «lav» helt: «Jeg kom ikke til å få det til. Han bare visste det. Han fikk det aldri til. Han fikk aldri til noe» (Tindberg, 2020, s. 7). Livssituasjon og status gir ikke mye å glede seg over. Han er en puslete liten gutt på tolv år som ikke har noen venner i byen han bor, moren hans er død, og faren er klovn. Det virker som at han ikke er særlig stolt over seg selv heller.

Men så skjer det noe. Han begynner å få hint både i virkeligheten og i drømmeverdenen om at han må redde noen barn i ett fjell som heter Adnafjell. På grunn av sin lave tro på seg selv, har han ingen intensjoner om å dra inn i noe fjell. Men det begynner å skje ting i drømmeverdenen, og Charlie begynner å forstå at han har krefter. Det første tilfellet er når han møter en ravn som heter Glans, som klager over at han er annerledes fordi han ikke kan fly. Charlie kjenner seg igjen i følelsen av å ikke passe inn, men husker på at Oda i klassen ved en anledning var positiv til ham som var annerledes. Han trøster da Glans med å si at «det finnes jenter som mener at annerledes er bra» (ibid., s. 81). På denne måten åpner han sine egne øyne også, og indirekte sier han at han selv også er god nok som han er.

Likevel holder ikke denne selvfølelsen lenge, for etter å ha åpnet opp såret om moren som døde, tar det ikke lang tid før han roper etter naboen Odd: «Jeg får ikke til noen ting. Hører du, Odd? Jeg får ikke til noen ting!» (ibid., s. 92). Etter litt refleksjon både med seg selv, og med Gråbein, finner han imidlertid motivasjonen han leter etter: «Jeg har tenkt å finne Mina. Jeg kan klare det. Hører du? Jeg kan klare alt, Odd!» (ibid., s. 103). Her introduseres det en stor endring i Charlies selvilde. Han trengte en sterk motivasjon for å komme seg ut av den mørke tankegangen om seg selv. Dette kan gjerne ses på som et tegn til leseren, at det aldri er for sent å finne en annen motivator og bestemme seg for noe nytt.

Det Charlie ikke vet, er at han må gå igjennom en emosjonell utvikling for å kunne utføre oppdraget sitt. Han må tørre å slippe ut sorgen han har hatt over morens død, og akseptere at hun er borte. Denne sorgen fungerer som en døråpner til Adnafjell, men kan også ses på som et uttrykk for utvikling. Charlie kan ikke komme videre i utviklingen før han tør å slippe løs sorgen. Det er først når han gjør det, at han kan oppnå utviklingspotensialet sitt.

Psykisk utvikling er derfor sentralt i denne trilogien når det kommer til hovedpersonens utvikling. Det at han har turt å konfrontere følelsene sine, gjør ham mer selvbevisst, og han tør derfor å utfordre seg selv på ulike områder. Dette gjør at han tar på seg å få alle barna ut av Adnafjell. Videre utover i andre og tredje bok, merker man en mye tydeligere selvfølelse, han står tryggere i sin rolle som drømmevandrer, og tar til slutt på seg en avgjørende lederrolle. Han blir prøvd fristet over til den mørke siden, men klarer å komme seg på rett vei igjen, han bygger vennskap i både primærverdenen og sekundærverdenen og klarer sammen med vennene sine å redde byen fra Askefyrstens askelag. I denne prosessen finner han ut at han er én av de siste i Brøggfamilien, og den eneste gjenværende drømmevandrer. Når han omsider lykkes i å beseire de onde kreftene, har han klart å dra opp dyptliggende mønstre i eget liv, avdekket historie, og puslebrikkene har falt på plass. Oppdragene og reisene har hjulpet Charlie i å bearbeide situasjonen sin, og finne sin egen identitet (Svensen, 2001, s. 215). Noen trekk ved utviklingen er skjedd i det ubevisste, mens andre har han vært seg bevisst.

Charlie har også gjennomgått en utvikling når det kommer til rollen som drømmevandrer. Han begynner med å vandre rundt på fjellet alene, fra hytte til hytte. Men så begynner Gråbein å blande seg i hva Charlie gjør. Dette får Charlie til å reflektere over hvordan drømmeverdenen fungerer. Han lærer å lytte dypere, og se dypere. Når han da får raven Glans til å fly, gjør mestringsfølelsen at han forstår at han har krefter til å endre drømmene (Tindberg, 2020, s. 81). Senere lærer han at drømmene og virkeligheten går hånd i hånd, og tør derfor å stå opp mot mobberen sin, Bård, på skolen (ibid., s. 101). Han lærer også at han har muligheten til å ta med seg ting fra primærverdenen over til sekundærverdenen, og motsatt, noe som gjør at han klarer å redde barna i Adnafjell.

I *Sølvdronningens hevn* er det mer fokus på utviklingen av de magiske kreftene som Charlie har, nemlig drømmevandring. Han har allerede lært seg å endre drømmer og ta med seg ting fra primærverdenen over til drømmene, og han vet at drømmene og virkeligheten går hånd i hånd. I denne boken lærer han å møte andre i drømmer, slik at de kan løse oppdrag sammen der. Han klarer også å endre drømmer på mer avanserte måter enn før. Det han da gjør er å bestemme seg for noe, og så blir det slik. De viktigste kreftene han lærer noe om i denne boken er derimot noe helt annet, nemlig å være tidegjest i en annen historisk epoke. Han kan reise tilbake over 400 år, og opplever virkeligheten slik den en gang var. I denne prosessen

lærer han også å se forskjell på drøm, virkelighet og tidsreise, for det er ikke alltid lett for ham å vite forskjellen.

Når Charlie mestrer hemmeligheten bak det å møtes i drømmer og forandre drømmer, lærere han å vandre uinvitert inn i andres drømmer. Med all denne kunnskapen finner Charlie ut at han har en mulighet til å slå Askefyrsten. Han bruker sin kunnskap om å reise i tid til å forstå hvem Askefyrsten er og hvorfor hun handler som hun gjør. Ved å lytte og høre dypere, innser Charlie at Askefyrsten er redd flammer og at aske kan bekjempes med vann. Han bruker sin kunnskap om å endre drømmer til å sende lyn fra himmelen og starte en brann. Deretter lar han det regne slik at hun blir vasket bort og forsvinner. På denne måten skildrer Tindberg en ung, spinkel gutt som gradvis oppdager sine egne styrker og bruker dem til å nå sine mål.

Når vi diskuterer utviklingen i en fantasyfortelling, er det nødvendig å vurdere de ulike fantasyelementene som blir presentert og hvordan disse kan ha påvirket identitetsutviklingen til hovedpersonen. I disse tilfellene kan det magiske spille en nøkkelrolle i karakterens utvikling. Samtidig som hovedpersonen konfronterer sine indre utfordringer og demoner, kan de magiske elementene være avgjørende for å finne den endelige løsningen (Svensen & Lorentz, 1994, s. 43).

Det første magiske elementet jeg vil fremheve er *de onde kreftene*, disse spiller en viktig rolle i Charlies utvikling. I den første boken blir Charlie jaktet på av enøyde hunder, en jakt som indirekte fører ham til Adnafjell. Det er i konfrontasjonen med disse onde hundene at han får motivasjon til å hjelpe de fangende barna. Varg, tvillingbroren til Gråbein, viser seg også å ha onde hensikter og prøver indirekte å lokke Charlie over til den onde siden. I en konfrontasjon med seg selv etter å ha brukt kreftene sine til egen fordel, forstår Charlie at han har både gode og onde sider i seg selv, på samme måte som han ble både trist og sint etter morens død. På denne måten forstår han at de valgene han tar i hverdagen, er det som avgjør hvilken side av ham som dominerer. Dette gjør at Charlie blir mer reflektert over valgene han tar i hverdagen, og tenker over hvordan de påvirker ham selv og dem rundt ham.

Det andre elementet jeg vil trekke frem er *tidsreisen*. Tidsreisen i den andre boken er knyttet til Charlies utvikling som drømmevandrer. Samtidig brukes tidsreisen til å trekke frem historien til de onde kreftene. Ved å forstå bakgrunnen til de onde kreftene, innser han at de ikke nødvendigvis er onde. Dette magiske elementet bidrar til at Charlie utvikler en form for

forståelse for det onde, og han forstår at man kan bekjempe ondskap med godhet, forståelse og kjærlighet.

Gråbein er det tredje, og ett av de viktigste fantasyelementene som blir presentert når det gjelder Charlies utvikling. Gråbein fungerer som en veileder, han stiller spørsmål til Charlie som får han til å reflektere over situasjonen han er i. På denne måten lærer han Charlie å se dypere, og høre dypere, og deretter handle ut fra egne refleksjoner. Denne lærdommen kommer tydelig frem i tårnet i den tredje boken, der Gråbein er utilgjengelig og Charlie velger å stille seg selv spørsmål. Ved å stille seg selv spørsmål som han mener Gråbein kunne stilt, forstår han hele bildet, og forstår oppdraget sitt. Denne tankegangen blir et bevis for at Gråbein sin rolle har en viktig innvirkning på tankesettet og refleksjonen til Charlie. Gråbein har gradvis gjort ham i stand til å reflektere på egenhånd, akkurat som Goga beskriver en hjelper i en fantasyfortelling (Goga, 2018, s. 86).

Det siste magiske elementet jeg trekker frem, er *forvandlingsmotivet*. Forvandlingsmotivet er et gjennomgående fantasyelement i trilogien, og brukes for å utforske identitetsproblematikk. Dette motivet stiller spørsmål ved hvilket utseende som representerer den sanne identiteten til karakterene. Noen av disse forvandlingsmotivene involverer bruken av masker for å skjule den indre identiteten. Eksempelvis blir det tydelig i den tredje boken at Maren, Ene og Øde til slutt gjeninntar den formen de hadde som Sølvdronning og de enøyde hundene, før de går til angrep på Charlie. Dette blir understreket på samme måte i den første boken når Rashid og Mina vender tilbake til sin menneskelige form etter å ha blitt reddet. Forvandlingen representerer en overgang i identitet, fra menneske til sølvhund, eller fra skarver til flaggermus.

3.11 Analytiske funn: Utforsking av karakteristiske sjangertrekk og livstemaer i *Charlie Drømmevandrer*

I denne analysen fokuserer jeg på å avdekke sentrale aspekter ved trilogien *Charlie Drømmevandrer* som svarer på det jeg søker etter i problemstillingen:

Hvilke karakteristiske trekk definerer *Charlie Drømmevandrer*-trilogien som en fantasyfortelling, og hvordan tematiserer bøkene viktige livstemaer?

Analysen er derfor strukturert rundt to hovedområder basert på problemstillingens spørsmål: sjangertrekk og livstemaer.

Når det gjelder sjangertrekk, er det nødvendig å forstå hvilken type fantasysjanger *Charlie Drømmevandrer* representerer. I analysen blir det påvist at romanen opererer med flere parallelle verdener og fortellinger som smelter sammen. Dette plasserer *Charlie Drømmevandrer*-trilogien innenfor Mendlesohns kategori: *portal- og oppdragsfantasy* (Mendlesohn, 2018, s. XiV). De ulike verdenene som blir presentert i trilogien kan grovt sett deles inn i tre kategorier: en primærverden som reflekterer virkeligheten, en sekundærverden som fungerer som en parallell verden, og den tredje verdenen som fungerer som en tidsreise til 1600-tallet. Imidlertid opplever hovedpersonen, Charlie, ikke bare reiser til andre verdener, men også at det magiske bryter inn i hans virkelighet, i primærverdenen. Dette fenomenet, der karakterene møter magien i sitt eget miljø, plasserer trilogien innenfor Mendlesohns sjangerkategori *inntrengerfantasy*. På denne måten opererer trilogien med flere sjangerkategorier, og gir romanene karakteristisk trekk innenfor sjangrene.

Analysen av *Charlie Drømmevandrer*-trilogien avdekker flere karakteristiske trekk som skiller den fra andre verk innenfor fantasysjangeren. Ett av de fremtredende trekkene er den komplekse strukturen av ulike verdener som Charlie utforsker. Charlie fungerer som en portal til disse verdenene, og gjennom hans opplevelser blir leseren introdusert for en rikdom av fantasifulle landskap der noen skiller seg mer fra virkeligheten enn andre. Mot slutten av trilogien avdekkes det en sammenheng mellom disse ulike verdenene. Charlie befinner seg på toppen av et tårn og observerer et landskap som han selv har drømt, og bakenom dem ligger byen bar bor i. Dette kan tolkes som en allegori for et indre landskap. Dette er noen som skiller *Charlie Drømmevandrer*-trilogien fra andre verk innenfor sjangeren.

Et annet karakteristisk trekk som definerer trilogien som fantasy litteratur, er bruken av reise og oppdrag. I *Fangene i Adnaffell* må Charlie redde Mina og de andre barna fanget av Sølvdronningen. I *Sølvdronningens hevn* må han redde Fatima fra marerittene hennes, mens *Død over Charlie* utfordrer han til å både redde Johannes og Odas hender, samt bekjempe Askefyrsten. Reisene Charlie begir seg ut på er ikke lineære som i andre kjente verk innenfor sjangeren, i stedet beveger han seg mellom flere verdener, opplever nye fenomener og gjennomgår store refleksjoner. Dette kan ses som en sirkulær reise der Charlie vender tilbake

til startpunktet sterkere, smartere og mer forberedt på de utfordringene som venter ham. Disse oppdragene og reisene er typiske for fantasysjangeren, og de markerer også Charlies utvikling gjennom trilogien.

Sentrale motiv som *lav helt*, *hjelpere* og *forvandling* er flere karakteristiske trekk som forankrer *Charlie Drømmevandrer* tydelig innenfor fantasysjangeren. Disse motivene gjennomsyrrer fortellingen og bidrar til å definere den sjangermessige karakteren. Samlet sett så bidrar karakteristiske trekk som *sekundære verdener*, *reiser* og *oppdrag* også til å kategorisere *Charlie Drømmevandrer*-trilogien som en klassisk fantasyfortelling.

Analysen har også avdekket hvordan trilogien tematiserer viktige livstema. Fantasysjangeren gir nemlig rom for å utforske og adressere alvorlige temaer (Birkeland & Mjør, 2012, s. 61), noe Tindberg har utnyttet i trilogien der sentrale temaer som identitet, død, sorg, ondskap og verdier blir grundig behandlet.

Døden er et gjennomgående tema som knytter bøkene i trilogien sammen. I den første boken fokuseres det på Charlies reaksjoner og følelser knyttet til morens brå død. Her tematiseres døden gjennom de etterlatte og deres bearbeiding av sorgen. I oppfølgeren blir spørsmål om døden tatt opp mer eksplisitt. Leserne tas med gjennom kirkegårder, lærer om Maren, Ene og Ødes død, og inviteres til å delta i diskusjoner om livet etter døden. Døden blir derfor mer eksplisitt. Døden blir erfart på flere måter gjennom karakterer som Sofie, som i hovedsak er død, Odd, som dør fysisk, Fatima, som føler at hun dør i drømmene sine, og gjennom historien om Maren, Ene og Ødes skjebne. I den siste boken tematiseres døden som en form for hvilested, og det argumenteres for at den ikke alltid må oppfattes som noe negativt eller smertefullt. Døden kan også representere frihet, ro og kjærlighet som overskrider livet.

Sorgen og ondskaperen blir også tematisert relativt direkte i trilogien, og de er delvis sammenvevd. Charlie må bearbeide sin egen sorg for å kunne utvikle seg og overvinne de onde kreftene. Det er først når han aksepterer sorgen, at han kan bevege seg videre i livet. Sorgen gis dermed en rensende betydning: en midlertidig smertefull frihet som må oppleves for å fungere optimalt.

Ondskaperen blir i hovedsak knyttet til karakterene Maren, Ene, Øde og Askefyrsten, som ikke lykkes i å akseptere verken sorgen eller døden. I stedet blir sorgen omformet til hat, og

ondskapen blir et resultat av denne manglende aksepten av døden. Tindberg velger da å fremstille ondskapen som en iboende egenskap hos mennesket, som må læres å brukes på en god måte (Kallestad, 2018, s. 161). Tindberg tematiserer ondskapen som noe som kan moduleres og kontrolleres gjennom valg og refleksjon.

Analysefunnene indikerer at trilogien formidler viktige livstemaer på en relevant måte for leseren, med fantasysjangeren som et effektivt medium. De magiske elementene, inkludert Sofies gjenferd, de onde skapningene, ulike verdener og talende dyr, spiller en viktig rolle i å formidle temaer som sorg.

Identitet og identitetsutvikling er også gjennomgående temaer i hele trilogien, der magiske elementer som Glans brukes til å understreke Charlies egenverdi, samtidig som utfordringer, mysterier og kamper bidrar til å forme ham som karakter. En konkret hendelse som understreker dette temaet er avsløringen av hans egen slektsbakgrunn i den tredje boken, der det viser seg at han er en Brøgge. Identitet blir derfor også tematisert som noe iboende og noe som kan formes gjennom livets utfordringer.

Samlet sett viser analysen av *Charlie Drømmevandrer*-trilogien, at teksten både utforsker fantasysjangeren og, tematiserer viktige aspekter ved den menneskelige tilværelsen. Gjennom en blanding av magiske elementer, komplekse karakterer og utfordrende situasjoner, formidler trilogien dype livstemaer som identitet, sorg, ondskap og verdier på en tankevekkende måte. Den utforsker også spørsmål knyttet til religion og eksistens, og etterlater leseren med et rikt stoff for refleksjon og ettertanke.

4.0 Didaktikk

4.1 Fantasy litteraturens didaktiske potensiale i skolen

Didaktikk i skolen innebærer i hovedsak å lære bort, formidle, analysere og bevise noe på en måte som tilrettelegger for best mulig læring for elevene (Lyngsnes & Rismark, 2016, s. 25).

Det handler også om at man som lærer har en mulighet til å lære opp elevene sine til å tilegne seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger på egenhånd.

Fortellinger med overnaturlige fenomener, slik som eventyr og sagn har gjennom mange generasjoner blitt fortalt med en pedagogisk hensikt, med mål om å veilede og opplyse mottakerne. Disse tekstene ble da brukt til å lære om hva som var rett og galt, hvilke konsekvenser valgene man tar kan ha, og betydningen av egenskaper som styrke, visdom og trofasthet (Birkeland, Risa & Vold, 2018, s. 588). Dermed har denne litterære formen alltid inneholdt et didaktisk element.

Det didaktiske potensialet strekker seg også til moderne fantasy litteratur, som eksempelvis *Charlie Drømmevandrer*. Åsfrid Svensen argumenterer for at fortellinger innenfor denne sjangeren ikke bare bidrar til å formidle kunnskap om moral, dannelse eller fakta, men også kunnskaper om kognitiv og emosjonell utvikling (Svensen, 2001, s. 17). Dette betyr at fantasytekster kan fungere som læringsverktøy som dekker et bredt spekter av temaer, fra verdens opprinnelse, spørsmål om rett og galt, og håndtering av sorg. Disse aspektene gir fantasytekster et betydelig didaktisk potensial for undervisning i skolen.

Fantasy har en rekke funksjoner som er viktige for undervisning og læringspotensial. Først og fremst har sjangeren evnen til å formidle ulike verdibudskap (Guanio-Uluru, 2018, s. 122). I tillegg kan den indirekte adressere sentrale utviklingsproblemer, livsspørsmål og dilemmaer, slik som selvfølelse, moralsk vurdering, og hva som skjer etter døden (Slettan, 2018). Ofte tematiseres disse livsproblemene gjennom hovedpersonens reiser, der ulike prøvelser og utfordringer melder seg. Ved å leve seg inn i hovedpersonens opplevelser får leseren muligheten til å reflektere over både vanskelighetene og løsningene som presenteres i teksten. Dette gjør at problemer som kan være utfordrende å håndtere i leserens eget liv, som for eksempel selvbilde, identitet, motgang og utfordringer, kan bearbeides på en bevisst eller ubevisst måte gjennom litteratur som dette (Møhl & Schack, 1980, s. 79).

Ved bruken av fantasytekster i undervisningen innenfor slike tematiske områder muliggjør også integreringen av tverrfaglige temaer som folkehelse og livsmestring. Dette temaet fokuserer på å utruste elevene med ferdigheter til å mestre eget liv, utvikle et positivt selvbilde og en trygg identitet, samt lære å håndtere medgang, motgang og utfordringer på

best mulig måte (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 13). Ved å benytte fantasy litteratur som et verktøy, kan skolen bidra til å styrke elevenes evne til livsmestring på en helhetlig måte.

Fantasy litteratur kan videre brukes i klasserommet som et grunnlag for diskusjoner om viktige livsspørsmål. Tekster som *Charlie Drømmevandrer*-trilogien inneholder interessante refleksjoner om vanskelige temaer som død og ondskap, og kan stimulere elevene til en utvikling i tankesettet eller en bredere refleksjon enn tidligere. I tillegg er fantasy litteraturen et sted der en kan bli konfrontert med mennesker som er annerledes enn de menneskene leseren vanligvis omgås, og litteraturen kan slik stimulere til økt sans for mangfold. Leseren får erfare at alle slags mennesker har håp, drømmer, frykt og behov i likhet med leseren selv (Møhl & Schack, 1980, s. 79)

Kort sagt kan fantasy litteratur gi en slags karakteristisk opplevelse: Leseren kan leve ut sin egen angst og problemer i litteraturens skremmende og uforståelige sider, samtidig som de i underbevissthetsnettet vet at opplevelsen er ufarlig. På denne måten kan leseren bearbeide sine individuelle psykologiske problemer innenfor fiksjonens trygge rammer, noe som kan bidra til utvikling og vekst sammen med hovedpersonen (Svensen et al., 1982, s. 27-28).

4.2 *Charlie Drømmevandrer* trilogiens didaktiske potensiale i skolen

Som nevnt kan ulike fantasytekster fungere som pedagogiske og didaktiske læremidler i skolen. Disse tekstene kan formidle, utvikle og styrke elevenes kunnskaper, erfaringer og refleksjoner (Birkeland, Risa & Vold, 2018, s. 588). Dette gjelder også *Charlie Drømmevandrer*-bøkene. Det som imidlertid er særlig verdt å merke seg når det gjelder det didaktiske potensialet til denne bokserien, er det brede mangfoldet av pedagogiske holdepunkter. Trilogien går inn på en rekke karakterer og deres utviklingsprosess, den opererer med en mengde livstemaer som er relevante for både voksne og unge lesere, og den benytter seg av en rekke ulike litterære funksjoner som formidler ulike verdibudskap. Dette gjør at *Charlie Drømmevandrer*-trilogien kan fungere som et godt læremiddel i skolen. Likevel er det viktig å merke seg at romaner og bøker av denne typen kan være vanskelige tekster å arbeide med, både fordi det er tidkrevende, og fordi skolens ressurser ikke strekker til. Bøker som *Charlie Drømmevandrer* blir ofte brukt ved arbeid i små grupper, eller ved

høytlesing fremfor at elevene får et eksemplar hver. Likevel er det en rekke metoder lærere kan bruke i utforskingen av trilogien om Charlie.

4.2.1 Samtale og dialoger: interaktiv læring med *Charlie Drømmevandrer*

Samtaler og dialog er en viktig metode i arbeid med litterære tekster i skolen. Samtalen om litteratur er ikke hvilken som helst samtale, denne samtalen må basere seg på elevenes reaksjoner på teksten, og kan derfor lett spore av dersom man som lærer ikke bruker gode arbeidsmåter for å fokusere samtalen. En av de mest brukte metodene når det kommer til samtale om tekst, er å la elevene snakke i pargrupper, gjerne også videre i smågrupper, før samtalen finner sted i plenum (Tønnessen, 2007a, s. 52).

Det er viktig at en litterær samtale der læreren deltar inkluderer *autentiske* spørsmål. Dette er åpne spørsmål som kjennetegnes ved at de kan ha flere rette svar, man spør fordi man ikke vet. I en samtale om trilogien *Charlie Drømmevandrer* kan de autentiske spørsmålene være basert på ulike opplevelser av teksten. Når det for eksempel gjelder scenen der Charlie og Sofie, damen på kirkegården, har en samtale om døden, kan man spørre elevene om hva de selv tenker om døden, og om deres syn på hva som skjer etter døden. Slike spørsmål får elevene til å tenke å reflektere, ikke bare huske å reprodusere en tekst (Tønnessen, 2007a, s. 53). Som lærer ønsker man at elevene er med på å utfolde seg muntlig om teksten og får positive opplevelser ved å dele og lytte til andres innspill (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 3). Autentiske spørsmål gir en stor mulighet for å nå dette målet. Ved slike samtaler, er også ofte *opptak* nødvendig. Dette handler om at læreren løfter frem og tydeliggjør elevenes innspill. Læreren tar elevenes innspill på alvor og bruker dette videre i undervisningen. I en samtale om trilogien *Charlie Drømmevandrer* kan en slik samtale se slik ut:

Lærer: «Hva kan dette møtet ha betydd for Charlie?»

Elev: «At han begynte å tenke på moren sin igjen, ikke bare Odd».

Lærer: «Hva med denne samtalen tror du fikk han til å tenke på moren sin?»

Her stiller læreren et autentisk spørsmål, for så å oppta elevens spørsmål, slik at elevens tankegang blir verdsatt og brukt videre i undervisningen:

«Hvis du var drømmevandrer, hva ville du gjort dersom Ene og Øde jaktet på deg?» er et annet autentisk spørsmål som kan bidra til elevenes refleksjon om teksten, og i tillegg legger til rette for opptak: «Hvorfor ville du valgt å gjøre akkurat det?».

Identifikasjonsspørsmål som: «Hva ville du gjort om du hadde krefter til å gå tilbake i tid?», *refleksjonsspørsmål* som: «Hva er egentlig ondskap?» og *overføringsspørsmål* som: «Kunne dette skjedd i virkeligheten?», er andre verktøy som kan være nyttige for å holde en litterær samtale fokusert og lærerik for elevene (Tønnessen, 2007a, s. 54). Det er viktig med spørsmål som oppfordrer til samtale på et dypere nivå enn gjenfortelling og respons, noe som kan hjelpe elever med å identifisere seg med teksten, hendelsene og personene som blir diskutert.

Samtalene Charlie har med Gråbein i bøkene, gir også et godt utgangspunkt for samtale i klasserommet. For eksempel kan man i klassen diskutere hva Gråbein kan mene med ulike utsagn som: «Man er i ferd med å lære seg å besøke fortiden, det er det ikke mange som kan, men for å berge din venn – og deg selv – må du dypere. Kanskje hundrevis av år.» (Tindberg, 2021, s. 64), og: «Den som alltid er ensom, forandrer seg. Noen blir triste, andre begynner å hate, noen blir Mina, og andre blir sølvdronning eller jeger.» (Tindberg, 2020, s. 206). Disse utsagnene legger til rette for autentiske spørsmål som «Hva tror du Gråbein mente med dette?» og: «Hva kan dette bety for Charlie fremover?», men de kan også bidra til en samtale om de viktige temaene som Tindberg tar opp i bøkene. Jeg har tidligere nevnt at disse samtalene med Gråbein gjør at Charlie blir mer reflektert og får en bredere forståelse av disse underliggende temaene. Dette gjelder også for elevene i klasserommet. Ved riktig fremstilling av teksten og utvikling av gode samtaler, kan man som lærer bidra til mer reflekterte elever som kan se dypere og lese mellom linjene.

Trilogien byr på mange spennende og viktige samtaler mellom Gråbein og Charlie som alle er gode å ta i bruk i klasserommet. De diskuterer og reflekterer rundt viktige temaer som sorg, død, ondskap og identitet, og Charlie blir alltid etterlatt i en produktiv forvirring, der han på egenhånd går i en dypere refleksjon. Denne forvirringen gir et rom for at elevene kan reflektere på egenhånd, men også falle av. Det kan derfor være viktig i arbeidet med denne teksten å sikre seg at alle elevene henger med i teksten etter samtalene. Fellessamtale i klasserommet kan da fungere som et godt sted å sikre forståelse hos disse elevene som kan hoppe av når man blir stående uten svar. Likevel kan dette bli vanskelig fordi elevene ikke alltid er på samme sted i fortellingen. Dette gjør at *Charlie Drømmevandrer*-bøkene kanskje

best egner seg som høylesingsbøker, som leseprosjekt eller ved leseverksted i smågrupper, der flere elever ofte er på samme sted i teksten og samarbeider underveis.

4.2.2 Høytlesing: En muntlig utforsking

Ved høytlesing sikrer man en felles leseopplevelse og et utgangspunkt for felles samtaler om litteraturen. For de svake leserne kan dette åpne opp for mer krevende tekster, og kan for sterke lesere gi bredere mulighet for dialog med elever som ikke har samme leseerfaringer som dem selv (Tønnessen, 2007a, s. 49). Dette kan skape en følelse av fellesskap for gruppen og løfte leseleden. Det kan også gi større ordforråd og litterær kompetanse, gi større forståelse av språklige strukturer og nyanserte måter å uttrykke seg på (Hennig, 2017, s. 159). Ikke minst blir elevene i mange tilfeller mer aktivt deltakende som lesere og i diskusjonene rundt tekstene. Dette siste mener jeg er viktig dersom man bruker *Charlie Drømmevandrer*-trilogien i klasserommet. Det er en relativt kompleks trilogi som ikke nødvendigvis appellerer til lesesvake elever. Høytlesing kan da fungere bedre for uerfarne lesere om man vil utnytte bokens fulle potensiale og drøfte de viktige temaene som blir tatt opp i teksten.

4.2.3 Sjangerbevissthet og tekstanalyse: læring med *Charlie Drømmevandrer*

Når det kommer til å få elevene engasjert i en sjanger, er det viktig å bruke en god tekst og et godt undervisningsopplegg som inngang til sjangeren. Romaner som *Charlie Drømmevandrer* kan være vanskelige tekster å starte med, både fordi det er tidkrevende og fordi sjangeren ikke nødvendigvis treffer alle elevene med engasjement. Slike bøker blir ofte brukt som høytlesing eller arbeid i små grupper fremfor at alle elevene har én bok hver. Likevel mener jeg at *Charlie Drømmevandrer*-trilogien kan være gode bøker å ta i bruk når det handler om opplæring i sjanger, dersom man har tatt seg tid til å planlegge et godt undervisningsopplegg.

Bøkene har tydelige sjangertrekk, bruker viktige virkemidler og legger opp til refleksjon hos leseren, noe som kan være bra når elevene skal lære om etablerte språk- og sjangernormer i tekster (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 3). Tindberg presenterer tydelig en primærverden

og en sekundærverden, normalvirkeligheten og drømmeverdenen, og han gjør det lett for leseren å forstå når og hvordan Charlie beveger seg mellom disse. Det skjer ved å drømme. Slik kan elevene tydeliggjøre overgangen mellom verdener, og også sekundære eller parallelle verdener.

Bøkene legger til rette for å se tydelige sjangermønstre i fantasy. Det gjelder først og fremst sjangeren *portal- og oppdragsfantasy*, ved at Charlie beveger seg mellom verdenene ved å drømme. Også *inntrengerfantasy* kan påvises her ved at figurer fra en magisk sfære, som Maren, Ene og Øde, dukker opp i normalvirkeligheten både på verket og hos Fatima. Når det gjelder sjangermønstre i mindre format, presenterer Tindberg for eksempel en tydelig *lav helt*, og *hjelpere*. Andre viktige sjangerkjennetegn i mindre format som blir presentert, er *oppdrag*, *prøvelser* og *utfordringer*, *forfølgelse* som å bli jaktet på av Ene og Øde, og at han må konfrontere sorgen sin før han kan redde barna. Med andre ord er det en tydelig sjangertyngde i bokserien som egner seg bra til diskusjon og læring i klasserommet.

Det å jobbe med en roman som dette i sjangerperspektiv, kan bidra til både økt kompetanse blant elevene, ved at de kan gjenkjenne verktøyene forfatteren bruker for å skru sammen en tekst, og til en helhetlig leseopplevelse og leseforståelse av teksten i seg selv (Rokseth & Lillevangstu, 2007, s. 92). Elevene kan da forstå hvorfor Tindberg har valgt *drøm* som en sekundærverden, fremfor en mer tradisjonell sekundærverden i fantasy. Det handler om at han ønsker å formidle en parallell historie som har sterk tilknytning til primærverdenen, og slik trenger mer av en parallellverden enn en helt adskilt sekundærverden.

Å analysere sjangertrekk i *Charlie Drømmevandrer*-bøkene legger også til rette for å diskutere bruken av *heltebegrepet*, og hvilke krefter Charlie har. Elevene kan i forlengelsen av dette også reflektere over og diskutere sekundærverdenens symbolikk, for eksempel ved å se den som et *indre landskap*. De kan også trekke frem de viktige temaene som blir belyst og få en bredere forståelse av sorgen Charlie går igjennom, hvordan han kommer seg gjennom den. På denne måten lærer elevene at man kan finne en underliggende mening i viktige temaer ved å dykke dypere ned i sjangertrekk.

4.2.4 Kreativ skriving, elevene som forfattere

Litteraturen er en av de beste kildene til elevers egen kreativitet. Man utvikler og videreproduserer sin egen kreativitet ved å lese litteratur og oppleve tekst på ulike måter. En måte å ta i bruk denne kreativiteten på, er å skrive kreative tekster. Barnas første tekstproduksjon er laget med byggeklosser fra eventyr og fortellinger de selv har hørt og opplevd tidligere og blir derfor ofte av det kreative slaget (Hennig, 2017, s. 191). Det å skrive fiksjon i seg selv er lærerikt fordi det å skrive også medfører en form for analyse og refleksjon (ibid., s. 192). Kreativ skriving er derfor godt etablert i læreplanen: «Elevene skal kunne skrive ulike sjangre, og for ulike formål [...], utforske og eksperimentere med språket på kreative måter» (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 3). Noe som betyr at kreativ skriving må få plass i klasserommet.

Når det kommer til kreativskriving og trilogien *Charlie Drømmevandrer*, er det en rekke metoder som kan tas i bruk.

Meddikting en arbeidsform som verdsetter at vi dikter med når vi leser. Ved å ta i bruk denne metoden i skolen, kan elevene forstå at de opplever og forstår fantasyuniverset på ulike måter, og kan da dikte videre utover den informasjonen de har fått i teksten. I *Charlie Drømmevandrer* kan for eksempel ulike elever ha ulik forståelse av skogen ved elva Glemsel. Ved å dikte videre om hvordan det ser ut, hva de hører, og der Charlie kan gå videre, kan de skape egne versjoner av fortellingen, og samtidig dybdykke i den originale teksten. Personlig hadde jeg en annen opplevelse av huset til Fatima første gangen jeg leste bøkene, sammenlignet med siste gangen jeg leste dem. Dette fikk meg til å reflektere over beskrivelsene og handlingene, noe som ga meg et helt annet bilde enn jeg først hadde dannet. Dette kan være en lærerik opplevelse for elever i klasserommet. De kan lære betydningen av detaljer og beskrivelser og dermed forstå forskjeller i oppfattelsen av teksten basert på bakgrunn og kunnskaper.

Meddikting kan også gjøres gjennom tegninger. Ved å tegne en scene i *Charlie Drømmevandrer* kan man vise de ulike oppfatningene man får basert på egne erfaringer av teksten. Det er en egenartet måte å dikte på som kan dyrke detaljrikdommen i elevenes egenproduserte tekster.

Videredikting, i betydningen å skrive videre etter slutten på en fortelling, er også en godt etablert metode der elevene kan føre egne bidrag sammen med originalteksten (Hennig, 2017,

s. 193). Tindberg har i *Charlie Drømmevandrer*-trilogien avsluttet hver bok med en form for åpen slutt, dette gir en mulighet for at elevene kan videredikte på avslutningene hans. «Hva skjer så?». Det gjør at elevene må ta stilling til innhold, fortellersituasjon, synsvinkel og språket som Tindberg bruker i fortellingen, og produsere sin egen fortsettelse. Noen elever vil nok skrive at Sølvdronningen kom tilbake og tar tilbake barna som rømte, andre produserer flere onde skapninger, mens andre igjen kanskje vil beskrive hele opplevelsen til Charlie som en drøm, og at han våkner opp i et annet univers til slutt. Det er bare kreativiteten som stopper dem. Det som er bra med denne formen for skriving, er at elevene lærer å høre etter eller lese grundig. Dette vender dem til å være oppmerksomme på tekstsignalene som er sentrale i teksten, og sjangerkarakteristikken, for å så kunne bygge videre på det de har fått med seg. Dette vil da gi ulike sluttresultater som kan både motivere og engasjere elever til å lese tekster på dypere nivåer i senere prosjekter.

4.2.5 Identitetsutforskning og karakterutvikling sammen med Charlie

Som jeg har vært inne på, er handlingsforløpet først og fremst identitetsbyggende for Charlie, men også for leseren selv. Elevene kan utvikle seg sammen med Charlie, som å finne trygghet i det å være annerledes, tørre å føle på sorgen, utforske historien og stille viktige spørsmål om livet på samme tid som Charlie gjør det i teksten. Dette gir et godt didaktisk potensial for læring om utvikling, og personlig utvikling hos elevene. Læreplanen i norsk viser til viktigheten av skjønnlitteratur på dette området: «Lesing av skjønnlitteratur og sakprosa kan både bekrefte og utfordre elevenes selvilde og dermed bidra til deres identitetsutvikling og livsmestring» (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 3).

Charlie er som nevnt tidligere, en komplisert karakter med både dårlige og gode sider. I begynnelsen av bøkene er han langt ifra trygg på sin egen identitet, og sliter med sitt eget selvilde: «Han fikk aldri til noe» (Tindberg, 2020, s. 7). Men når han utover gjennom bøkene blir tryggere i sin rolle som drømmevandrer og som annerledes, når han får styrken til å tørre å utforske og føle og klarer å takle både motgang og onde tanker, så kan Charlies utvikling også bidra til å styrke leserens egen mestringsfølelse og selvilde. Tindberg har derfor beskrevet Charlie innenfor et felt der mange barn på hans alder kan identifisere seg med ham. Gjennom identifikasjonen med Charlie kan leseren slik bearbeide sine egne problemer ved å følge utviklingsforløpet til hovedpersonen (Møhl & Schack, 1980, s. 119).

Det er kjent at litteratur kan utfordre leseren til utvikling både kognitivt og emosjonelt (Møhl & Schack, 1980, s. 119). *Charlie Drømmevandrer* er ikke noe unntak fra dette. Bøkene kan bidra til kognitiv utvikling hos leseren ved å stille en rekke varierte spørsmål, slik som i tematikkene som gjelder død, sorg og ondskap, som lærer leseren å holde seg åpen og nysgjerrig overfor livet og de utfordringene det bringer med seg. Ved å åpne for spørsmål som ikke umiddelbart blir besvart, tar Tindberg leseren på alvor, og skaper grunnlag for undring og samtale rundt de store temaene i livet (Ramberg-Risvold, 2021).

Fantasylitteratur er også kjent for å ta opp problemstillinger som kan aktualiseres i elevenes virkelighet. Problemer som, samlivsbrudd, overgrep, angst, synd og krig er eksempelvis direkte og indirekte problematisert i *Charlie Drømmevandrer*, noe som også legger til rette for utvikling av leserens syn på sosiale relasjoner, verdier og trekk ved samfunnsutviklingen.

Når det gjelder emosjonell utvikling, byr *Charlie Drømmevandrer* på mange situasjoner som kan sette i gang følelsesmessige reaksjoner under lesingen. For eksempel kan det gjelde følelsen av hjelpeløshet når Gråbein blir jaget av ni svartulver på isen, Charlies sorg etter morens og Odds død, stresset og redselen som oppstår i kampene mot de onde kreftene, og den produktive forvirringen under samtalene med Gråbein. Dette er følelser som i hovedsak er Charlies, men som gjennom identifikasjonen også kan appellere til leseren. Ved å aktivere mange forskjellige følelser som dette gjennom lesingen, kan leseren lære noe om å forholde seg til ulike typer følelser, kanskje slik at en evner å reagere rasjonelt på det som utløser de følelsesmessige reaksjonene (Møhl & Schack, 1980, s. 119). Leseren kan også utvikle en form for empati ved at de møter på andres følelser, virkeligheter, og tanker gjennom litteratur som dette, og kan utfra det øve opp sin narrative forestillingsevne, evnen til å sette seg inn i andres situasjoner. For det trengs faktisk trening i å bli i stand til å se verden fra en annen synsvinkel enn sin egen (Andersen, 2019, s. 16). En slik trening er ikke bare viktig når det gjelder forståelse av litteratur, den er også viktig for den sosiale læringen som finner sted på skolen. «Det å kunne sette seg inn i hva andre tenker, føler og erfarer, er grunnlaget for empati og vennskap mellom elevene» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10).

I skolen kan altså arbeid med litteratur som dette brukes når målsettingen er læring om følelser og reaksjoner. Gjennom å diskutere og reflektere over teksteksempler utvikler elevene sin narrative forestillingsevne. Metoder som *biodikt* og *leselogg* er eksempler på

praktiske rammer for en slik utvikling. Ved å notere underveis i leserprosessen får elevene fram flere sider ved en person, og de blir klar over hvordan personene utvikler seg gjennom teksten. Slike metoder kan fungere som både samtale-redskap og skrivehjelp i klasserommet (Tønnessen, 2007b, s. 72). Stikkordene eller lesenotatene som elevene må skrive ned, retter oppmerksomheten deres mot teksten, og leder dem til nærlesing av den og nærlesing av personene. Elevene lærer på denne måten både å søke-lese, lese mellom linjene og gi et eget uttrykk for sin egen forståelse av teksten (Tønnessen, 2007b, s. 74).

4.2.6 Livsmestring og utvikling: *Charlie Drømmevandrer* som bidragsyter

De ulike utfordringene Charlie blir stilt overfor gjennom sin reise i *Charlie Drømmevandrer*-bøkene, har en sammenheng med et tema som *livsmestring*. Skolen har, gjennom det tverrfaglige temaet livsmestring, som ett av sine mål å lære elevene å mestre eget liv, utvikle et positivt selvbilde, og lære å håndtere medgang, motgang og utfordringer på best mulig måte (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 14). Litteratur som *Charlie Drømmevandrer* kan etter mitt syn bidra positivt til arbeidet med dette målet.

Som vi har sett, berører Tindbergs romaner viktige tema som har med livsmestring å gjøre. Noe av det som framstilles, dreier seg for eksempel om maktmisbruk og destruktive menneskelige relasjoner, og utfordrer til etisk tenkning. «Hvordan får vi et inntrykk av urett i boken *Fangene i Adnaffjell?*» og «Hvordan kan man se på en person at hen er utsatt for urett?» er spørsmål og oppgaver som kan bli tatt opp i klasserommet med utgangspunkt i Yamans uttalelse på side 182 der han ønsker faren hans var fengsel fordi: «Når han er ekkel, tenker jeg at om noen få år kan jeg flytte, og da kan jeg bestemme selv» (Tindberg, 2020, s. 182). Dette er ikke et direkte rop om hjelp, så elevene kan da bli med å diskutere hva de mener kan være underliggende årsaker til denne uttalelsen, og hva de kunne gjort selv hvis de var i liknende situasjoner. Med andre ord kan *Charlie Drømmevandrer* ta opp temaer som elevene kan lære hvordan de skal takle dersom de havner i en liknende situasjon. Problemene som da kan være vanskelige for elevene å håndtere, som selvbilde, identitet, motgang og utfordringer, kan bearbeides bevisst eller ubevisst gjennom litteratur som dette (Møhl & Schack, 1980, s. 79).

Charlie Drømmevandrer legger også til rette for mestring av egne ukontrollerte følelser som sorg og sinne. For det å kunne håndtere tanker, følelser og relasjoner hører også hjemme under temaet livsmestring (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 14). Charlie går igjennom en rekke motstridende følelser som drar ham i ulike retninger, men klarer ved hjelp av Gråbein å sikte seg inn på riktig vei. Han lærer også at det kan gjøre vondt verre å holde følelsene inni seg, og ikke slippe dem løs, samt at det ikke er farlig å føle selv om det gjør vondt. Dette kan lære elevene til selv å utvikle seg sammen med Charlie, tørre å takle følelsene og tankene sine, og å velge den rette veien selv. Klasserommet kan virke som en skummel arena å ta opp slike personlige problemer på, men det er i samspill med andre at elevenes identitet og selvbilde, meninger og holdninger blir til (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10).

5.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg analysert Svein Tindbergs trilogi *Charlie Drømmevandrer* som et litterært verk, samtidig som jeg har reflektert over bøkens didaktiske potensial. Før jeg startet arbeidet med oppgaven, hadde jeg et ønske om å utforske hva som kjennetegner fantasy som sjanger, og gjør trilogien *Charlie Drømmevandrer* så særegen og tiltalende. Jeg ønsket også å finne ut hvorfor bøkene om *Charlie Drømmevandrer* resonerer så godt med meg som leser. Under arbeidet ble jeg oppmerksom på hvordan trilogien løfter fram viktige livstema som død, sorg, ondskap og verdier. Ved å undersøke hvordan teksten behandler disse livstemaene, har jeg fått en dypere forståelse av sjangerens appell og dens evne til å tematisere komplekse aspekter ved menneskelivet.

Fantasylitteraturen har en unik evne til å formidle viktige valg og vanskelige temaer. Fantasy kan benytte magiske elementer og ukjente vesener til å formidle slike livstemaer som, død, sorg og ondskap for yngre lesere, uten at det blir for virkelighetsnært. Dette tillater leseren å distansere seg fra teksten hvis den blir for realistisk, samtidig som den åpner opp for innlevelse og forståelse på et annet nivå enn realistisk litteratur tillater (Guanio-Uluru, 2018, s. 112). Trilogien *Charlie Drømmevandrer* bruker magiske elementer som Talende ulver, syngende elver og enøydte hunder for å trekke frem livstemaer som dette. Trilogien bruker også mer allmenne fantasytrekk innenfor sjangeren for å understreke disse livstemaene.

Gjennom analysen har jeg identifisert flere karakteristiske fantasytrekk ved *Charlie Drømmevandrer*-trilogien. Dette inkluderer blant annet bruken av *sekundærverdener* og hvordan disse opererer. Disse verdenene og overgangene blir nøye analysert. Charlies rolle som *helt*, *reisen* har begir seg ut på og *oppdraget* han blir gitt, er andre karakteristiske kjennetegn som er blitt utforsket i analysen. Det viser seg at disse elementene henger nært sammen med hovedpersonens identitetsutvikling. Dette kommer tydelig frem ved at Charlie underveis blir tryggere i sin rolle som drømmevandrer. Han utvikler også lederegenskapene sine og evner å ta ansvar. På denne måten følger vi en utvikling fra et barnlig liv i retning av trekk vi forbinder med voksenlivet.

Analysen har utforsket de underliggende livstemaene i trilogien og har knyttet disse til de karakteristiske kjennetegnene. Dette har gitt et dypere innblikk i karakterenes indre reise og de moralske dilemmaene de står overfor. Livstemaene beriker leseopplevelsen, men har også åpnet for en pedagogisk og didaktisk forståelse av verket.

Jeg ser klare muligheter for bruk av trilogien i undervisningen. Tekstens rike tematikk kan benyttes for å fremme emosjonell og kognitiv utvikling hos elevene, og den kan stimulere til refleksjon og læring på flere nivåer. Metodisk sett kan bøkene for eksempel anvendes til høytlesing med litterær samtale og felles refleksjon, og de kan være utgangspunkt for kreative skriveøvelser og sjangerarbeid. Bøkene egner seg godt til individuell lesing eller lesing i mindre grupper som en del av leseprosjekter, gjerne knyttet til leselogg eller andre responsformer. De litteraturpedagogiske tilnærmingene kan tilpasses til ulike læringsnivåer og mål.

Alt i alt har denne oppgaven bidratt til en dypere forståelse av fantasy litteratur, både med hensyn til sjangertrekkene og tekstens potensial til å formidle viktige livstemaer.

6.0 Litteratur

Aspås, A, B. (2002). Zeppelin, Tarzan og Peter Pan – Gjennombrudd til virkeligheten. I P. O.

Kaldestad & K. B. Vold (Red.), *Årboka: Litteratur for barn og unge* (s. 97- 108). Det norske samlaget.

- Andersen, P. T. (2019). *Forstå fortellinger: Innføring i litterær analyse*. Universitetsforlaget.
- Attebery, B. (2014). *Stories about stories: Fantasy and the remaking of Myth*. Oxford University Press inc.
- Barra, E. M. (2004). Ung identitetssøken og voksnes tilpassing i fire ungdomsbøker utgitt mellom 1979 og 1999. I P. O. Kaldestad & K. B. Vold (Red.), *Årboka: Litteratur for barn og unge* (s. 75- 88). Det norske samlaget.
- Berge, A. (2015). *Kunsten å skremme barn: gode grøss fra vugge til småskole*. Universitetsforlaget.
- Birkeland, T. & Mjør, I. (2012). *Barnelitteratur – sjangrar og teksttyper* (3. utg.). Cappelen Damm.
- Birkeland, T., Risa, G. & Vold, K. B. (2018). *Norsk barnelitteraturhistorie* (3. utg.). Samlaget.
- Bjørke, A. M. B. & Takle, C. (2018). Fra egobevissthet til økobevissthet. Om Siri Pettersens roman *Bobla*. I S. Slettan (Red.), *Fantastisk litteratur for barn og unge* (s. 145-156). Fagbokforlaget.
- Carroll, L. (1865). *Alice's Adventures in Wonderland*. Macmillan.
- Dale, T. (2015). *Spenninga mellom humor og alvor i møte med døden: ei nærlesing av tre bildebøker for barn/* [Masteroppgave, Høgskulen i Bergen/]. HVL Open.
<http://hdl.handle.net/11250/2481482>
- Dalgaard, N. (2002). Fantastisk litteratur – forsøg på en teoretisk afklaring. I N. Dalgaard (Red.), *På fantasiens vinger: Om fantastisk litteratur for børn og unge* (s. 11-27). Høst.
- Dyregrov, A. (2010). *Barn og traumer. En håndbok for foreldre og hjelpere* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Elstad, H. & Bikset, L. (2023, 8. Mars). *Svein Tindberg*. Store norske leksikon.
https://snl.no/Svein_Tindberg
- Goga, N. (2018). Økofantasy. I S. Slettan (Red.), *Fantastisk litteratur for barn og unge* (s. 77- 90). Fagbokforlaget.
- Guanio-Uluru, L. (2018). Fantasy litteratur for barn. I R. S. Stokke & E. S. Tønnessen (Red.), *Møter med barnelitteratur: Introduksjon for lærere* (s. 105-126). Universitetsforlaget.
- Guanio-Uluru, L. (2023, 21. Januar). *Fantasy*. Store norske leksikon. <https://snl.no/fantasy>
- Henkel, A. Q. (2006). Ondskab og underlige universer, om fantastiske ungdomslitterære fortællinger. I A. Mørch–Hansen & J. Pohl (Red.), *Børnelitteratur i tiden, om danske børne- og ungdomsbøger i 2000'erne* (s. 103-117). Høst & Søn.
- Hennig, Å. (2017). *Litterær forståelse: Innføring i litteraturredaktikk* (2. utg.). Gyldendal.
- Hennig, Å. (2018). Siri Pettersens *Odinsbarn* som flerkulturell litteratur. I S. Slettan (Red.), *Fantastisk litteratur for barn og unge* (s. 63- 76). Fagbokforlaget.
- Henriksen, J. O. (2003). *Imagio Dei. Den teknologiske konstruksjonen av menneskets identitet*. Gyldendal.

- Kaaberbøl, L. (2002). Og de levede lykkelig? I N. Dalgaard (Red.), *På fantasiens vinger. Om fantastisk litteratur for barn og unge* (s. 49-60). Høst & Søn.
- Kallestad, Å. H. (2018). Hvordan kan det onde tjene det gode? I S. Slettan (Red.), *Fantastisk litteratur for barn og unge* (s. 157-168). Fagbokforlaget.
- Kallestad, Å. H. & Røskeland, M. (2020). Skjønnlitterær analyse som metode. I L. I. Aa. & R. Neteland (Red.), *Master i norsk. Metodeboka 1* (s. 44-61). Universitetsforlaget.
- Karlsen, V. (2022, 8. Mars). *Viktig at barna får pause fra alle inntrykkene*. Bok365.
<https://bok365.no/artikkel/viktig-at-barna-far-pauser-fra-alle-inntrykkene/>
- Krogh, T. (2017). *Hermeneutikk: om å forstå og fortolke* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/verdier-og-prinsipper-for-grunnoppleringen/id2570003/>
- Kunnskapsdepartementet. (2019). *Læreplan i norsk (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06?lang=nob>
- Lyngnes, K. & Rismark, M. (2016). *Didaktisk arbeid* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Malt, U. (2021, 30. Mars). *Sorg*. Store norske leksikon. <https://snl.no/sorg>
- Mendlesohn, F. (2008). *Rhetorics of fantasy*. Wesleyan University Press.
- Michelsen, P. A. (2018). Realistiske forteljingar for barn. I R. S. Stokke & E. S. Tønnessen (Red.), *Møter med barnelitteratur: Introduksjon for lærere* (s. 57-82). Universitetsforlaget.
- Møhl, B. & Schack, M. (1980). *Når barn leser: litteraturoplevelse og fantasi*. Gyldendal.
- Nikolajeva, M. (1988). *The magic code: The use of magical patterns in fantasy for children*. Almqvist & Wiksell International.
- Nikolajeva, M. (2002a). The rhetoric of character in children's literature. Scarecrow Press.
- Nikolajeva, M. (2002b). Eventyr og fantastiske fortellinger: fra alltid til postmodernisme. I N. Dalgaard. (Red.), *På fantasiens vinger. Om fantastisk litteratur for barn og unge* (s. 75-90). Høst & Søn.
- Ottesen, D. & Thorbjørnsen, K. M. (2000). *Barn og sorg: om foreldretap i barndommen*. Kommuneforlaget.
- Ramberg-Risvold, L. (2021, 18. Mars). *Inn i de mørke drømmene*. Barnebokkritikk.
<https://www.barnebokkritikk.no/inn-i-de-morke-drommene/>
- Rokseth, R. & Lillesvangstu, M. (2007). Verksted for lesing. I M. Lillesvangstu, E. S. Tønnessen, & H. Dahll-Larssøn (Red.), *Inn i teksten – ut i livet: Nøkler til leseglede og litterær kompetanse* (s. 78-94). Fagbokforlaget.
- Senior, W. A. (2012). Quest fantasies. I E. James & F. Mendlesohn (Red.), *Fantasy literature* (s. 190-199). Cambridge University press.

- Skyggebjerg, A. K. (2002). Tradition og fornyelse i den fantastiske fortælling for børn. I N. Dalgaard (Red.), *På fantasiens vinger. Om fantastisk litteratur for børn og unge* (s. 109-128). Høst & Søn.
- Skyggebjerg, A. K. (2004). Identitet og sårbarhet. I P. O. Kaldestad & K. B. Vold (Red.), *Årboka: Litteratur for barn og unge* (s. 9-17). Det norske samlaget.
- Skyggebjerg, A. K. (2005). *Den fantastiske fortælling i dansk børnelitteratur 1969-2005*. Roskilde Universitetsforlag.
- Slettan, S. (2018). Å utvide det moglege. I S. Slettan (Red.), *Fantastisk litteratur for barn og unge* (s. 9-22). Fagbokforlaget.
- Svensen, Å., Jenssen, R, Risa, G. & Romøren, R. (1982). *Den fantastiske barnelitteraturen*. Cappelen.
- Svensen, Å. (1991). *Kaos og orden: Virkelighet og uvirkelighet i fantastisk litteratur*. Aschehoug
- Svensen, Å. & Lortentz, V. M. (1994). *Virkelig uvirkelig!: Fantastisk litteratur for barn og unge*. Biblioteksentralen.
- Svensen, Å. (2001). *Å bygge en verden av ord: Lyst og læring i barne- og ungdomslitteratur*. Fagbokforlaget.
- Svensen, Å. (2003). Fantastisk litteratur for barn og unge: Livsbilete og kjensleappell. I P. O. Kaldestad & K. B. Vold (Red.), *Årboka: Litteratur for barn og unge* (s. 38-47). Det norske samlaget.
- Swinfen, A. (1984). *In defence of fantasy: A study of the genre in English and American literature since 1945*. Routledge & Kegan Paul.
- Tindberg, S. (2020). *Charlie Drømmevandrer: Fangene i Adnafjell*. J.M. Stenersen.
- Tindberg, S. (2021). *Charlie Drømmevandrer: Sølvdronningens hevn*. J.M. Stenersen
- Tindberg, S. (2022). *Charlie Drømmevandrer: Død over Charlie*. J.M. Stenersen
- Tolkien, J. R.R. (1995). *Trær og blader*. Tiden.
- Tolkien, J. R.R. (2012). *Ringenes herre* (10. utg.). Tiden.
- Tønnessen, E. S. (2007a). Den som leser, settes i bevegelse: Arbeidsmåter og organisering. I M. Lillesvangstu, E. S. Tønnessen. & H. Dahll-Larssøn (Red.), *Inn i teksten – ut i livet: Nøkler til leseglede og litterær kompetanse* (s. 37-59). Fagbokforlaget.
- Tønnessen, E. S. (2007b). Kort og utfordrende, nærlesing av korttekster. I M. Lillesvangstu, E. S. Tønnessen. & H. Dahll-Larssøn (Red.), *Inn i teksten – ut i livet: Nøkler til leseglede og litterær kompetanse* (s. 60-77). Fagbokforlaget.
- Vinjar, M. B. (2015). *Ungdommar sine refleksjonar kring ein kontroversiell tekst i*

norskfaget/ [Masteroppgave, Universitetet i Oslo/]. DUO. UIO.

https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/45444/1/Masteroppga-778-ve-nordisk-didaktikk_Mari-Bjrnsdotter-Vinjar_29-05.pdf